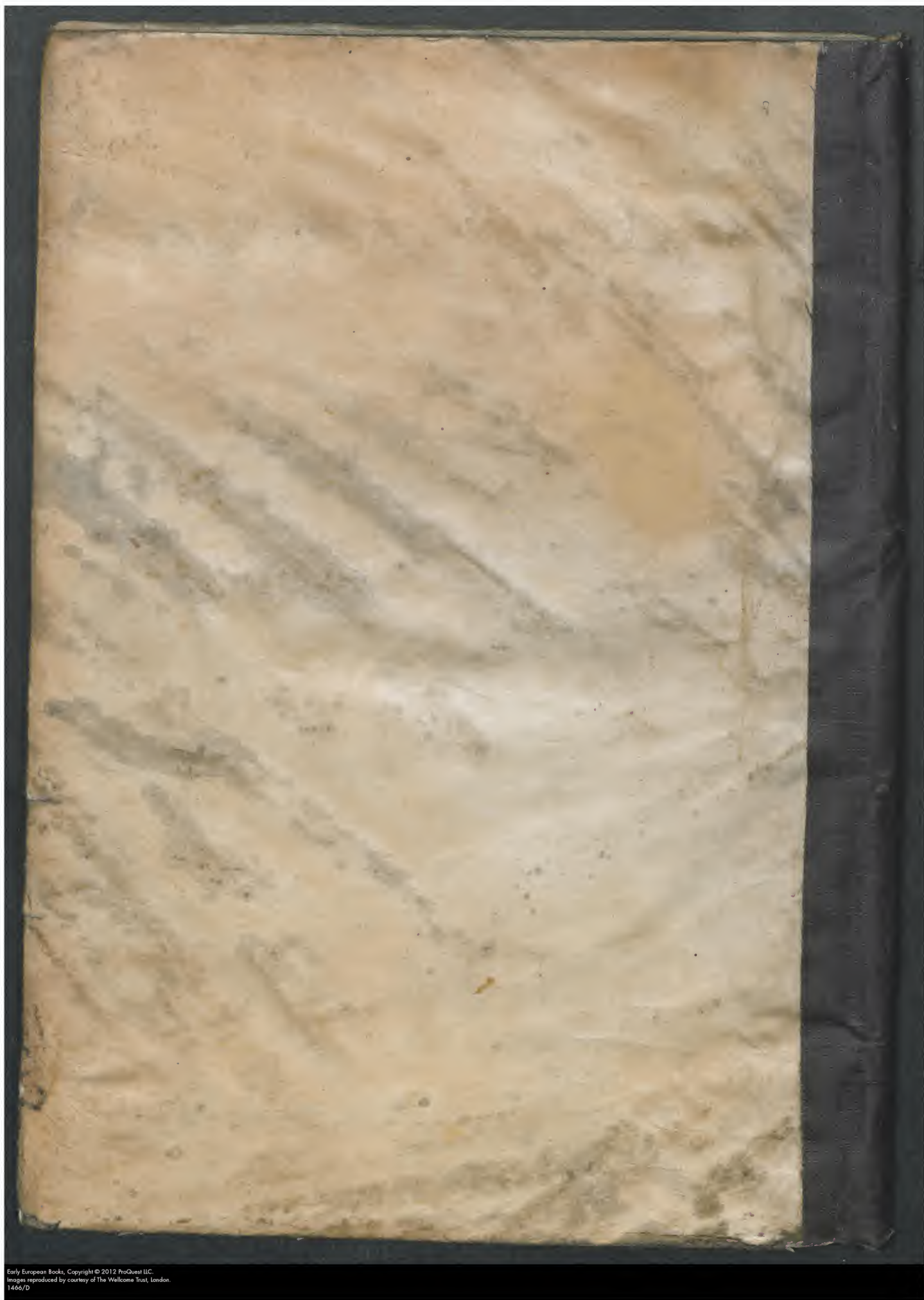

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1466/D

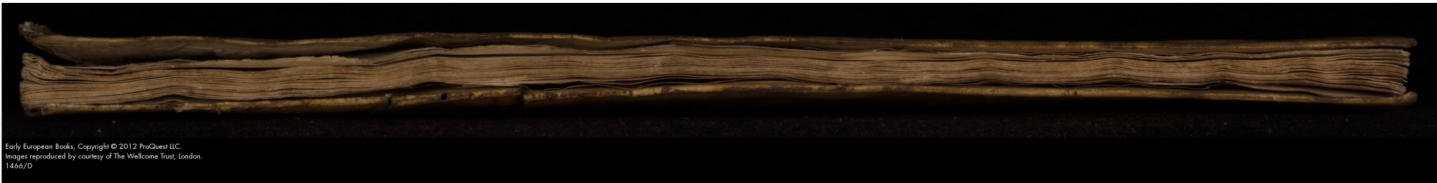

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1466/D

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1466/D

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1466/0

1466
D

A. XXIX Ch.

ts-r

Calup

1628

N° 1

Serenissimo ac Inuictissimo Venetiarum Principi
 Andree Griteo Federicus Chrysogonus Ja-
 dertinus Artium et medicine Doctor et Astro-
 nomie Professor Felicitatem.

Icut alma Venetorum Respublica Serenissime Princeps
 bene legibus instituta, superat omnes alias Respu-
 blicas in regimine temperato summo Iusticie rigore et ma-
 xima religione: bonum commune bono proprio preferendo:
 et vnumquodque in gradu suo clementissime conseruando: De
 qua diuina Proidentia maxime sollicita est, tanquam amantissi-
 ma et sibi cognatissima, ideo perpetuo conseruanda. Sic Ve-
 neta Respublica bene sibi consuluit tantum Principem sibi elegisse: ut sua
 Fortitudine ac Prudentia rebus angustis et contrariis Euentibus intres-
 pide resisteret: labentesque firmaret. In rebus etiam nimium secundis, cum
 dictamine recte rationis, omnia moderate, atque sapienter regeret. Felix
 est ergo tanta Respublica a tali Principe protegi. Felix est et Princeps
 Inuictissimus tali Republice preesse. Felix est certe et tota domus Chry-
 sogona Iadertinarum nobilissima: cui contigit a tanto Principe soneri, atque
 amari. Opus ergo nostrum de modo Collegiandi, pronosticandi, et curan-
 di febres: neque non de Felicitate humana: ac denique de Fluxu et refluxu Ada-
 ris ab omnibus cognitu desideratissimo nuperrime tuo Numini dicatum
 eterno tempore duraturum speramus. Bonum enim perpetuum Poste-
 ritas equo animo appetens, perpetuo sibi seruabit.

Ingenui liberalium Disciplinarum Cultoris Gasparis
 Salomonij Imolensis Domini Guidonis
 Filij ad Lectorem Epigramma.

Emicat ecce Liber saluo preciosior Auro:
 Secula cui nullum pulsa tulere parem.
 Noscere quod medico prosit Presagia celi:
 Pandit in hoc miro codice Chrysogonus.
 Edocet hic Februum curas: Collegia monstrat
 Et chryses: medicos que latuere diu.
 Et quibus inde bonis felicia Secula nobis
 Eueniant sola Palladis arte probans.
 Oceani causas demum Fluxusque refluxus
 Hactenus ignotas discuit iste Sophos.
 Innumeras igitur tanto pro munere Grates
 Chrysogono referes perlege Lector opus.

Primum artium et Medicine Doctoris Federici Chrysogoni Fadertini Prohemium.

2

Verenti mibi que nam esset ultima felicitas: et ultima perfectio nostra: Certe orthodoxe fidei veritas ostendit: ipsam in bonis anime fore querendam (neglecto corpore) quous Arist. in libro ethicorum (quia esse nostrum beatificum in patria minime cognouit) Ideo hijs bonis anime: bona corporis: non sine bonis fortune addiderit: corpus (inquit) famulatum anime speculanti administrum prestat: bona autem fortune: causam (sine qua non) esse voluit: que adinuicem subordinata sunt ad ultimum finem. Quoniam autem ista felicitas infirmitate corporis impediri potest: et sermonis scientifici (differentis hec) ordo sit: ut ea que primo sunt in ipsa intentione: sint ultima in executione: Exordiamur ergo de modo collegiandi: vel inquirendi et cognoscendi essentiam morborum: ut egritudines omnes artificiose capitulare valeamus. Secundo in loco agemus de pronosticis dierum ceticorum per stellas: applicando iudicia earum ad facultatem medicine (prius non applicata). Tercio in loco ponemus novum modum curandi febres ethicas: et interpolatas: tertianas. s. et quartanas: breuem tamen sed doctrinalem: prius non positum ab aliquo. In quarto loco ponemus tractatum de fluxu et refluxu maris: cum solutionibus omnium passionum maris: quas patitur merito corporum celestium: quae bene intellecta: quilibet intellectus recte disposuit: acquiescet. Quousissime autem ponemus (quod primo intendimus) .s. sermones de felicitate atque perfectione humana: quantum vnaqueque artium et scientiarum conducit homini ad quesitam perfectionem nostram.

Capitulum primum: quod facultas medicine in theorico atque practico negotio hactenus incompleta est.

Sicut homo ex duplici substantia constitutus est: eterna. s. et corruptibilis: sic etiam operationes anime (que eterna est) perfectiones sunt quous ipse perfectiones corporis: Est tamen connexio quedam mutua: ut corpus non operetur sine anima: nec eadem intelligit sine corpore: Socrates enim languens non nisi impeditur ad actum specu-

landi exire poterit. Et ulterius deficiente aliquo sensu: et cognitio illa ex parte illius sensus deficiet. Circumspectis etiam omnibus sensibus: anima sicut tabula rasa (in qua nihil depictum est) remanebit. Si ergo infirmitas corporis nos a proprio fine consequendo felicitatis impedire solet. Queramus ergo si hactenus in medicina scribentes verum modum inuenere: per artem. s. medicorum posse expellere egritudinem: et introducere sanitatem: quae habita: ipsam posse conservare: vel ad huc eadem (ut buculque inspecta) theorice atque practice: magis atque magis perfectibilis sit. Rimatus autem cum fuerim doctrinam principis: in fronte cuius verba posita me attentum reddiderunt: librum. s. edidisse minus: quam medico sit necessarium: continerem: et quod super additum est: incomprehensibile est: sed eandem doctrinam cum enixius pernatassem: et intima cordis ipsius perscrutatus fuisset: inueni certe eum iure principem fore in arte medicine scribentium. Redegit enim priscorum patrum dogmata in usum satis honestum: non tamen fore talem existimo: cui non possit addi: tam in theorice quam practice medicine facultate: per que calamitas humana in languoribus suis: aptius: melius: atque citius subleuari possit. Maxima enim pars eorum que scimus: est minima eorum que ignoramus. Quia scire nostrum terminatum: minime existit: sed intellectus noster diuina ductus providentia aptus natus est in dies ad plura extendi scibilia: quod forte non sciet: nisi in diversis periodis. Scientie enim interdum et remittuntur: maxime si verum sit illud Averdictum: quod milies inuenta est philosophia: et milies deperdita. Quis ergo novit terminum philosophie deperditum: vel eiusdem augendi ambitum? Neque monstrare quisquam poterit: adeo terminatam esse philosophice medicine facultatem: quin augmentum suscipere possit. Cui ergo non licebit inuentis addere: quae hactenus ignota fuerunt: certe licebit. Sed anteque ad practicum negotium deveniam: ad ipsum theoricum prius me convertam: et in quibus principem inuenero sumbras bene dilataste: in eisdem brevis esse conabor: in quibus autem brevis: vel forsitan diminutus fuerit: pro viribus (deo duce) supplere studebo. Non solum in vero modo collegiandi perfectionem febrium cognoscenda: verum etiam pro eisdem febribus curandis: et maxime interpolatis et chronicis: quarum cura expedire hactenus ignota fuit.

A ii

De artificioſo modo

Capitulum ſecundum. De quattuor gene-
ribus cauſarum ad edico pertinentium.

In ſciētis naturalibus quattuor
genera cauſarum neceſſario con-
ſiderantur: per que fiunt diffini-
tiones atq; demonstrationes: de-
ueniendo per omne genus cauſe
de notis ad rem queſitam ⁊ ignotam. In li-
bris autem medicorum quibus medicina ſit
pars ſciētie naturalis ſubalternata. vbi enī
deſinit naturalis: ibi incipit medicus: tamen
preter cauſam efficiētē raro alie conſiderantur:
maxime in practica. Sed ſpeculatiui vagan-
tes per campos elſios quandoq; ⁊ quattuor
genera cauſarum delibauere: quos etiaꝫ nos
cuſum imitabimur. **C**auſa ergo materia-
lis vel ſubiectū adequatū paſſionū egritudi-
nis ⁊ ſanitatiſ erit homo ſanabilis per ar-
tes: operationes tamen in ſuis ſuppoſitis ⁊
ſingularibus primo comperiuntur: quia non
homo ſed ſocrates actu infirmatur. Homo
ergo ratione ſuorū ſingularium: qui cum ſit
compoſitus ex quattuor elementis: que for-
maliter membra conſtituunt ſpiritum ⁊ ſan-
guinem: ſic ⁊ ſubiectū proximū erit: mem-
brum ſpiritus ⁊ ſanguis: ⁊ maxime remotū
elementa. Formales cauſe remote ſunt vir-
tutes: proximę autem complexiones: quan-
tuncunq; labantur ab equalitate: dum mo-
do ſunt ſocrates ſane. Efficientes autē cauſe
ſunt poſite a medicis ⁊ a p̄ncipe: remote:
aeres: abī ⁊ potus: ⁊ relique ſex res nō natu-
rales: que extrinſece cauſe ⁊ primitive dicun-
tur. Intrinſece vero ⁊ antecedentes ſunt
humores: vt ſunt p̄uui ad putrefactionem.
Coniuncte vero idēz humores: vt ſunt actu
putridi cauſantes febres materiales: conti-
nue: vel interpolate fuerint ille. Finales au-
tem ſunt ille operationes: que ex virtutibus
emanant: ⁊ ipſe ex ſpiritibus.

Capitulum tertium. In quo eſt impugnatio
cauſe efficientis poſite ab Aui. nō eſſe ae-
res. ſ. cauſas maxime remotas.

Ad nō cauſa maxime remota
eſt cauſa maxime vniuerſalis: ⁊
cauſa fortius agens: que mouet
omnes alias cauſas: que maxi-
me ſcita debet eſſe: quia ad illā
omnes alie per ſe ordinate reducuntur: Ae-
res aut non poſſunt eſſe tales: q̄a illi ad alias
cauſas vltimus ordinantur. Que ſunt cele-
ſtia corpora: de quorum actione datur ſciē-
tia: non ſic de aere datur cognitio terminata
producente egritudinem (circumſcriptis ce-
lis) mouentur enim ad motum ſuperiorum

cauſarum: ergo vt ſic ſolitarie accepti (vt me-
dici accipiunt) non cadunt ſub ſciētia: quia
inordinate ſe habent (vt non ſubordinantur
celis) quia in continuo fluxu: ad omnem dif-
ferentiam poſitionis: inceſſanter a ſtellis ra-
piunt. **S**ed data veritate poſitionis medi-
corū: q̄ aeres ſint cauſe efficientes remote:
ergo ab ipſis equaliter continentibus equa-
les deberent produci effectus: vel omnes in-
firmando in eadem ciuitate exiſtentes: vel
omnes ſanando. Neq; dabunt rationem di-
uerſitati ſufficientem: q̄ in eadem hora So-
crates naſcatur: ⁊ Plato moriatur. Quod nō
accidit ponentibus celeſtia corpora eſſe cau-
ſas efficientes: que vniſormiter diſorūiter
mota: produciunt hos varios ⁊ vniſormiter
diſformes effectus: ⁊ de vniſormiter ſe habē-
tibus triū eſt demonſtratio. Quando autem
domini ſanitatiſ alme ciuitatis Venetiæ a
medicis querunt cauſam epidimie: que ſolet
accidere (pro vt hoc anno accidit) Vereo: vē-
tos: pluuias: atq; nebulas assignare ſolent.
Adelius certe conſulerent: ſi tacerent: q̄ nō
cauſam: vt cauſam assignarent. Quis enim
mente bene diſpoſitus negare poterit: ſolem
exiſtente in canicula dies nō producere no-
bis moleſtos: atq; eſtuates? Juxta illud Iſy-
pocratis: in cane ⁊ ante canem p̄pharmacie
ſunt moleſte. **E**t ſi cum ad arte extiterit:
vel minaci lumine ibi inſluerit: febres acu-
tas eis non producere? Quorū gradus ho-
roſcopantes: quadrati: vel diametri cum eīſ-
dem extiterint: eodem etiam ſole cum ſatur-
ni ſidere exiſtente: grandines: pluuias: atque
ſeuas mutationes aeris non cauſare? Et ſi
ibi gradus eclipticę: vel coniunctionis magne
teſtimoniū p̄buerint: certe epidimias ma-
gnas: ⁊ annone cauſabunt defectum: nec non
rapinas: cedes: atq; ciuitatum depopulatio-
nes: ſicuti nobis atteſtat in dies experientia.
Defecit ergo p̄ncipes ⁊ turbe ſequētes
eum: cum poſuerint aeres cauſas efficiētes:
de quibus non datur ſciētia diſtincta ſine ce-
leſtibus corporibus: ſunt enim illa cauſe ade-
quate omnium paſſionum ſanitatiſ ⁊ egritu-
dinis. Que etiam mouent omnes alias cau-
ſas partiales vſq; ad cauſam coniunctam. ⁊
mortem. adouentes erraticos planetas: ⁊
fixas: qui agunt in bec inferiora: lumine: mo-
tu: ⁊ inſiuentia: alterando: corrumpēdo: atq;
generando inceſſanter: vt rerum materialium
ſpecies per indiuiduorum continuam gene-
rationem atq; corruptionem conſeruentur:
q̄o aeres non faciunt: niſi quodāmodo inſtru-
mentaliter: ⁊ vt continuant celeſtia cum infe-
rioribus. Et ſic verum eſt quod metheororū
primo ſcribit Ariſt. q̄ neceſſe eſt hunc mun-
dum inferiorē cōſequi eſſe ſuperioribus
lationibus:

lationibus: vt inde omnis virtus gubernetur. Sed postposita ratione et nō minus Auctoritate: quis etiam parum in actu pratico exercitatus negare poterit: quin p̄ hec corpora celestia possit haberi certa cognitio de futuris effectibus producendis per constellationes proprias. Et habitus hominū genituri possit predici inclinatio cuiusq; nati in oēm fortunam. Licet quando deuenitur ad actus simplicem voluntatis: certe libere agit homo sine celi influentia. Homini enim sumus a principio vsq; ad finem actuum nostrorum. Corpus enim celesti corpori subicitur: voluntas autem soli deo. Homo enim ex anima est et corpore.

Capitulum quartum. Quomodo Medicus ratione vniuersali cognoscere potest egritudines omnes.

Ignata est via nobis: vt ab effectibus et operationibus lesis: et virtutibus resolutis: diminute: corrupte: vel ablata: in cognitionem essentie egritudinis deueniamus. Cum ergo medicus viderit Socratem: q̄ non potest exire in actus: et operationes solitas sibi sano: arguet virtutes aliquas: vel omnes esse lapsas: ergo dispositio in corpore egro propter lapsum complexionis innata a suo temperamento. Omnis enim discrasia dei cit actum proprie virtutis. Tunc habita primo diligenti inquisitione de regimine egri in sex rebus non naturalibus (vt valeat se iuuare pro cognoscenda essentia egritudinis) Que cognitio (vt in pluribus) maximā difficultatem omnibus medicis aggenerare solet. Vitis etiam exeuntibus et qualitatibus mutatis concludet Socratem esse egrum. Hic prudentes egri vel astantes caute obseruent medicos: si artificiose et solcite inquirant omnes causas egritudinis: et accidentia obseruent: vel sicco pede pertransiant. Aut enim sollicitus non fuerit hec inquirere: neq; certe essentiam egritudinis cognoscet: et minus actiua passiuo (debite applicando) sanare poterit: et a similibus iure: quilibet abstinere poterit: tanq̄ ab ignorantibus artem vel negligensibus curam egrotantis.

Capitulum quintum. De graduatione complexionum totius corporis ex complexionibus principalium membrorum.

Raduanare complexionem cuiusq; egri: res summopere necessariam existimo: vt lapsus eius a suo temperamento atq; complexionem

sibi sana: per contrarias qualitates ad equalitatem reduci valeat. Tria ergo membra principalia: cor: epa: et cerebrum: cum fuerint calida vel frigida: totum corpus red-detur calidum vel frigidum. Orta enim attestantur suis principibus. Modi autem vniuersales omnium complexionum cordis: sunt nouē: Pulsus. s. Anelitus: Pectus pilosum et amplius: tactus: mores: fortitudo et meditationes: qui quidem modi intenduntur et remittuntur per diuersos gradus mixtionis miscibilium: vel elementorum p̄ se in ipsa conceptione: per accidens etiam suscipiunt intensionem et remissionem in suis qualitatibus: tam per contraoperantiam aliorum membrorum principalium adiuticem: q̄ etiam p̄ regimen in sex rebus non naturalibus: que latitudo complexionis tacta est a principe in vndecima tertia: que quidem proportio diuersorum graduum elementorum causat ferre infinitas complexiones diuersas: ita q̄ duo individua non reperiuntur eiusdem complexionis adequate. Sed ne q̄ pre multitudine complexionum confundatur: suppleat suo iudicio extimatio: in quibus complexionibus et gradibus medicinarum latet labor infinitus. Multi enim sapientes de illis scribentes ab alto culmine ceciderunt: sicut Bētilis in sua conuersione. Et forte idē accidit: ipsi Auicenne in quinto Canone capitulo primo: vbi posuit precisionem graduum (dum dixit) q̄ medicina in tertio cum illa que est in quinto fit in quarto: Ergo medicina in tertio potest remittere per vñ gradū illas: que est in quinto. Similiter medicina in p̄mo cū illa que est in tertio: fit in secundo et sic potest in vnus. Ergo medicina in primo potest tantum quantum potest medicina in tertio (q̄ est inconueniens) quia medicina minus calida agit in plus calidam per frigidum. Exemplum de aqua tepida in primo addita seruēti (que est calida in quarto) non amplius seruebit. Iterū si calida (vt tria) addetur calide vt quatuor. Certe illa que est in tertio minus remittet de caliditate illius que est in quarto: quam eiusdem illa que est in primo: ergo non possunt equaliter. s. illa in primo: q̄ illa in tertio vt voluit Auicenna. De quibus gradibus et complexionibus: inferius amplius remonā faciemus. Sed suppositis gradibus: q̄ ex parte rei sunt: bonū esset inuenire p̄cisionē: quātū natura expostulat et non sapere plusq; oportet sapere: de quibus post disputabimus: quomodo medicina similis in qualitate agit in dissimilem in gradu: et quō medicina remittit aliā medicinā dissimilem in qualitate et in gradu. Tercio quomodo omnis medicina simplex finem gradum intensum in

De artificioſo modo

ſuis qualitatibus primis non excedit gradū (vt quatuor) ⁊ vnusq; gradus habet tres manſiones: ſed per multiplicationem doſius multiplicatur ⁊ gradus ipſarum extenſiue. De quibus gradibus extenſio nullam inuenimus regulā poſitam vſq; nunc: forte q̃a video multos fuiſſe philoſophos vſq; medicos ⁊ non fuiſſe mathematicos vel calculiſtas: ⁊ calculiſtas non fuiſſe philoſophos. Quarto ponemus quomodo medicine (vel qđ ingreditur in noſtrum) a tota ſui ſubſtātia ſatis fortius agunt ⁊ tranſmutāt corpora noſtra q̃a a qualitatibus manifeſtis. Sicut ſcamonea cuius grana decem ſufficienter educunt omnes humores (preter ſanguinem) multiplicata etiā doſi in dupla proportionē multiplicabitur ⁊ potentia eius: intantum q. 3. ſ. poteſt eſſe frenando interimere: ſed vna multo fortius: qđ piper cum ſuis qualitatibus manifeſtis non faceret: q̃uiſ ſit maioris eleuationis in eiſdem q̃ ſcamonea: quia in quarto gradu caliditatis ⁊ ſiccitatis: ⁊ ſcamonea ſolum in tertio gradu: ponemus etiā propter quid rāz modica quantitas veneni que vix poſſet ſtare in cuſpide aqua nos tam potenter interimit ſicut contingit aſpide punctio.

Capitulum ſextus. De epatis complexionē.

Epatis complexio non naturalis cognoscitur per cognitionem complexionis naturalis. Cuius modi ſunt plures. ſ. p. tactū tēperatū ad latitudinem caliditatis declinē: per amplitudinem venarum bonitatem: colorem album ⁊ rubeum per appetitum in cibo ⁊ potu ſufficientem. Habitudines vero contrarie hīs arguent complexionem laſam a naturali per ſe vel per contraoperantiam cordis: que late complexa ſunt a p̃ncipio. xliii. tertij: vbi quicq; ſe iuuare poterit.

Capitulum ſeptimum. De complexionē cerebri naturali.

Cerebri complexio naturalis eſt humidior ceteris mēbris totius corporis: exceptis ſlegmate: ſanguine: pinguedine ⁊ adipe ⁊ frigidior: exceptis adipe: pinguedine ⁊ cute. Principaliter tamē cognoscitur eius complexio frigida ⁊ humida temperate ab operationibus ſanis: ⁊ q̃uiſ aliud temperamētum requiritur pro intellectu ⁊ aliud pro memoria: ⁊ aliud pro motu animalis ⁊ robore: tamen complexio temperata proportionabiliter producet operationes ſanas temperando ſpiritus animales pro ſingulis opera-

tionibus proprijs. Laſus tamen cognoscitur per operationes laſas diminute: corrupte vel ablate: tam per diſcraſiam calidam ⁊ ſiccam pluſq; oportet: vel frigidam ⁊ humidam pluſq; oportet. De quibus ſignis ⁊ cauſis: Auic. prima tertij reſolute deſcripſit.

Capitulum octauum. De ſtomacho.

Stomachus non eſt membrū principale: tamen conſequitur mēbra principalia. p̃eparat enim nutrimentum pro toto corpore: ⁊ ſi fuerit leſa eius diſeſtio p̃ma: p̃par certe non poterit corrigere ipſius magnum errorem. Diſeſtio enim cruda erit rebelis pro nutrimento: quia non conuertetur in naturā nutriti ex quo omnes operationes corporis ledentur. p̃ocurāda eſt ergo eius diſcraſia toto ingenio. Signū cōplexionis eius calide eſt bene digerere cibū tarde diſeſtionis ſine nocumento: neq; leditur a leui frigido. Frigidus autē ſtomachus bene appetit ſed non bene digerit cibū tarde diſeſtionis ſed leuia ⁊ ſubtilia. Magis appetit frigida q̃ calida a quibus non leditur niſi fuerint eleuate frigiditatis. Ratio eſt: quia humor melancholicus qui frigidus ⁊ ſiccus eſt: corrugando os ſtomachi facit appetere: ergo humor cholericus cuius eſt dilatare ⁊ contrariū p̃ducere q̃s producit melancholia ergo cholere eſt deicere appetitum: quod eſt notandum in actu practico: vt (cognita cauſa vtriuſq; nature) poſſit vtranq; diſcraſiam curare per ſuū contrarium: puta ſi fuerit fames ſuperflua (vt fames canina) vel appetitus proſtratus propter materiam vel ſine materia: materiā educendo ⁊ non materiā rectificando. p̃atur autem ſtomachus per viam indiſeſtionis multas egritudines: maxime frigiditas: quia per lapſum qualitatum omnium efficiatur frigidus ⁊ ſlegmata multiplicantur per vias indiſeſtionis: ideo dicitur q̃ ſtomachus eſt lacuna ſlegmatis non naturalis: que ibi facillime arripiuntur a calore preter naturali ⁊ corrumpuntur: ⁊ cauſant dolores ⁊ ventroſitates ⁊ eructationes. De quibus diſcraſia ſignis ⁊ cauſis tractauit p̃ncipio. xliii. tertij copioſe.

Capitulum nonum. De modo capitulandi egritudines.

Adne quod enenit in corpore noſtro preter naturam: vel eſt vt cauſa vel egritudo: vel vt accidenſ egritudinis: q̃uiſ eadem res ſit quandoq; ⁊ cauſa ⁊ egritudo ⁊

accidens egritudinis: vt febris ethica in pthi-
si: que est accidens ad vlcus in pulmone: et
est essentia in se considerata et est causa debi-
litate totius corporis: de quibus theoricis no-
bis expedit exaradū. Causa efficiens in li-
bris medicorum duplex extrinseca sunt sex
res non naturales: Libus et potus: motus et
quies: Sonus et vigilia: passiones ale et extrin-
secus alterantia: et obuiationes vel percussio-
nes. Intrinseca autem est duplex: Antecedens et
coniuncta: antecedens humores (vt sunt pre-
uij ad putredinē) coniuncta vt idē humores
sunt actu putrefacti. C Egritudo est triplex
aut mala complexio: aut mala compositio:
aut solutio continui: cum dolore aut sine do-
lore: vt cerebrum ossa medulle que in sui so-
lutione continui non dolent: nihil enim dolet
nisi nervus vel caro nervosa. Cum dolore
aut vt sunt oēs solutiones continui: que se-
quantur omnia apostemata vlcera et vulne-
ra et dolores reliquos. Exemplum in dolore
capitis vbi non dolet cerebrum: quous fuerit
incisum sed pia et dura mater: neque dolet os-
sificans: sed ille paniculus tegens ossa: qui ner-
uosus est: quum extenditur per aduentum
fluxus sanguinis extendentis paniculum fit
solutio continui: ergo dolet. Cum autem ad he-
dicus viderit solutionem continui: capitulo
re incipiet egritudinem esse solutionem con-
tinui. Ad mala compositio est multiplex que. s.
est increatura quantitate numero et situ cum
suis subdivisionibus generis subalterni et
specierum: de quibus princeps in secun-
da primi.

Capitulum decimum. De egritudine male complexionis.

 Complexiones sunt nonne: simpli-
ces quattuor calida: frigida: hu-
mida: et sicca. Et compositae quat-
tuor calida et humida: frigida et
humida: frigida et sicca: et calida
et sicca. Et una temperata: que reperitur in
homine sano temperate complexionis in etate
consistente: de quibus non est presentis ne-
gocij: sed tñ de egritudine male complexio-
nis febrilis. Omnis febris autem est febris eēn-
tia: aut febris accidens. Febris accidens est
que consequitur ad alias egritudines: puta
ad apostemata vel vlcera pulmonis: vt fe-
bris ethica: Et febris putrida que sequitur
ad alias solutiones continui. Intensi quan-
doque dolores mouent spiritus et sanguinem:
et cor inflamant: quo fit vt corde inflamato
generet febris accidens: putrida et non putri-
da: diuersimode. Febris autem essentia autem est
materialis aut non materialis: non materialis

vt ethica que in membris est. Materialis vero est
duplex: aut in spiritibus aut in humoribus.
In spiritibus vt febris ephimera. In humo-
ribus vero est febris putredinalis. Quare om-
nis febris autem est in membris: aut in spiri-
tibus: aut in humoribus. Sicut contingit tri-
plex caliditas in balneo: aut in pariete vt ethi-
ca in membris: aut in aqua vt putrida in hu-
moribus: aut caliditas in aere balnei conten-
ta: vt ephimera in spiritibus. C Febres putre-
dinales habent causam antecedentes et con-
iunctam suarum fixationum et conseruationum. s.
opilationes et putrefactiones humorum:
postposita ephimera: que nisi prima die curat
in putridam conuertitur. Sed febris ethice
essentia non video aliquem posuisse causam
eius fixationis et permanentie: et minus in col-
legijs quandoque disputantes: forte quia pu-
tant quod sicut febris ethica est indepēdens ab
omni materia humoralis: sic etiam est indepē-
dens ab omni causa fixationis et permanentie.
Sed solum quia facta est habitualis et cō-
plexionalis totius: ideo non habet causam
non efficientem primitiuam puta solem: qui
forte fuerit causa efficiens primitiua nimis
calefaciendo sed sol preterit: et quod non est
non conseruat: neque est aliqua causa ipsius in
sex rebus non naturalibus: quia ethicus be-
ne et regulariter viuit. Neque est aliqua causa
ipsius antecedens vel coniuncta: quia iam sup-
ponit quod est immaterialis: aliter ethica esset hu-
moralis: ergo ethica non habet aliquam cau-
sam sue fixationis et permanentie: Cuius op-
positum est verum: quia certe febris ethica
habet causam conseruantem: que causa redu-
citur ad causam efficientem. Quod probatur
primo ratione vniuersali: quia est ens reale
et in actu existentie et omne tale preter primā
causam habet duplex esse: intrinsecum. s. et
extrinsecum sue permanentie: nihil enim se
ipsum simpliciter perpetuat et conseruat: ma-
xime illud quod est violentum et preter natu-
ram ipsi complexionis temperate et sanitati:
que prouenit ex debita mixtione misabilis
causante amicam proportionem calidi et hu-
midi radicalis et causante complexionem ho-
minis plus temperatam omni alia comple-
xione brutali. Ideo et cōtingit homini plus
infirmari quā reliqua alia animalia etiam si-
mul sumpta. Anumquodque enim mobile a
medio equalitatis et temperatie potest trahi
per lapsum ad omnem differentiam positio-
nis: quod non contingit alijs irrationabilibus
animalibus: que in suis complexionibus oia
per diuersos gradus lapsa sunt ab equalita-
te media: quod enim lapsum est ab equalita-
te in aliquod latum: iam in illud amplius non
labetur: neque infirmabitur de facili: nisi forte

De artificio modo

a forti causa. Febbris autem ethica cū sit gradus additus calori naturali: q (q̄uis nō variat speciem) tamen quia plus debito consumit humidum radicale: et impedit virtutem naturalem que digerendo non potest tātum reparare et restaurare de secundis humiditatibus: quantum idem gradus additus deuorat faciens egritudinem simpliciter: egritudo autem et sanitas bene differunt specie: ergo idem calor in specie facit sanum et egrum. Iuxta illud Principio verum integritas et perfectio nostra est in quadam siccitate: que incessanter pcedit donec nos perimat. Neq̄ certe Philosophi naturales dubitarunt: intensos et remissos gradus posse variare speciem: quia (vt sic) species essent equales ipsi individuis: quod est falsum et impossibile. Dicāt medici qcquid velint. Neq̄ video quenq̄ medicorum qui fuerit sollicitus quere re causas cōseruationis febbris ethice. Ideo in cura ipsius committitur error manifestus (pace omnium dixerim) omnis enim contradictor cum est super veritatem in prima excusandus est: maxime vbi agitur de salute veriori hominis. Amicus enī Socrates amicus Plato: magis tamē amica veritas. Qui ergo non cognouerit causam egritudinis: vtique non abscindet egritudinem: sicut Aui. In prima quarti tractatu tertio et quarto: vbi dicit q in curatione febbris ethice est tota intentio in frigido et humido: et vnaqueq̄ earum completur cum approximatione suarum causarum: et expulsionem causarum sui contrarij: Auicenna forte dixit hoc: quia motus propter regulam vel dignitatem maximam in medicina que est: q̄ omnis curatio est a contrario sicut omnis pseruatio fit a simili: neq̄ videtur q̄ aliquid aliud possit mediare inter hec duo: Cum autem ethicam vidisset esse lapsum per calidum et siccum: ideo cum frigidis et humidis tradidit doctrinam vniuersalem cum camphoratis. s. et psilio et cum similibus. Que frigida non soluz non remouent causam ethice: que est debilitas cordis et mēbris radicalium: verum etiam magis fignunt causam: et infirmant ethicum: quod patet: quia frigida non ingrediuntur opus nature: neq̄ multiplicat spiritus: neq̄ sanguinem a quibus dependet omnis fortitudo virtutum vitalium naturalium et animalium: sed virtutem prostermit. Si ergo per frigida virtutes omnes non restaurantur immo magis resoluntur: ergo et causa ethice febbris magis fouebitur: quo fit vt ethicus magis infirmabitur q̄ sanabitur per frigidorum exhibitionē. Sed ad dignitatem et propositiōnem maximam in medicina quid erit dicendum? destruere enim et contradicere primis

principijs est deserere totā artem: neq̄ cum talibus est disputandū. Queramus ergo si quelibet propositio in medicina sic absolute prolata sit vera dignitas sicut ista q̄ omnis cura est a contrario: et sic oīs sanatio et in omni morbo sit procedendum per contraria? Verite non: omnis enim cura per contraria est curatio per accidens: patet quia cuius virtus nature sit medicus et medicus ministrat: accidit virtuti q̄ medicus curat et sit medicus: sed quando ipsa virtus sanat per se certe sanat: et omnis sanatio que est per se melior est q̄ illa que est per accidens. Virtus autem nō sanat per qualitates contrarias sed per sui fortitudinem: quando spiritus et sanguis sunt multiplicati per artem nostram: proportionatim tamen ad calidū et humidum radicale: nisi enim medicina exhibita actuetur a calore naturali forti frustra erit ei⁹ exhibitio: sed cum fuerit actuata sufficienter educet materiam peccantem: et Socrates sanabitur: ergo virtus morbum expellens et Socratem sanans non vtique a contrario neq̄ a simili sed per virtutem sortem: et per remotionem cause sanus eger redditur: per se et non per accidens. Neq̄ etiā pro materiali (si medicina accipiat) est ibi cura a contrario: quia scammonea (non in quantum calida vel frigida) educit humores peccantes vel reubarbarus ipsam choleram: sed quia tale: ergo nō a contrario: vt ipse Auicenna et reliqui intendunt ad pauca respiciemus. Et q̄uis medicus quandoq̄ remouendo prohibens per accidens sanat: non tamen prohibet a contrario: ergo nō omnis cura erit a contrario. Dignitas ergo Auicenne et propositio maxima nō erit dignitas: partim quia curatio ipsius virtutis non est a contrario: que est vere curatio per se. Virtus enim fortis que est in multo calido et humido radicali proportionato agit contra morbum: quicumq̄ fuerit ille calidus vel frigidus: reducendo se ad equalitatem a sua forma intrinseca directa a suo creatore: que est intelligentia nō errans: et quod dictū est de morbis materialibus: idem dicendum est et de morbis male complexionis: contra quam eadez virtus pugnat et nocuum insensibiliter resoluit et ad complexionem sibi sanam vel temperiem proportionalem vite et sanitati se reducit: de cuius ethice cura inferius agetur.

Capitulum vndecimū. De diuisione febrium putridarum.

Febrium putridarum sunt multe species: per Principem prima quarti scz acute: non acute habentes horribilia

Collegiandi Februum.

5

bilia accidētia:diminute:inseparabiles. Inseparabiles cum dimissione: et inseparabiles cum intensione: exforciat: similes habentes rigorem: simplices: compositae. Quarum species tāta diuersitas nō pōt sufficiēter accipi penes combinationes humorum: neq; penes simplices febres: neq; cōpositas. In eq; uideo quēq; dubitasse et minus assignasse rationem diuersitatis: per motum febrium: quā sunt quattuor species tñ: cholere. s. de tertio in tertiu: melancholie de quarto in quartu: flegmatis singulis dieb⁹ et sanguinis (cuius sunt tres species) aumastica. s. pernumastica et homotena. Et si isti humores fuerint compositi non minus producent motus similes prioribus: a proportionē maioris inequalitatis humoris p̄dominantis. CAssignemus ergo nos causas et rationes in collegijs: et magis in actu practico necessarias: ut febres recte curari possint: et forte melius et citius: q̄ bucufq; curate fuerunt. Adaxime febres oēs interpolate. C Bica⁹ ergo q̄ sicut sunt quattuor humores: ita quattuor sibi vendicant motus diuersos a tota sui substantia et forma specifica: q̄ autem idem humor: puta cholericus: modo producat remissa accidentia: ut in tertiana pura vel nō pura et interpolata et quandoq; intensa accidentia: puta quando est continua proportionalis: vel etia; quādo producit seua et horribilia accidentia. Certe hoc prouenit merito minere diuerse putrefactionis febrium. Patet: quia si idem humor cholericus putrefit in uenis magnis prope cor: producet seua accidentia et horribilia: ut in caufonide. Si autem idem humor putrefit in epate: certe remissiora accidentia erunt: ut in tertiana et febre cōtinua proportionali: et si eadem materia cholericā expulsa ad extra uenas et in uenis capillaribus cōtēta: fuerit remissa accidētia et febre tertianā puram vel non puram sed interpolatam necessario faciet. Ergo tertiana pura interpolata: et caufon erit eadem merito materie et cause antecedentis et coniuncte. s. materie cholericę: sed merito minere diuerse accidētia variabuntur. C Eadem ratione dicendū est et de alijs humoribus et febribus puris et non puris: que cause materiales minerarū: nūq; in collegijs considerate sunt. Quomodo ergo quis recte curare poterit ipsas febres si mineras: et ad membrum in quo materia faciens febres putrefit: non respiciat? euacuando materiam in ipso contentam: digerendo: aperiendo oppilationem: diuertendo: et eraditando: et confortando ipsum: ne faciat putredinem vel ut ipsam materiam peccantes: expellat vel resoluat subleuando virtutem: qua subleuata omnia faciet: quia virtuti foris

nihil est difficile. Subleuare autē virtutem nō est restaurare tñ cum p̄tus: iusculis: vel aq̄ carnis: ut plures medici existimāt. Ideo non cito curant: sed multi male pereunt: sed subleuare virtutē ultra illa est etiam exhibitio eorum: que a tota sui substantia omnes virtutes naturales viuificant. C Adinere ergo febrium omni cū studio querende sunt. Pri⁹ enim si fuerit febris interpolata per oppilationem epatis: splenis: vel oris stomachi quia in membris istis (ut in pluribus) sunt minere febrium: et si fuerint accidentia seua et horribilia erit minera in corde: vel uenis proximis cordi: et he febres fiunt in estate: vel in aliqua magna epidemia: vel tempore pestis. Adinera enī solet esse in uenis magnis ppter multitudinē materie peccantis: vel sal se grosse vel viscosę. Cognitio ergo mineries: Respice ad mineras illius febris: si fuerit oppilatio magna: quia non prius curabitur febris q̄ causa ipsius remoueat.

Capitulum. xij. De accidentibus egritudinum cognoscendis.

Accidens vel signum egritudinis est operatio lesa: exiens mutatum et qualitas mutata: sed quia in oī febre omnes virtutes et operationes sunt lese per diffinitionem febris: que impedit omnes virtutes: vitalem: naturalem atq; animalē. Impedit et virtutes que fluūt ab istis per febris discrasiam: omnis enī discrasia impedit omnes virtutes et febris est maxima discrasia: ergo febris maxime impedit omnes virtutes et operationes. C Exiens aut mutatum est multiplex: ut uina mutata in substantia: quātitate et qualitate. Similiter et egestionēs in substantia qualitate et quantitate. Qualitas mutata: ut in facie: in habitu: dine: uina et egestionē: que quidem omnia sunt signa respectu medici signantia egritudinem: et eadem erunt accidētia respectu essentis egritudinis ea pducētis. Que accidētia fere sunt infinita: puta instantia uigiliarū: dolor capitis: sitis intolerabilis: sudor superfluus et huiusmodi.

Capitulum. xiii. De recapitulatione premisorum.

Capitulata egritudine vel febre: que primo fuit tibi cognita ex diligenti inquisitione: quomodo eger usus fuerit regimine in sex rebus non naturalibus per eius complexionem: que cognita fuit ex graduationē trium membrorum principalium per

16

De pronosticis Egritudinum

accidentia omnia egritudinum : per etatem per tempus anni : per iuuantia et nocentia : que omnia conferes et in collegiis ea produces pro tuis rationibus : quod febris est tertiana pura : vel non pura : et huiusmodi : que dependet a materia cholericam cum sui predominio vel eius subdominio. Si materia flegmatica habuerit dominium et fuerit febris flegmatica vel quartana. Si materia melancholica naturalis vel per adustionem ulteriozem ipsius cholere fuerit peccans. Vel sanguinea : Numasti ea : per aumastica : vel homotena. C Si autem sanguis peccauerit : vel tunc in mensibus erit mala complexio sine materia : quia et bica vel ephimera : quia in spiritibus vel febribus essentia quando egritudo ab ipsa febre incipit : vel febris accidens : quando febris consequitur apostemata et alias egritudines totius vel partis corporis : puta ad vulnus illatum in vno membro : vel ad lepram que est totius corporis : cum quibus febribus .s. male complexionis (ut in pluribus) coniunguntur et alie egritudines male compositionis et solutionis continui : ut in ipsis oppilationibus et solutionibus continui. C Quibus omnibus cognitio ex omnibus vel aliquibus egritudinibus in egro inuentis : omnes vel aliquas egritudines : quotquot erunt : sigillatim capitulare oportet : ut singulis debite actiua passiuo applicari valeant : cum ordinatione moderate dietae : que constat semper ex quattuor .s. quid : quantum : quale : et quando : que medicus astantibus debet ordinare : pro iudicio suo egro conferentia : ut debitum finem consequatur sanitatis.

Capitulum primum. De pronosticis egritudinum per dies creticos.

Visusque laudat in libro editio medicine arte pronosticandi de diebus creticis : et exoptat cognoscere : que non minus est utilis quam necessaria medicis et egros. Necessaria dico : quia non prius medicus ordinabit regimen dietarum vel curarum : quam cognouerit essentiam febris : que sane cognitio velut trutinam quam rationis demonstrabit diuersitate regiminis in sex rebus non naturalibus. Aliter enim in horis vniuersalibus in principio .s. augmento : statu : atque declinatione eger regulatus est : pariter et regimen curarum regulabit. Adedici enim opus diuersificabitur in diuersis horis vniuersalibus egritudinis : Utilem etiam dicimus eam fore medicis : quoniam de me dico bene pronosticante : et de diebus creticis vere enuntiante eger et astantes bene con-

cupient : et melius confident : quam quod egro plurimum conferre solent. Ille enim plures sanat de quo plures perfidunt. C Sed non video quod aliquis hucusque posuerit doctrinam resolutam per suas causas omnes : quoniam modo ad scientiam pronosticandi facile deuenire possumus : cum impossibile sit simpliciter scire bene pronosticari et regimen dietarum bene ordinare et in regimine curatio bene actiua passiuo applicare : nisi prius essentia egritudinis bene cognoscatur per suas causas omnes a priori : que sunt corpora celestia : et a posteriori : que sunt signa et accidentia : que consequuntur egritudines omnes. C In quibus pronosticandi modis : et scientia dierum creticorum Scriptores omnes artis medicine inuenio (pace dixerim) inuolutos atque reuolutos contrarios adinuicem : et contrarios sibi ipsis. Tentemus ergo nos aliquid amplius et perfectius dicere : quomodo quisque ex cognitione causarum essentie egritudinis cognoscere poterit et essentiam egritudinis et eiusdem accidentia. Quomodo etiam per eadem media et pronosticari : et de diebus creticis predicere perfecte poterit : ex quibus Adedici pariter et eger (ut in pluribus) finem optatus (inquatum ars medicine se extendit) consequi valeat. Et si id perfecte vel resolute non tradidero : saltem occasionem posteris preparabo speculandi : et veritatem inquirendi. Et hec ars pronosticandi : qua nihil mirabilius inueniri potest in facultate medicine pro utilitate et perfectione artis : et reipublice humane ad perfectum gradum peruenire possit. Scire enim futuros eventus et presentes facere per cognitionem scientie : est certe angelice operationi simile : quod cum per veram scientiam pronosticandi ab exercitatio fieri possit. Ideo me ad altiora conuertam : ut unusquisque deposito liuore neque sensibus corporis alligatus sed sola vi anime res fugientes (que subtiles) sed utiles conferentes artifici et egros : bono animo prosequi velit. Conferent etiam hec et ad felicitatem humanam : et qui hec nostra non capient : iudicium contra se ipsos de ipsorum in dispositione ferrent : quia non intelligentes ista : nequaquam verum iudicium amabunt : amor enim non fertur nisi in precognitum.

Capitulum secundum. De necessariis in pronosticis faciendis.

Ver perfectio pronosticationis acquiratur : duplici cognitione opus esse arbitramur. Sicut enim perfecta musica duplici iudice perficitur : aure .s. et proportione numeri non omnis sed sonori tunc : ut vera : armonia et concentus

et concentus diapason habeatur: ubi duo nervi ex dupla proportione consistentes: unus nervus duntaxat (propter eius consonantiam) ab aure diiudicatur et in errorem (sic sola iudex) ducitur: nisi etiam a numero mensuretur proportioneturque. Sic etiam in pronosticorum vera et perfecta cognitione duplici scientia indigemus. Cognitione scilicet causarum efficientium: que adequate producunt omnes egritudines salutem atque mortem: que sunt celestia corpora: de quibus supra tactus est: et post amplius dicemus: Necnon opus est cognitione a posteriori effectuum et accidentium: de quibus supra delibauimus aliquando: sed maiora deinceps dicturi sumus: quantum expediet. Ex quo sane duplici cognitione causarum et effectuum primo ab effectu supra causas. Secundo a causa supra effectum regrediendo: perfecta cognitio de essentia egritudinis haberi poterit: quantum erit possibile per inuentionem humanam.

Quibus cognitio facile cognosci poterit si Socrates a forti causa decubuerit: et si ibi inimica prestellatio influxerit: maxime si directio abscessoris ad gradum horoscopi vel datoris vite peruenierit: certe ab hora qua medicus ad egrum accesserit perquisita prius hora decubitus et ordinata egrum dieta cum domum accesserit et figuram equauerit: atque direxerit: facile mortem egrum vel salutem pronosticari poterit. Quo quidem modo pronosticandi per stelliferos motus tota fere latitudo: et vastitas inausi pelagi medicine facultatis communitur bucuzque puata existit. Nam si testimonia bonarum stellarum addiderunt: signa egritudinis remissa erunt et futura sanitatem pronuntiabunt: quibus obseruatis ipse medicus non solum utilitatem: sed quod maius est immortalem gloriam et famam consequetur.

Capitulum tertium. De propositionibus necessariis in pronosticis.

Scientia pronosticorum facilis erit scitu: quando propositiones posuerimus cum suis probationibus: per quas non solum scientia pronosticandi clarius innotescet: verum etiam omnes questiones in materia pronosticorum et dierum creticorum contingentes facile quisque soluere poterit.

Prima propositio. Sicut sunt quattuor elementa: sic sunt et quattuor humores: qui a sua forma specifica proprios sibi motus in febribus determinant: siue simplices illi fuerint causantes febres vel compositi: a proportione enim maioris inequalitatis humoris viciantis apparebit motus sibi proprius.

Secunda propositio. Sicut celestia corpora agunt in quattuor elementa alterando cor-

rumpendo atque generando: sic etiam agunt in omnia elementata: maxime in homines: de quibus astronomi fuerunt magis solliciti scire qualiter eadem corpora lumine: motu et influentia per diuersas constellationes agunt in hominem ab hora natiuitatis influendo in ipsum omnem fortunam vel infortunum: et infirmitatem causando post alterationem humorum educendo de potentia materie contrarias qualitates in ipsis et preter naturam: que corrumpunt complexionem innatam membrorum: intendendo in illis frigiditatem et siccitatem ad gradum: sub quo eius complexio stare non potest: ad quem gradum sic intentum sequitur et mors.

Tertia propositio. Omnis materia febrilis dupliciter consideratur: primo ut est causa materialis habens suam intrinsecam formam producentem proprios motus in febribus pro diuersitate humorum: qui fluunt a subiecto: ut proprie passionem (et ut sic) nihil dependit a stellis. Secundo modo ut eadem materia humoralis a causa celesti efficiendi recipit omnes alterationes: si fuerit causa fortis ad corruptionem: tunc a forti causa Socrates cadet. Si vero eadem fuerit remissa et accidentia producat remissa: et ad sanitatem certe terminabit.

Quarta propositio. Quia cause efficientes primarie corruptionis humorum putridas febres causantes sunt quandoque luna: quandoque et reliqui planete cum formis celestibus producentes epidemias omnes: producant etiam febres acutas et remissas: febres breues et cronicas: continuas et interpolatas. Quibus obseruatis principale negotium erit: de his cum diebus creticis habere iudicium.

Quinta propositio. Mensis medicinalis est triplex: primus qui equalis dicitur: quem luna peragit semper equaliter in diebus. xxvii. et hor. vii. qui est cursus lune respectu motus eius equalis. Secundo autem mensis est respectu solis: qui accipitur ab uno coitu luminarii ad alium: ubiqueque luna ipsum solem persequatur: quem motum luna diuersimode peragit propter motum eius diuersum in epicyclo: propter quem est modo tarda modo velox. Tertius est mensis cursus lune quo ad egrum finem: qui est proprius considerationis: qui est reditus lune ad illum gradum: a quo recessit hora decubitus: quem cursum inequaliter etiam peragit finem iam dictam eius velocitatem et tarditatem propter eius epicyclum: tamen complet ipsum circa dies xxvii. modo parum supra modo parum infra. In quo mense omnes aspectus lune ad gradum decubitus erunt considerandi: quia variabunt statum egrum finem naturam aspectus lune ad gradum decubitus et ad alios planetas.

Sexta propositio. A primo gradu (in quo

B ii

De pronosticis

fuit luna hora sensibilis leſionis ad ſexageſimū gradū erit p̄m^o aspect^o ſextilis ⁊ nō p̄us ad quē gradum ſextilem luna perueniet die quinta currēte: in alijs vero diebus luna nō erit i aliquo aspectu. In ſeptima x^o die erit in aspectu quadrato: de quibus aspectibus fecimus figuram accomodatam: in qua oēs aspectus ⁊ ex quot gradibus conſtant appa- rebunt: necnon ⁊ vacui curſus lune.

CSeptima propositio luna exiſtente extra loca predicta ⁊ gradus: qui non faciunt aspe- ctum cum gradu hora decubitus non fit iudicium pro lune curſu de paroxiſmo parti- culari neq; de criſi: quia vacua curſu dicitur. **C**Octava ppositio. p̄p̄tius ⁊ fortius iudi- catur de eſſe egri ⁊ de die critica per eſſe lu- ne quando extiterit cum planetis bonis vel malis ⁊ ſine aspectu ad gradum decubitus: quā eiufdem exiſtentis in aspectu ad gradus decubitus ⁊ ſine aspectu alicuius planete: quia maioris poſſe eſt planeta q̄ gradus lo- ci lune hora decubitus. **C**Similiter eſt dicen- dum: q̄ non erit iudicium per aspectum lune niſi quando febris periodicat. Sed plenum iudicium erit per curſum lune: quando luna erit in aliquo aspectu ad gradum decubitus vel in eodem gradu (quod bis contingit in menſe in p̄ncipio eius ⁊ in fine) ⁊ cum hoc q̄ luna ſit etiam in aliquo aspectu ad bonos vel malos planetas: ⁊ maxime ſi cuſ tali aspectu periodus conueniat.

CNonā propositio. Perfecte volenti iudica- re per curſum lune congruum eſſet (ſi ſa- cultas foret) reſpicere ad radicem natiuita- tis egri: quia decubitus magnam habet de- pendentiam a ſua genitura. Socrates enim non generat filium niſi illud ſibi influxerit p natiuitatem. Ita non infirmatur niſi per na- tiuitatem: quando ergo coniungitur natiui- tas cum reuolutionibus ⁊ horis decubitus cum ſignis pronosticorum melius certe erit iudicium ⁊ perfectiſſimum quod poſſit habe- ri per artem veram.

CDecima ppositio. Sicut luna non eſt ade- quata cauſa omnium egritudinum: ſic nō eſt adequata cauſa omnium iudiciorum in die- b^o criticis: Ideo recte dicitur. Quādo luna eſt ſine aspectu planetarum videt^r vacua cur- ſu: quia eſt ſine virtute ⁊ efficacia: ſed cum alijs ſtellis erit iudicij pleni.

CUndecima propositio eſt maioris admira- tionis cunctis alijs aſtronomiis: ⁊ philoſo- phis ſorte nauſeam mouebit: errore tamen ipſorum: quia vnicuiq; in arte ſua credendū eſt: ⁊ philoſophia cum ſit ſamulans ⁊ ſubal- ternata huic aſtronomie: lumen certe preſta- bit philoſophie ⁊ alijs facultatibus ratione conſtantibus: ⁊ ſine hoc lumine aſtronomico

non contingit quēpiam recte ſapere in aliqua arte: quia non reſoluet ſua p̄ncipia vltimo reſoluenda ad hec diuina: de quibus in de ſe- licitate latius infra agetur. Dixi Nauſeam phi- loſophis mouebit. ſ. q̄ planete adinuicem ſu- ſcipiunt peregrinas impreſſiones (non tamē corruptiuas) Inſluunt enim diuerſas pro- prietates ⁊ q̄lirates vel naturas in ipſis gra- dibus zodiaci p̄imi mobilis. Qui ſic quali- ficati produciunt varios effectus in ipſis ſpe- ciebus inferioribus: quandoq; alterando ae- rem per qualitates manifeſtas vt frigiditas Saturni: vel intēſa caliditas ad artē. Quā- doq; occulte inſirmādo Socratem tātum ⁊ non iſſatonem: cuius directio vel reuolutio peruenit ad ſignificatorem in ſua radice vel natiuitate mortem promittentem. Nullo tñ ſidere vel charactere in illo gradu tunc exi- ſtente: Sed cum talis gradus ad p̄lec vel horoſcopum peruenit natura vniuerſi me- mor regitina totius produciunt effectum con- formem qualitatibus iāduduz ſibi impreſſis. **C**Ex quibus patet q̄ planete omnes dant ſanitatē ⁊ infirmitatē: vitam ⁊ mortem: veluti cauſe ſecundarie naturaliter agentes ex diuina prouidentia eis ſic inſtituta. Deus nanq; (teſte Auguſtino) cauſas ſecundas adeo diſponit vt illas proprios motus agere per- mittat: ⁊ ideo ad perfectum iudicium habem- dum egritudinis ⁊ exitus eius neceſſe eſt ⁊ ad radicem (que natiuitas eſt) reſpicere.

Capitulum quartum. De probationibus propositionum.

Prima propositio probatur ſecūda ⁊ ſimiliter tertia per deducta in ca- pitulo tertio de modo collegiandi: q̄ elementa ſunt formaliter in mi- xto. Quod mixtum contrahit ab illis pro- prias paſſiones: operationes: atq; motus. Tollere enim proprias opationes eſt tollere propriam eſſentiam. iſſaſſio enim conſequit ſubiectum ſicut vmbra corpus. Iſſumorum ergo quiſq; habebit ab intrinſeco motus p̄- prios ab elementis: ⁊ non a ſtellis: luna vel planetis: q̄uis cauſa morborum ab illis de- pendeat vt effectus a propria cauſa extrin- ſeca ⁊ completa.

CQuarta propositio probatur per idē capi- tulum tertium de modo collegiandi: q̄ pla- nete ſunt cauſe efficientes ⁊ principales infe- riorum effectuum naturalium. Ergo ⁊ egritu- dinum: ⁊ mortis. Illa enim cauſa que cau- ſat egritudinem cauſa erit ⁊ intēſionis ⁊ re- miſſionis egritudinum omnium: nihil enim eſt in terris niſi illud fuerit p̄ius virtualiter ⁊ cauſaliter in celis: quod etiam Auicenna in febre

in febre pestilentiali tenere videtur.

Quinta propositio patet in quinto libro magne cōpositionis *Almagesti* et per Auctorem de motibus planetarum in theoricis.

Sexta propositio et septima clara est: ex secundo quadripartiti *Psolomei*: ubi agit de aspectibus planetarum et de harmonia celestium: que constat ex concentu et proportionem aspectuum. Qui causati sunt ex determinato numero graduum: non omni sed sonori aspectus: et armoniam celestem causantis. Planeta enim in horoscopo partiliter constitutus non agit in secundam domum sed bene in tertiam quartam et quintam domos: septimam etiam nonam decimam et undecimam neque agit in sextam octavam neque duodecimam.

Octava propositio est tota practica: que experitur esse vera ex parte rei. Habet tamen rationem in se: quia planete maiorem effectum produciunt quam ipse zodiacus. Ideo quando luna est existens cum planetis plus sumitur de iudicio: quam si eadem esset in aspectu ad gradum decubitus et sine aspectu aliorum planetarum. **S**ecunda etiam pars propositionis patet: quando enim *Socrates* non febricitabat vel febribus non periodicis lune aspectus non sic operantur in egrum: quantum operantur in bonum vel in malum quando in tali paroxismo est in aliquo aspectu aggrauans virtutem vel ipsam subleuans.

Nona propositio. Ratio none propositio nis est naturalis: quia *Socrati* nascenti sunt congenite influentie ad sua accidentia naturalia: que verificantur post in diuersis directionibus: revolutionibus: atque profectionibus: que omnia dependent a prima radice naturalis. Ideo resolute velle scire exitum alicuius accidentis vel infirmitatis est reducere hoc ad sua principia propria: in quibus hoc omnia latitant. Habita ergo hora sensibilis lesionis: quam inuenies in suis causis et a causa supra effectus et post ab effectu ad causam regrediendo omnia annexa inuenies: et sic de pronosticis recte iudicabis.

Decima propositio. Sicut omnes virtutes (alternatis vicibus) in hoc inferiora continue infirmunt: sic per solam lunam (que est partialis causa) non erit adequatum iudicium neque totalis erit facienda pronosticatio de infirmis per solam lunam.

Andecima propositio. Ista propositio habet plures partes atque membra: sed primus probatur per eclipsim lune: in qua luna perdit lumen proprium per interpositionem terre. Tunc alteratur: et recipit peregrinas impressiones priuatiue: quia tenebras recipit iterum et impressiones nouas positiue: quia lumen a sole: non tamen luna corrumpitur

sed alteratur. In quo quidem gradu zodiaci imprimatur quedam mala potentia producendi fere infinita accidentia per diuersam mixtionem: tam per diuersos aspectus diuersorum planetarum: quam per diuersas corporalem existentiam planetarum: in eodem gradu sic qualificato a duobus luminaribus oppositis diametraliter: qui sunt ad unum effectum causandum concordantes. Quando enim luna quadrato aspectu locum eclipsidis respexerit et fuerit signum aqueum: pluuia certe producet et seuas in aere mutatioes. Si etiam gradus ille introitu solis in principium arietis minaci radio respexerit totius anni defectus annone promitteret. Si etiam fuerit in signo humano certe species humana plus patietur: quam species brutorum: magis tamen patietur ille natus: in revolutione cuius ille gradus male affectus per eclipsim: per directionem peruenerit ad ylec vel significatore alicuius euentus: vel ad horoscopum: faciet certe *Socratem* infirmari a forti causa: et non *Platonem*: ad horoscopum cuius nondum peruenerit talis atazit vel directio: nulla tamen causa ibi tunc existente: quia non sunt ibi luminaria neque eclipsidis. Jam enim luminaria ab illo gradu recesserunt. Reliquae propositionis partes patent: quia probate sunt ibidem.

Capitulum quintum. De rationibus contra Hippocratem. Galienum et Aui. demonstrantibus ipsos male de diebus criticis determinasse.

De quidem propositiones sic demonstrare erunt iudices recti et obliqui: ex quibus apparebit quid veritatis contineat doctrina *Hippocratis*: *Galieni*: *Aui.* et aliorum medicorum de pronosticis et diebus criticis. Nec expedit omnia in medium modo proponere: sed ea que maiorem difficultatem pre se ferunt. Neque auctoritas tantorum virorum aliquem seducat. Si enim *Aristoteli* philosophorum principis apud bene sensatos non valet: non video cur ratio ni potius acquiescere non debemus quam alicuius auctoritati: etiam *Hippocratis*: *Galeni* vel *Auicenne*. Prefertim ubi agitur de salute generis humani. Age ergo: cum omnis contradictor quando est super veritatem in primis est. **C**onellamus tenebras illorum parum in philosophia et minus in astronomia fundatas: cuius nudi existere. Et de pronosticis atque de diebus criticis agamus. Nemo certe ad perfectiorem gradum cognitionis per quascunque scientias alias peruenire poterit: quam per scientiam precipuam pronosticorum. De qua *Hippocrates* et *Galienus*

De pronosticis Egritudinum

nus modicum degustauerunt : non tamen digesserunt. Cibum ergo ipsorum semicrudum tentabimus digerere: ponentes modos eorum imperfectos: immo contrarios adinuicem: et sibi ipsis non constantes. Forte quia scientie tales tempore ipsorum resolute non extiterent. Maxime tempore Aulicene: de quibus ipse parum admodum degustauit. Clapocrates autem particula secunda apophisimorum. xxiiij. alique Theorica nobis posuit de diebus criticis pronosticandis: que non theorica sed potius confusio omnibus medicis collegiantibus existit. Cuius errores monstrabimus aperta ratione. Dixit enim quod quarta est indicativa septime: et octava erit principium secunde hebdomade: et undecima est contemplaria: quia est et quarta secunde hebdomade. scilicet decime quartae: et etiam quia est prima a decima septima: que decima septima est etiam contemplaria quia est quarta ipsius ratione. scilicet tertie hebdomade. Ex quibus dictis clare constat omnia voluntarie fuisse dicta: et nullam rationem sequuta. Primo quia hebdomadam secundam non posuit continuatam cum prima: sicut posuit principium vel hebdomadam tertiam continuatam cum hebdomada secunda. C Sequitur et secundum inconueniens. scilicet quod undecima est quarta ipsius decime quartae: id est et quinta ab ipsa septima. id est ratione et quarta. scilicet tertie hebdomade: que est decima septima deberet esse quinta ab ipsa decima quarta: et tamen posuit esse quartam et non quintam ab ipsa decima quarta. C Sequitur et tertium maius inconueniens. scilicet quod ista diuisio dierum iudicialium non conuenit ad equatem: neque cum lune cursu: quo ad eius aspectum: et minus conuenit cum horum particularibus inuasionis paroxysmorum febrium tertiane acutae: que habet motum de tertio in tertium vel eiusdem proportionem: que periodicationes sunt applicande ad cursus vel aspectus lune cum gradu hora decubitus: ut probatum est supra per nonam propositionem: quod luna existente vacua cursu vel sine aspectu ad gradum decubitus: nullum fit iudicium de crisi. Probatur etiam: quod die quarta luna non est in aspectu aliquo: neque febrium periodicat: sed bene die quinta currente: quoniam erit in aspectu sextili: et etiam in eadem die febrium periodicabit: ut clare patet in nostro mense medicinali sub die Iouis in primo aspectu sextili. Si ergo die Mercurij: que est quarta a die solis in qua Socrates cepit febrire febre tertiana: die quarta non febricit: ergo virtus in quarta die non pugnat cum morbo: quomodo ergo medicus per non pugnat iudicabit de crisi futura: certe non: et eadem ratione sunt impugnandi dies iudiciales lap-

pocratis sic absolute prolati sine ordine ad
 cursum lune ⁊ sine respectu ad dies maioris
 exacerbationis febris. Auicēna autem in ca-
 pitulo secundo secunda quarti tractatu secū-
 do. Cum narrasset diuersas auctorum posi-
 tiones: quomodo tempora crisiū febrium
 acutarum mensurantur per cursum lune: cer-
 te desecit in iudicio. Forze quia ipse operam
 planetarum cursibus: ⁊ iudicij stellarū nō
 dederat: ideo neq; sciuit se resolueret: que il-
 lazum esset potior. Sed si in huiusmodi scie-
 tijs resolutus fuisset istam materiam iudicio-
 rum per stellas (vt per causas principa-
 les) ad vnguem resoluisset. Damnauit ta-
 men Hippocratem in fine eiusdem capituli:
 scilicet q̄ sermo eius fuit ante q̄ bene sciret
 esse de diebus ceticis. ¶ Si ergo ista sciētia
 Astronomica non erat tempore Hippocratis
 ⁊ fuit tempore Auicennae: quare ipse resolute
 non pertractauit istas pronosticationes tam
 nobiles atq; medico necessaria? Sed magis
 declinare voluit ad viam sinistrā: in qua sunt
 labores ⁊ errores continui. s. iudicare per ea
 que apparent cum crisi bus multis: ⁊ per alia
 accidentia fallacia. ¶ Et dixit q̄ medico nō
 p̄tinet scire: que sit causa crisis. Quoniā inme-
 litario illius cause naturalis vel Astrono-
 mice trahit medicum ad aliam artem. Sed
 oportet (inquit) q̄ sermo medici sit de dieb⁹
 crisis fin semitam experientie sensate. Qua
 quidem rationem sue confusionis cum bo-
 noze suo poterat pertransire: quia concludit
 q̄ ad medicum non pertinet cognoscere dies
 ceticos per causas veras ⁊ adequatas cor-
 porum celestium: sed tū per ipsa materialia
 ⁊ ab effectu: in quibus accidit errorēs ma-
 nifesti propter indeterminationem materie
 solitarie acceptę: vt non reducuntur ad cau-
 sam proximā ⁊ vltimo remorā. Itaq; talis
 cognitio distrahit medicum ad aliam artem
 quam necessario ars medicine p̄supponere
 debet. Sicut enī medicina p̄supponit philo-
 sophiā ⁊ illa dialecticā. Ap̄dicus enim eque
 bene fililogizat in arte ⁊ facultate medicine:
 sicut etiam pertractat multa naturalia appli-
 cando ad artem ⁊ ad sanabilitatem. Homo
 enī est subiectū philosophie naturalis: ⁊ idē
 homo est etiam cōsiderationis medicine: in-
 quantum est per artem sanabilis: sic etiam
 mutare ab Astronomia quāz p̄supponere
 debet ⁊ applicare ad pronostica de futura sa-
 nitate ⁊ morte v̄z cōgruere: qm̄ de futuro p
 nullā sciētiā aliā medicus bñ p̄noscitur pōt
 sicut per Astronomiaz. ¶ Rōnes autem non
 stre si bene procedunt contra Hippocratem
 atq; Auicēnam: militabunt etiam contra Ga-
 lienum ⁊ maxime contra eius diuisionē men-
 sis medicinalis in dies. xxvj. cum diuidio:
 demptis

deemptio duobus diebus cum dimidio: in quibus luna non lucet: destructo equidem eius fundamento et falso supposito: tota eius acceptio mens medicinalis corruet. Quod dupliciter patet. Primo: quia luna in illis duobus diebus plus operatur mali: quam in quocunque alio die. Anita. n. sunt duo luminaria in uno effectum producendum: ex quo non solum quattuor elementa contremiscunt: verum etiam omnia elementata patiuntur. Retia in mari et omnes panes corroduntur: aeres alterantur infirmi et debiles resoluuntur: et omnia humidam substantiam habentia diminutionem suscipiunt manifestam. Luna etiam in illis diebus lumine priuata non est: sidus enim eius medium versus solem semper illuminatum est: preterquam in eclipsi: quando deperdit totum lumen: neque per hoc virtute agendi priuata est: sicut luminariis sub horizonte existentibus continue gubernant vniuersum: quibus circumscriptis omnia ruerent naturaliter. Ideo illa Galieni subtractio duorum dierum cum dimidio vana est: et per consequens reliquorum dierum diuisio in .xiiij. dies et quarta diei etc.

Capitulum sextum. Rationes contra recentiores male sentientes de diebus creticos.

Arguere patres tempore quorum scientia Astronomie non vigeat non satis licet: immo certe excusandi sunt: sed non video excusationem valere modernorum temporibus: quorum tempore Astrologia perfectionem satis intensam videtur habere: et tamen video quosdam in suis tractatibus de diebus creticos: theorico atque practico negotio ab Astronomica veritate declinare: quibus satis comparior: quorum alter multa Astronomica modo vera modo simpliciter falsa sibi ficta in eodem tractatu de diebus creticos interseruit nesciens Astrologie: fuit etiam sibi ipsi contrarius ignorans vocem propriam: ea enim Astronomica que quandoque pro se adduxerat: eadem tamen in fine sue locutionis omnia Astronomica simul negauit: negauit et se ipsum: dum affirmaret quod boni et exercitati medici non inuenerunt differentiam in pharmacado vel phobotomando in nouilunio vel alijs aspectibus luminariis: negans actionem stellarum in hac inferora: nisi forte agant aliquomodo vniuersali ipsi ignoto. Et addit quod dicta medicorum sunt arbitraria et valde vana de crisi propter materie indeterminationem. Cum autem eius scripta sint de crisi: ergo sunt arbitraria et valde vana: sit ergo ipse et sua omnia valde vana: qui vane credit quod medicorum pronos

tica sint valde vana: quem neque nominabo ne quid turpe perpetuet. Cuius stomachum mouissent mihi hec: que lacerant et artes et artium inuentores et veritatem: existimarem certe non minus fatuum esse fatuas positiones impugnare: quam sunt ipsius fatue positiones. Sed ne quod minus edoctus atque perspicax in hijs labatur: quantam in se veritatem contineant: et ex quibus medijs constant: palam faciemus (quo fiet) ut quisque veritatis amator ex nostris veris rationibus veritatem manifestantibus simul et scientiam et utilitatem non mediocrem consequatur. Ponit enim quod luna est fauor virtutum: patet et experientia. probatur (dixit ipse) accedente enim luna et crescente aqua: fere nunquam eger moritur: sed bene decedente. Ista quidem propositio vera est: quia singulis in horis hoc experiri esse verum: maxime apud hispanos: qui hec curiose obseruat. Tunc arguo ad hominem: quomodo ergo hec inferiora dependent a superioribus? aliquomodo vniuersali nobis ignota: si illa actio lune fauor virtuti limitetur atque verificetur in hijs horis terminatis. scilicet de sex horis in sex horis: in quibus luna ascendit vel descendit et mare fluit et refluit: fluendo fauet virtuti et eger non moritur et refluyendo subtrahit presidium virtuti: et sic destituta eger proxime moriturus: moritur. Si ergo concedit (et bene) quod per motum lune fit talis cognitio in particulari: quare non potest fieri iudicium magis verum per causas celestes magis fortes: quando. scilicet sunt magis vnite: ad vnum effectum producendum: et non inueniunt obicem: neque contra operantiam aliarum stellarum ad illud impediendum: puta quando duo luminaria fuerint et in vnam naturam conueniant: vel stelle superiores a sole: tunc certe iudicium de futuris euentibus erit facile: immo clausis oculis et aperto ore non satis enuntiare poterit: quin magis dicendum restaret et illud est verum. Quare ergo non sic de pronosticis erit iudicandum: nonne probauimus quod stelle agunt in quattuor elementa: et etiam in omnia elementata ergo in humores hominum: qui ex elementis formaliter constituti sunt: quorum actiones scite sunt: quia terminate actionis: ergo et scientie: de quibus supra satis demonstraui: ergo pronostica medicorum vera possunt esse et non valde vana. Quod autem subdit quod cause bone crisis sunt mali aspectus lune: quadrati. scilicet et oppositi. Qui fauent virtuti et contrariis morbo: et ideo fit crisis bona in decimaquarta: quia virtus aucta propter aspectus malos insurgit ad pugnam. Quis posset somnare maiores fatuitates in Astrologia: probatum est enim supra: quod neque virtus debilis neque fortis facit

De pronosticis Egritudinum

periodos diuersas febrium: sed ipsi humores diuersi a tota sui substantia habent motus diuersos et solum a malis aspectibus malorum planetarum putrescunt et virtutem stimulant et quanto magis stimulantur tanto maiore conatu virtus per se intendit producere et pugnare per naturam et contrarijs resistere. Virtus enim in hora quinta non pugnat: quia stimulatam non est neque insurgit ad pugnam: quousque sit fortis. Ad ergo mali aspectus fauet virtuti: immo eius oppositus est verum. scilicet quod mali planete et mali aspectus eorum producit in nobis morbum: ergo non fauet virtuti. Neque boni contrariatur virtuti: immo fauent: quia tales generant et nos in sanitate conseruant. Sicut Iuppiter Venus et Luna et Sol per aspectum. Mars vero et Saturnus abscessores vite existunt: prius infirmando nos: alij vero planete per accidens: sicut Mercurius: qui est bonus cum bonis et malus cum malis existit: sortitur enim naturam planete cum quo inuentus fuerit: forte propter debile esse ipsius: de quibus latius infra. Ex quibus solui poterunt questiones contingentes in materia ista. Neque possum silentio pertransire dictum eius. scilicet quod medici exercitati non inuenerunt differentiam: in pharacado vel flobotomia do in nouilunio: vel alijs malis aspectibus lune cum sole. Quero tamen ab ipso: si ille sit vnus de illis sic exercitatio et bonis medicis: qui non adinuenit diuersitatem in flobotomando et pharacado suos infirmos in plenilunio vel nouilunio. Caueat dicere quod sic: quia viles muliercule lenantes panos: essent magis prudentes ipso: que nouilunium vel coitum lune cum sole obseruant: ne panes in illa hora loti corrodantur: et piscatorum retia in mari tunc existantia corripantur. Censuram etiam Hippocratis incurrer dicentis quod quisque caueat a medico ignorante Astrologia: quia stelle confundunt et alterant quattuor elementa confundunt et quattuor humores: quare ipse stelle in suis aspectibus sunt confuses: humoribus autem stantibus confusis et ipsis in ebullitione positis: si pharacacia vel flobotomia illa in hora exhibeatur: certe equaliter humores boni pariter et mali effluent. Neque virtus regitiua toti regulare poterit contraoperantiam tanti influxus: et quousque eadem virtus sit magis sollicita per se: ut retineat magis apud se bonos humores quam malos: tamen superata a confusione et ebullitione humorum per combustionem luminarium causata superatur: et indifferenter humores per pharacacias vel per flobotomiam effluunt: Virtus etiam disgregatiua non potuit contra tantam contraoperantiam disgregare: quousque sit ut in illa hora medicina exhibita educit

humores bonos et malos. Propter quid autem medicine quandoque operantur laudabiliter educendo humores peccantes sine resolutione virtutis et virtus subleuatur: et eodem medicine quandoque laboriose soluunt senza accidentia producentes: de quibus medici imperiti solent admirari conantes assignare non causam: ut causam. scilicet quod materia fuit bene disposita vel indispota: sed vera causam ignorant de quibus post dicturi sumus.

Capitulum septimum. Rationes contra alios modernos male sentientes de diebus creticis.

Et alter qui in suo libello de diebus creticis secutus est errorem Ptolomei in enunciatio sexagesimo centiloquij ponentis figuram sexdecim laterum: in qua distributus est totus acus ad equas portiones in gradus. scilicet viginti duos minuta triginta: pro singulo latere ad quam diuisionem equalem graduum et laterum debebat etiam diuidere et tempus per quod luna perambulat dicta sexdecim latera. scilicet dies vigintiocto: qui mensis medicinalis dicitur: et tamen posuit diuersitatem multam et impossibilem. In primo enim latere posuit dies tres: in secundo diem vnum: in tertio vnum diem: in quarto autem duos dies: qui collecti sunt septem dies: et sicut prima quarta huius figure est diuisa: sic etiam relique tres quartae sunt diuise. Implicat enim contradictionem: quod spacium per quod luna perambulat sit equaliter diuisum: et luna moueatur equaliter: et quod tempus sit mequale: in quo luna mouetur et perambulat singula latera: quod quidem impossibile probatur. Mobile enim motum equali velocitate semper et spacia sunt equalia equaliter erit et tempus. Sed luna equaliter mouetur: quia in diebus vigintiocto (vel circa) pertransit sexdecim latera: que latera sunt equalia et spacia equaliter diuisa: quia vnusquodque latus in gradus viginti duos et minuta triginta: et tempus etiam erit equaliter necessario: cuius oppositum auctor posuit: ponens diuisionem laterum equalem: et gradus zodiaci equales: et lunam moueri equaliter: et tamen posuit in diuersis lateribus diuersitatem dierum: modo enim posuit vnum diem: modo duos: modo tres dies. In quibus luna pertransit equali motu equalia latera: quod nullus intellectus capere potest nisi Auctoris. Arguo etiam contra Ptolomeum et contra istum eius vanum in hoc imitorem: deducendo ipsos ad impossibile: quod diuiserunt figuram sexdecim laterum ad equales diuisiones stante obliquitate zodiaci et

diaci & horisotis: quero modo ab illis quā-
tum eleuabitur polus supra circulum posi-
tionis in istis angulis equalibus? vel vbi erit
conuentus istarum domorum: in polo ne mun-
di: vel polo zodiaci? aut in cōmuni sectione
horizontis & meridiani. Ad in aliquo istoz
trius locoz: quia in illis aree vel capacitates
domorum continue variantur: neq; conuen-
tus domorum rationalis potest esse alibi: er-
go ista positio & diuisio domorum est impossi-
bilis neq; intelligibilis: preterq; a solo pto-
lomeo: & isto auctore: qui sequutus est ipsum:
propter debilitatem eius intellectus & iudi-
cij ad pauca respicientis. C In suo etiā enun-
ciato decimosextimo iudicat esse lune p sin-
gulos angulos sexdecim laterū: ac si luna es-
set in singulis angulis in aspectu gradus loci
decubitus. C Probatū est enī supra propo-
sitione quarta & quinta auctoritate pto-
lomei: ex primo quadripartiti: q; planete non
agunt in aliis gradum extra semis: nisi per aspe-
ctum: vt planeta existens in duodecima do-
mo non aspicit horoscopus. Cuius oppositū
dicit ptolemeus in dicto verbo sexagesimo
centiloquij non memor vocis proprie in pri-
mo & tertio quadripartiti: vbi ponit q; plane-
ta non aspicit ascendens non pōt esse ptec.
Et hic ponit in omni distācia omnium laterū
esse lune obseruandū fore. C Ex quo patet:
q; error ptolemei seduxit & alios male reso-
lutos in scientijs & deficientes in iudicio.
C Ponit & aliud nulla ratione neq; experie-
tia comprobatum. s. q; luna est causa cretico-
rum in morbis diarijs. Sol vero in mēstruis
& ceteri planete in annis. Ista doctrina certe
est aliena ab omni veritate & experientia. pta-
tet: quia Sol Venus & Mercurius peragūt
suos orbes equali in tempore. s. per annum.
Omnis enim est idem medius motus: qua-
re ergo omnes tres non sunt causa creticorū
equaliter: vel in mēstruis vel in annis: si mo-
tus omnium est equalis: & tamen posuit solē
esse causam in mēstruis: & planetas reliquos
in annis. Solitaria est ergo hec ei? positio
& diuisio. Qm oēs certe sapiētes: Indi: Ba-
bilonici: Caldei: Egypti: Greci atq; latini cō-
uenerunt in hanc sententiam ratione & expe-
rientia comprobata: q; omnes planete cum
stellis fixis sunt causę adequate omnium ef-
fectuum naturalium in hys inferioribus: & q;
vnaqueq; stella (secundum diuersum gradū
intensum pro diuersitate potentiarum & vir-
tutum) est concausa partialis & secundum
q; diuersę causę partiales generant Socra-
tem & alie ptonem in diuersis temporib?
stante etiā diuersitate materie parentū vel
aliorum genitorū: ita diuersos effectus produ-
cunt in hys diuersis suppositis: quo fit vt in

eadem hora Socrates infirmetur & pto-
loxetur discurrentibus nobis per omnes
effectus mundi reducibiles ad causam effici-
entem eis propriam. Sicut enim in natiuita-
te iudicamus per omnes planetas & stellas
nobis notas per suas naturas essentialēs &
accidentales: sic etiam in ipsis morbis iudi-
candum erit de pronosticis & de diebus cre-
ticis. Sed q; luna habet motum velocem &
proxima nobis existit: lumen a sole recipies:
nocti dominatrix: humiditatis productiua:
sua velocitate virtutes omnes & influentias
aliarum stellarum de ordine in ordinē trāsfe-
rens: aucta lumine motu & dignitate: ideo au-
get omnia: que humidā substantiam habent:
& eadem diminuta virtutē per accidens sub-
trahit & minuit eisdem que humide nature
existunt: quod maxime apparet in debilib?
& egris qui a modicis leduntur & alterantur
sensibiliter. Ideo pisci patres lune cursum
in pronosticis obseruari iusserunt: non tamē
vt causam totalem sed partialem: magnam
tamen partem conferentes (vt in pluribus)
propter potentias & conuenientias quas ha-
bet in humorib? & humiditatibus alterandis.
C Solutis mō erroribus piscorū patrū & re-
centiorum ponamus modum proprium non
prius positum: sed scientificum de cognosce-
nda essentia morborum per causas proprias
& adequatas. Iudicium certe dierum creti-
corum presupponit cognitionē essentie egrit-
tudinis: que non prius cognoscitur q; causę
omnes cognoscatur efficientes. s. & materia-
les: efficientes vero sunt luna & planete. Ma-
teriales vero sunt humores peccātes cū eoz
accidentibus. Que per multas crises appa-
rēt. Nulla enim causa celesti existente: neq;
morbi: neq; egritudines certe erunt: neq;
aliquis alter effectus in tota sphaera acti-
uum & passiuorum. ptoleum est enim su-
pra propositione secunda q; stelle nō causant
humores neq; periodos eorum: quos quili-
bet sibi proprios a natura determinat: sed be-
ne stelle sunt causę: q; ipsi alterantur atq; cor-
rumpuntur & febres generantur ad quas &
mors contingit. Sicut enim stante aeris sere-
nitate breui in tempore & pter opinionē mul-
torum per stellas subite producuntur muta-
tiones aeris: & pcelle cum vi ventorum: cor-
ruscationes atq; tépestates: quare ergo nō sic
eadem stelle causę sunt alterationis humorū
atq; eorūdem corruptionis? qui ex elemen-
torum formis constant: stante enim sanitate
nulla sensibili precedere oppilatione vel ma-
lo regimine in sex rebus non naturalib? So-
crates a febre maligna subito arripitur: quod
manifeste apparet in epidimia & febre pesti-
lentiali: que nō nisi per figuras celestes cau-

De pronosticis Egritudinum

santur. Sapientes enim omnes conuenerunt in hanc sententiam experientia comprobata et rationi consonam: quod diuersi stellarum conuentus Solis et lune in eclipsibus et alijs conjunctionibus magnis producant diuersas epidemias atque morbos in diuersis suppositis diuersimode dispositis: modo magis unus corrumpendo quam alterum: secundum quod diuersae directiones abscessorum in diuersis natiuitatibus perueniunt ad suos terminatos promissores. Neque hoc contingeret: nisi in celis esset quedam lis et amicitia. Sunt enim planete qui promiscue et per naturam se diligunt et adinuicem conueniunt: sunt etiam qui nullam conuenientiam sed mutuo se odio habent: ut Sol odit Saturnum. Sol enim calidus et luminosus est virtutis et Saturnus est frigidus et tenebrosus. Sol nobilis et regius: Saturnus vilis et fetidus: Sol magnanimus et Saturnus inuidus. Sol est gignituius vite auctor. Hic homo vite abscessor: Sol annonae auctor est. Saturnus annorum destructor existit: quoniam sunt domini in reuolutionibus annorum vel natiuitatum. Ubi enim sol exaltatur Saturnus cadit: ubi etiam sol cadit Saturnus exaltatur. Talis est apparet inimicitia naturalis in mineralibus eiusdem planetis suppositis: quod est quid mirum in natura. Aurum enim a plumbo patitur alterationem manifestam. Si enim plumbo admisceatur vel etiam si supra fumum plumbi liquefacti reneatur: aurum certe efficietur frangibile: sed si ad cupellam ambo poneretur: certe plumbum penitus destruetur: et non se simul copiantur. Hic etiam Saturnus per naturam abscessor est et sua frigiditate vite omnium contrarius existit. Similiter est etiam naturalis inimicitia ipsius Martis cum omnibus: ideo ipse est abscessor viuientium fortis existit. Quando per directionem vel applicationem ad datorem vite peruenerit. sua enim ignea et innata influentia maligna obuiando abscondit. Sed bene conueniunt Sol Luna Venus et Iuppiter: quodatores vite existunt et mutuo se amplexantur: sic etiam mineralia ipsis subiecta se copiantur. Aurum enim argentum et cuprum admixta se copiantur et amplexantur amicaliter: Venus autem et eius minerale (quod est stagnum) his tribus admixta propter sui crudam frigiditatem non se copiantur adinuicem: dicant quicquid velint archimiste dicentes quod es metallum est ipse Venus: et stagnum ipsius Iouis: immo totum oppositum est verum. Iuppiter enim qui est diurnus masculinus calidus et humidus temperatus auctor vite et generationis: quomodo ipsi iure potest appropriari stagnum: quod est frigidum superfluum et humidum habens naturam crudam et corruptentem multorum. Si enim ipsi auro aut

argento vel eri admisceatur: certe non se compatiuntur adinuicem: sed frangibilia sunt omnia: si enim stagnum esset ipse Iouis: tunc et stagnum amicaliter coniungeretur ipsi auro: sicut Iuppiter conuenit ipsi soli. Omnis enim planeta conuenit in natura proprio metallo: non ergo Iuppiter conuenit ipsi stagno frigido: sed bene es calidum conuenit Ioui calido: et stagnum frigidum superfluum et humidum conuenit nature Venere: quod frigida est et nocturna et feminina. De substantia autem argenti viui multa possunt dici digna admiratione: quia est quedam natura humida ad formam aque: que fluit et humectat: argentum autem viuum fluit non tamen humectat: igne non sustinet sed libenter euolat: cum rarefactum est: et iterum redit ad formam pristinam: et est quedam materia in actu sine forma perfecta appetens alias formas (ut perficiatur) multis enim metallis copulatur: est cum bonis bonus et cum malis malus: sic contingit et Adhercurio: qui forte propter eius debilem virtutem cui planete copulatur eius naturam sortitur: frequenter a sole comburitur: euolat tamen et in pristinam naturam et formam redit: et solem contemnere videtur: sicut et argentum viuum ipsum continet ignem. Liceat nunc queso parum digredi contra archimistas: qui vana spe ducti credunt formas auri et argenti posse multiplicare: quam formam sulphur citrinum vocant ipsius auri: et sulphur album ipsius argenti. Credunt etiam ex metallis imperfectis aurum vel argentum posse generare: quorum utrumque videtur esse impossibile. Si enim natura nouerca subtrahat medium nobis: ut formas substantiales: quidditates: et ultimas differentias ignoremus: quia sensus ad ipsas non se profundat: de quibus corruptices et non medullas cognoscimus: quomodo Archimiste talium ignari sperant posse scire sagacem operationem ipsius nature in productione metallorum in visceribus terre: ignorantes quando et ex qua materia metalla et lapides producti sunt: qui simul cum mineris omnibus et immediate existunt. Neque ibi apparet materia ex qua metalla de nouo possint generari (ut ipsi fingunt quod argentum viuum est materia omnium metallorum: cum nullibi sit argentum viuum: ubi sunt minere alie. Patet quia si eri in aurum volendo conuertere medicina applicetur: ut alterationibus ignis et corruptionibus eius resistere possit: quero si illa medicina secunda indiget alia medicina: ne per ignem corrumpatur? Tertium est quod sic: tunc querenda est et tertia medicina: que preseruabit priorem ab alterationibus ignis: quare daretur processus in infinitum. Cum autem es corrumpatur ab igne et medicina

eine omnes similiter corrumpuntur: quia omnia sub cōcano orbis lune ab igne corrumpuntur preter aurū & argentū: quibus multū resistat: tamen in fine & ipsum corrumpitur. Ergo es non conuertetur in aurum & minus reliqua mineralia: quia per artem non fit: quod ab igne non corrumpatur sicut aurum: ergo vana est spes archimistarum opinātium ex non auro posse facere aurum: ignoratur enim medium quomodo natura operatur in visceribus terre. Neque etiam sulphur auri & argenti extractum ex auro & argento (si fit extractio) potest multiplicari per eandem rationem: quia quod illi addetur illud est corruptibile per ignem. Neque ipsius sulphur in se multiplicabitur: quia non recipit nutrimentum ad intra: quia non est viuum: ergo ex non auro non erit aurum: et per hunc aro archimistarum vana & sophistica est. Neque verum est dicere quod possunt minera imperfecta a sua lepra mundare: quod sic mundatum remanebit aurum vel argentum: lepra enim illa est sua forma & sua operatio vel passio: tollere enim propriam operationem entis est substantiam eius tollere: neque tale mundatum (si mundari potest) remanebit aurum: quia sunt species distincte: una enim non participat alia. Hec autem volui dixisse: comparior enim multis: qui tali morbo laborant: quasi si hec nostra legerint & bene speculati fuerint: forte a sua lepra ignorantie mundabuntur: hec ipsis modo sufficiant: & nostra cepta persequamur. Est ergo naturalis amicitia & conuenientia stellarum actio & cōtraoperantia & peregrinarum impressionum mutua receptio non tamen corruptiua: ut patet in eclipsi lune: que totum lumen amittit: & iterum nouum lumen recipit non corrupta lune substantia: mixtio tamen illarum stellarum siue amica fuerit siue inimica: transeat: non tamen actu fit frigida vel calida. Neque philosophia naturalis hoc admittit: sed bene virtualiter: cum suis. n. influentijs producant has passionem omnes in sphaera actiuorum & passiuorum: per amicas enim constellationes supposita indiuiduorum conseruant & per non conuenientes corrumpunt. Omnes ergo passionem sanitatis atque egritudinis reducuntur ad celestia corpora tanquam ad sua principia: non enim Socrates generat: nisi illud per stellas sibi concessus fuerit in natiuitate: sic neque infirmatur. Querenda est ergo hora natiuitatis vel hora sensibilis lesionis: cuius dies critica querenda est: ad quam celi figura equanda est: et planetarum situs obseruetur pariter & stellarum fixarum prime vel secunde magnitudinis: que in cardinibus reperte fuerint: grandes enim effectus solent producere pro qualitate nature ipsarum. Figura tamen natiuitatis est illa

que regulat omnes alias figuras: rami enim a radice pullulant & descendunt. Si ergo quod medicorum exacte negotium pronosticorum scire cupit: conferat utranque figuram natiuitatis. scilicet & principij egritudinis. Judicando primo vniuersaliter: ut in natiuitate solet iudicari: postmodum magis particulariter applicando esse ascendētis ipsi lune & soli ad partem egritudinis diligenter considerando que constellationis causauit illam egritudinem: & quomodo se habebit luna ad planetas in aspectibus mensis medicinalis. Et si luna erit bene affecta in decima quarta vel male: ad quam cognoscenda sollicitudo medicorum debet esse maxima. In decima quarta. n. febres acute solent terminari ad salutem vel mortem. Non enim sunt constellationes omnes que variant omnes morbos: quibus cognitis cognoscitur quando Socrates decubuit a forti causa: que ut sic solet causare egritudinem terminabilem ad mortem: ut qui infirmant tempore coitus luminarii cum aliquo inimico aspectu Saturni vel Martis: tales nunquam vel difficillime euadunt. Vel quando dominus ascendens fuerit in domo mortis. scilicet octaua a domo in qua est male receptus. Pugna etiam malorum in signis mobilibus si fuerit: certe erit ebullitio multorum humorum cum alienatione mentis. Cetero si fideret etiam si virtus subito cadit. Si minere in venis magnis prope cor extiterint vel ad extra venas fuerint. Si eger audax vel timidus fuerit: & denique si medicine preferat vel non. Quorum omnium & similium multorum facilis erit cognitio et facilior pronosticatio: qui esse ascendens & significatiores corporis & humorum & spirituum obseruauerit: similiter & planetas: qui morbi causa extiterint & proficiet: si studio suo fuerit hec inuenire & maximum ego iuuamentum prestabit: multa mala sibi contingentia precauendo.

Capitulum octauum. De modo equandi domos hora principij egritudinis que doctrina est generalis pro omni equatione domorum in Astrologia professione.

Quam autem equatio figure hora principij egritudinis sit necessaria ad hoc ut per ipsam essentia morborum cognoscatur: & dies critici omnes: omnes etiam passionem egritudinum vita & mors: utile fore existimaui: ut methodus breuem & facilem ponerem: quomodo figure omnes omni in hora dirigende sint: in quibus solo tacuino communi opus erit: & hac doctrina nostra generali & particulari. Sit autem Socrates qui febrere cepit anno domini corrente. AD. B. xxvij. die mercurij nono octobris: hora. xxi. minuto

C ii

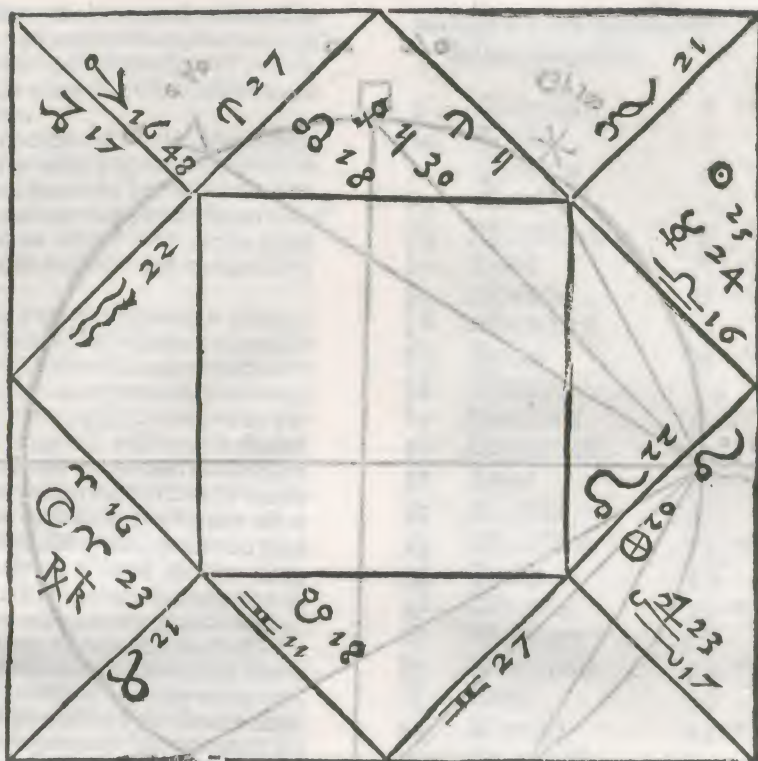

De pronosticis Egritudinum

xlviij. Primo ergo quero in tacuino locum so-
lis in illa die: quem inueni in gradu vigesimo
quinto libere: cum quo gradu ⁊ signo quero
arcum semidiurnum in tabula quantitatis
dierum sub eleuatione poli tue regionis: pu-
ta iadre cuius eleuatio sunt gradus. xlv. ⁊
in angulo comuni inuenio arcus semi noctur-
ni: hore sex minuta. xxxviij. est aut hic arcus
semi nocturnus: q̃a signa meridionalia sunt
ad extra posita: sed quando intras cum signis
septentrionalib⁹: q̃ ad itra areā tabule sunt po-
sita: tunc est arcus semidiurnus: cui arcui se-
midiurno semper additur hore date. s. prin-
cipij egritudinis ⁊ proueniūt hore post me-
ridiem: subtractis horis. xliij. si talis acer-
uus excederet horas. xliij. Sed istum arcū
seminocturnū semper p̃mo oportet duplare
⁊ puenit tot⁹ arcus nocturn⁹. s. hore. xlv. mi-
nuta. xvi. quas subtrahas ab horis. xliij. ⁊
remanet arcus diurn⁹: hore. x. minuta. xliij.
quem diuido per medium: ⁊ erit semi diurn⁹
hore. v. minuta. xxiij. quibus adde horas da-
tas. s. xxi. ⁊ minuta. xliij. ⁊ proueniunt hore
xxviij. minuta. v. subtractis aut horis. xliij.
restāt hore post meridiē. iij. minuta. v. quas
horas serua. Et itēz cū gradu Solis ⁊ signo
intra tabulam domoz ad latitudinē datā tue
regionis puta. xlv. ⁊ in latere sub titulo tem-
pus a meridie quere simile signū ⁊ gradum
Solis ⁊ in prima linea inuenies horas. xlv.
minuta. xxiij. Que hore solis tempus a me-
ridie dicuntur: quibus adde horas post me-
ridiez supra seruatas. s. horas tres minuta
q̃nq; ⁊ proueniēt hore. xlv. minuta. xxxviij.
Cum qbus horis quere horas ⁊ minuta ad
equalem numerum: quas inuenies in dictis

tabulis in prima linea sub titulo tēpus a me-
ridie: ⁊ indirecto versus partem dextraz: in-
uenies gradus ⁊ minuta sex domozum. s. x.
xi. xij. prime secunde ⁊ tertie: prout in linea
transuersali desuper tabule notatum est: ⁊ in
eadem linea desuper inuenies signa: que ascē-
dunt in dictis sex domibus: ⁊ alij sex domi-
bus residuis dabis signa opposita cum gradi-
bus oppositis iam inuentis: vt in figura pa-
tet: in qua planete reperti in tacuino collo-
cantur: iuxta tales horas post meridiem:
addendo de motu unicuiq; quantum moue-
tur quisq; in horis: quot fuerūt hore post me-
ridiem non curando de multa precisione.
Pars etiam fortune similiter collocanda est
que sic inuenitur: primo obserua si principij
infirmiuitatis fuerit de die: tunc sol erit supra
terram: ⁊ sic vide per quot gradus distat lu-
na ab ipso sole secundum successiones signo-
rum: ⁊ tot gradus projice ab ascendente ⁊
ubi terminauerint illi gradus: ibi erit pars
fortune. Si vero fuerit principium infirmi-
tatis de nocte: quere distantiam opposito mo-
do. s. per quot gradus distat Sol ab ipsa lu-
na ⁊ tot gradus projice ab ascendente: ⁊ ubi
terminauerit ille numerus graduum ibi erit
locus partis fortune. Exempli gratia pro mi-
nus exercitatis in astronomia in figura iam
equata Sol inuentus est in domo nona ⁊ sic
a sole in lunam sunt connumerandi omnes
gradus secundum successionem signozum ⁊
sunt gradus. clxxviij. Quos projice ab ascen-
dente qui est in. xxiij. gradu aquarij qui gra-
dus. clxxviij. terminantur in. xx. gradu leo-
nis: ergo ibi erit ⁊ locus partis fortune: vt pa-
tet in figura.

CFigura Constellationis Principij infirmitatis Anno Domini corrente
 AD. D. xxvij. die mercurij nono octobris hora. xxi. minuto. xlv.
 post meridiem vero hora. iij. minuto. v. Elevationis poli
 34re gradus quadragintaquinque.

Aspectus prime domus ad planetas.
 Prime ad partem Fortune oppositus.
 Prime ad Lunam sextilis.
 Prime ad Saturnum sextilis.
 Prime ad Caput sextilis.

Dominus prime est Saturnus.
 Saturni ad Lunam coniunctus.
 Saturni ad Solem oppositus.
 Saturni ad Mercurium oppositus.
 Saturni ad partem quadratus.
 Saturni ad Jovem quadratus.

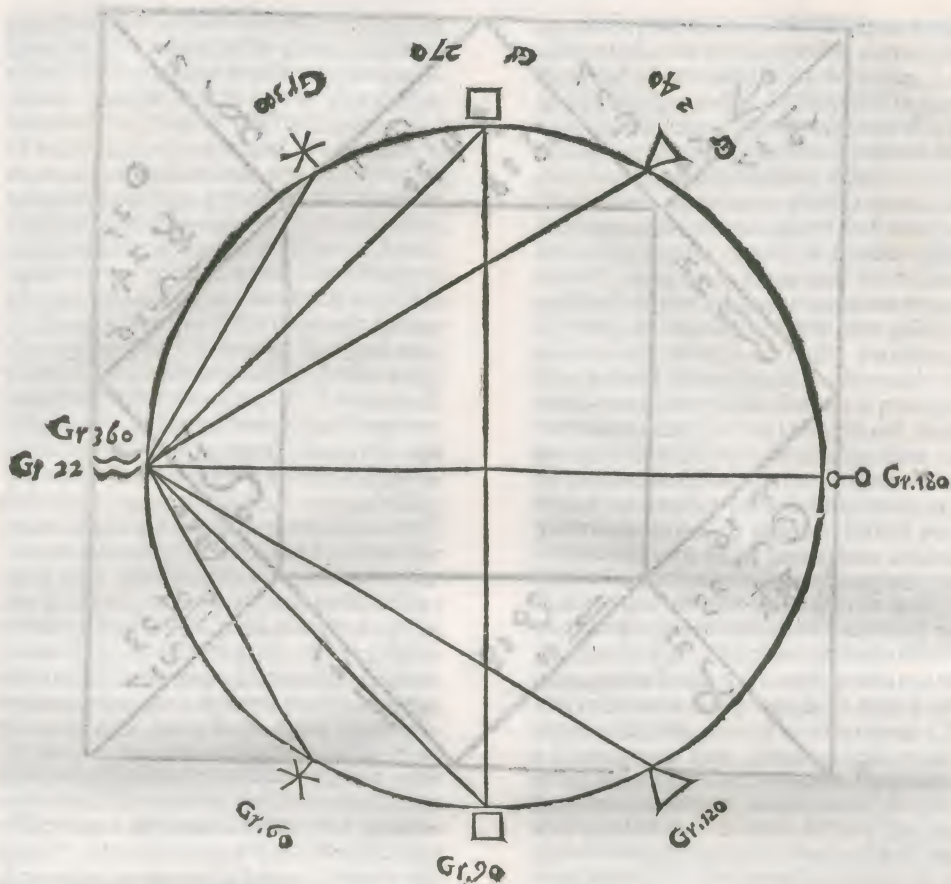
Lune ad Saturnum coniunctus.
 Lune ad Solem oppositus.
 Lune ad Mercurium oppositus.
 Lune ad partem quadratus.
 Lune ad Jovem quadratus.

Solis ad Mercurium coniunctus.
 Solis ad Lunam oppositus.
 Solis ad Saturnum oppositus.
 Solis ad Jovem quadratus.
 Solis ad partem quadratus.

Cui aspectus principalium significatorum omnium infirmitas sunt ascen
 dens et dominus eius: Sol et Luna qui solent ad extra annotari: vt
 combinatio significatorum facile cognoscatur.

De pronosticis Egritudinum

Capitulum nonum. De aspectibus cursus lune in tota reuolutione mensis medicinalis: et eiusdem cursibus lune vacuis.

Prinzipium huius figure erit ille gradus semper in quo luna reper-
ta fuerit hora principij egritudi-
nis. Ad quez gradus sunt loca celi
terminata per gradus terminatos 2 per di-
stancias terminatas: ad hoc vt fiat verus aspe-
ctus lune ad dictum gradum 2 principium
figure egritudinis: extra autez illa loca iam
nō erit aspectus lune: sed vacua cursu dicef:
vt probatum fuit supra capitulo tertio propo-
sitione septima de pronosificis egritudinum.
Sed quia luna hora decubitus fuit in gradu
xxij. arietis. Ideo 2 principium huius figu-
re ponemus in gradu. xxij. arietis: a quo si-
tu 2 constellatione lune cum planetis in figu-
ra collocatis summitur fere totum iudicium
egritudinis 2 omnium accidentium salutis

vel mortis egri. Quando autem luna suo mo-
tu proprio puenerit ad gradum. xxiij. gemi-
norum erit in primo sextili aspectu: qui me-
dia amicitia dicitur: in quo aspectu distabi-
a tali principio per gradus sexaginta: quos
luna percurrit in diebus fere quinqz curren-
tibus: quandoqz tamen velocius quandoqz
tardius: vt dictus fuit in capitulo tertio pro-
positione quinta de pnofticis egritudinum.
C Scös vero aspectus quadratus diftans a
primo gradu per partes. xc. quas percurrit
luna cöpletis et in diebus feptez octo curren-
tibz: in quo aspectu quadrato est media ini-
micitia: quia Solis ⁊ Lune virtutes pugnât
adinuicē et quattuor elementa cômouentur
⁊ alterantur: ⁊ elementata omnia: etia
neqz fluit neqz refluit: quia luna intendit:
vt mare fluat ⁊ fol vt refluat: fed morozi-
bus oppositis equaliter potentibus mobi-
le quiefcet: de quibus post in de fluxu maria
agemus. Ideo morbi peracuti in feptima so-
lent in

lent in malum creticare: quando enim virtutes celestes patiuntur: virtutes humanas non subleuant: immo per subtractionem presidij magis grauāt et morbus inualefcit: ideo creticat in malum.

Tertius aspectus erit trinus: qui perfecta amicitia dicitur distans a primo loco per gradus. cxx. Qui semper de sui natura virtutes subleuat: a quo loco vel aspectu vsq; ad gradum oppositum semper luna vacua cursu erit: ideo non fit iudiciū per cursum lune in tali situ.

Quartus aspectus est oppositus pfecte. s. inimicitie distans a primo gradu per gradus clxxx. in quo morbi acuti maxime solent terminari in malū: a quo aspectu vsq; ad secundū trinu: qui distat a principio decubitus per gradus. ccxl. semp luna vacua cursu est: quo ad aspectū principij decubitus: ideo neq; fit iudiciū de morbo per cursum lune: vt modo dictum fuit de cursu lune inter trinum aspectum et oppositū. De quibus. s. posteriori trino aspectu et quadrato et sextili similiter idem iudicandum erit: vt dictum fuit de primo sextili quadrato et trino ante oppositionem.

Altimus situs vel aspectus lune erit reditus eius ad eundem gradum: vnde disceserit hora decubitus: q; reditus erit in diebus fere. xxix. de quibus aspectibus et cursibus lune vacuis ponendi sunt canones et iudicia applicanda ad dies creticos salutem et mortē egri significātes. **C**utilitas aut huius figure aspectuū et facilitas iudicādi p ipsam erit: qñ apte fuerit applicata ad menses medicinalem nostruz: qui distributus est in dies xxix. in quibus luna percurrit totum zodiacum incipiendo ab illo gradu: in quo reperta est hora sensibilis lesionis: et redeūdo in eundem gradum die. xxix. In quo quidem mense apparent omnes periodi febris tertiane et quartane: et dies cretici oēs: maxime in septima et decinaquarta completis diebus: qui maxime obseruandi sunt. In quibus diebus febres acute et perperacutē solent terminari: in quibus etiam cretici dies exquiruntur: et sunt pronostica veriora medicorum recte collegiantium. Neq; miruz est si medici dies creticos hac serie cognoscere negligentes in varios incidunt errores: et in suis falluntur pronosticis egrotantium. Neq; accidunt infirmis accidentia: que putant eis cōtingere.

Congrua distributio dierum Aen sis medicinalis.

9	Amercurij	1
10	Iouis	2
11	Veneris	3
12	Sabbati	4
13	Dominice	5
14	Lune	6
15	Artis	7
16	Amercurij	8
17	Iouis	9
18	Veneris	10
19	Sabbati	11
20	Dominice	12
21	Lune	13
22	Artis	14
23	Amercurij	15
24	Iouis	16
25	Veneris	17
26	Sabbati	18
27	Dominice	19
28	Lune	20
29	Artis	21
30	Amercurij	22
31	Iouis	23
Non.	Veneris	24
2	Sabbati	25
3	Dominice	26
4	Lune	27
5	Artis	28
6	Amercurij	29

Dies hebdomade currentes a die principij egitudinis.

Dies mēsis octobris a die q; Socrates decubuit.

Periodicationes quartane.

Periodicationes tertiane.

Numerus dierum ab hora decubitus.

De pronosticiis Egritudinum

Capitulum decimum. Exemplum figure mensis medicinalis et verificatio eius in casu Socratis febrientis.

Socrates enim febrere incepit die mercurij nona octobris: hora xxi. minuto. xliij. et fuit primus paroxysmus in prima die: in qua Luna inuēta fuit in gradu. xxiij. arietis. Die autē veneris. xi. octobris fuit secundus paroxysmus et luna fuit vacua cursu: quia adhuc non erat in distantia per. lx. gradus a gradu in quo fuit in principio sensibilis lesionis: ideo per cursum lune vacuum non fit iudiciū aliud quod de morbo vel de paroxismo: ut probatum fuit supra capitulo tertio propositione septima in de pronosticiis egritudinum.

Deinde die solis vel dominico. xiiij. octobris quod fuit dies quinta currens ab hora decubitus: fuit tertius paroxysmus: et luna in sextili aspectu: quia in geminis gradu. xxiij. distans a gradu hora decubitus per partes. lx. quod sextilis aspectus est bonus per se: quia medie amicitie: nisi per accidens luna tunc fuerit male affecta a stellis malignis. Que dies quinta apud medicos et Hippocratem indicativa septime solet appellari. Que quinta dies currens et quarta completa: tunc erit indicativa septime apud medicos: quando. scilicet. est nota: que non est prius nota apud medicos: quod dies quinta actu venerit. Sed apud doctrinā nostram una dies non est indicativa alterius: quia omnes dies simul et equaliter cognoscuntur inspectis figuris et constellationibus: ut paulo post clare apparebit. C Die autē martis septima ab egritudine et. xv. octobris fuit quartus paroxysmus: luna vero in cancri gradu. xxiij. in quadrato aspectu ad gradū hora decubitus. Qui quod lune aspectus est malus per naturam. In qua die et aspectu malo si fuisset luna cum Marte vel Saturno vel domino mortis male affecta et egritudo peracuta: crisis fuisset ad mortem. Si vero fuerit cum bonis illi minuent de malo situ lune quadrato: et iudiciū erit finem esse lune cum planetis die. xv. currente.

Die iouis. xviij. octobris et. ix. ab egritudine luna in leonis gradu. xxiij. et in trino aspectu: in quo aspectu amico virtus solet subleuari: neque medicus in hoc confidat: si in decimaquarta luna ventura sit ad inimicos radios maleficorum planetarum. In alijs autem diebus. scilicet. xi. et. xiiij. luna est semper vacua cursu usque ad. xv. Ideo omne iudiciū (quo ad eius cursu) suspendere debet medicus. Vacua enim cursu iterum erit. Ex quo notandum est quod in toto mense medicinali lune sunt status novē observandi (ut in figura aspectuum patet) in die. scilicet. prima: quinta: septima: nona: deci-

ma: vigesima prima: vigesima tertia: vigesima quarta: vigesima septima et vigesima nona. In die autē veneris. xxiij. octobris: et. xv. ab egritudine luna erit in libere gradu. xxiij. distans a gradu hora decubitus per gradus. clxx. que distantia est aspectus oppositus maxime inimicitie: et est maxime virtutem gravans et detrimentum ipsi inferens: cum quo lune malo statu si luna applicuerit malis pro gravitate et potentia malorum erit iudiciū in mortem. Ad. xv. enim diem et aspectum lune oppositum: malitia febrium acutarum solet intendi: quod in peracutis et magis adhuc in perperacutis solet abbreviari: transacta autem oppositione a sui forma intrinseca febrium acutas solet remitti: nisi sequatur error medici vel egri: vel aliquod aliud gravans virtutem vel ipsa debilitas virtutis. In reliquis autem aspectibus atque cursu lune si eger transierit decimam quintam iudicandum erit sicut et modo dictum est per bonos aspectus cum bonis iudiciū est in bonū: et sic per oppositū opposito modo. Et si quod fuerit occupatus in alio que viam naturalem non sequuntur: a veritate declinabit: sicut illi qui ponunt solem et alios planetas esse observandos in qualibet egritudine cronica: ad motum quorum sunt dies cretici: que omnia falsa sunt: preter hec que diximus.

Capitulum undecimū. De regulis uniuersalibus: ut sciatur que constellationes planetarum causant mortem.

Is autem figuris sic dispositis ponendi sunt canones generales et particulares: que. scilicet. constellationes sunt ille: que cum fortitudine causant mortem: in quibus pronosticiis non contingit dubitare.

Primum. Cause celestes cum fuerint plures et conuenerint ad unum effectum producendum non impedire ab alia causa contrahentibus quanto fuerint fortiores: tanto et iudiciū erit facilius et magis verū. Quando autem eadem cause. scilicet. stelle fuerint diuise et pugnantes et non convenientes ad unum effectum producendum iudiciū erit difficile. Quando vero stelle: que supra corpus significant et humores: puta ascendens et dominus eius cum luna fuerint vacui cursu sine aspectu aliquorum bonorum vel malorum: certe modica significatio erit supra effectum vel morbum: et iudiciū difficile. Obiectum enim debiliter mouens potentiam: debiliter intellectus intelligit: et forte intelligibile perficiet intellectum. Et hoc verum est in tota arte astronomica iudiciali: ut in natiuitatibus

tib⁹ reuolutionibus: mutatione aeris anno-
na et epidemia vniuersali: sic etiam in omni
particulari egritudine: de qua dies cretici
exacte inquirendi sunt.

CSecundus. Omnis longitudo vite et bre-
uitas eiusdem accipitur et scitur in nativita-
te per cognitionem hylec et alcocoden. i. per
datorē ipsius longitudinis vite: de q⁹ hali
parte quarta caplo q^{ro} et p^{ro}tolomeus secun-
do quadripartiti: late et resolute. Tūc si alco-
codem vel dator vite fuerit fortis promittēs
vite longitudo: certe neq³ modicus absci-
sor neq³ vnus abscindet vitā. Similiter bre-
uez vitam in nativitate inuentā ex alcocodē:
modicus certe abscisor in reuolutione vel in
ipsa particulari egritudine repertus per di-
rectionem abscindet. **E**x quibus patet so-
lutio: quando. s. duo infirmantur in eodem
tempore: quia vnus moritur: alter vero non.
Ille certe cito morietur: cuius alcocoden fue-
rit breuis: alter autē viuet cuius alcocoden for-
tis et potens fuerit sup^{er} longitudinē vite. Si-
militer dicendū est in omni epidemia vel pe-
ste q⁹ vnus non infirmatur: cuius hylec. i. si-
gnificator non participat cum planetis epi-
demia significatibus: et alter morietur na-
tuitati cuius idem planete dominabuntur.
Expediit ergo inspicere vtrāq³ figurā na-
tuitatis. s. et hore egritudinis. Constellatio-
nes autem magne causantes morbum hora
decubitus cum quibus vita stare non potest
unt horoscopus et dominus eius damnati in
domo mortis cum domino eius infortunato
a Saturno vel Marte: vel quando gradus
eclipsis Solis vel coniunctionis magne ce-
ciderint supra horoscopus vel dominum
eius: vel si directio abscisoris in illo tempore
peruenerit ad hylec. i. significatorem vite.
Quanto autē pauciores significationes fue-
rint supra mortem: tanto plus sperabitur de
vita egri. Ascendens et eius dominus super
corpus et humorem egri significat. Luna ve-
ro est generalis significator cū sole supra idē
corpus: quia Sol et Luna poterunt quan-
doq³ non significare supra corpus egri: quā-
do. s. in radice testimonium nō habuerint su-
pra corpus egri. Domini autem horum loco-
rum supra accidentia anime dominium sibi
vendicarunt. **C**um autē ascendens Sol
et Luna damnati fuerint: egritudo erit in to-
to corpore: et si cum hoc in malo statu domini
horum trium locorum fuerint male affecti:
egritudo erit non solum in toto corpore: ve-
rum etiam in spiritibus cū alienatione men-
tis. **Q**uādo autem domini istoz trium fue-
rint fortes et bene affecti: egritudo erit in hu-
moribus cum mēte sana et expedita. Si vero
opposito modo p^{ro}gerint: iudiciū erit p^{ro} oppo-

situm. **A**salitia etiam stellarum fixarum ad-
dit supra significationes morbi: quando ipse
in cuspidibus inuente fuerint: et de natura
Martis vel Saturni. **A**dgnos enim effe-
ctus et supra modum producere solent. De
natura quarum stellarum aliqua post dice-
mus. **C**um autem isti significatores cor-
poris vel spiritus partim fuerint bene et feli-
citer collocati: et partim male affecti fuerint:
pro diuersitate certe signorum in quibus pla-
nete fuerint: et cum quibus stellis aspectum
habuerint: semper egritudo variabitur. Si
enim morbi significator fuerit cum Ioue vel
Venere in die cretica: egritudo in bonis ter-
minabit effectū. Virtus enim a bonis suble-
uabitur: et potens fiet superare morbum. Si
vero Mars fuerit morbi causa et in aliquo si-
gno vel triplicitate ignea: febris erit acuta ex
materia cholericā. Qui si in die cretica supra
terrā fuerit cum bonis: virtus creticabit per
superiora in bonum: vt per vomitū vel per
fluxum sanguinis narium vel per sudorem:
et forte insensibiliter materiam peccantē re-
soluet. **S**i vero idē Mars sub terra exti-
terit: creticabit p^{ro} inferiora: vt per secessum
vel fluxum hemorroidarum: vel sanguinem
menstruum vel vnam. Et quod dictum est
de Marte existente supra terras vel sub ter-
ra: idem iudiciū erit et de alijs planetis: quā-
do significatores morbi extiterūt. **C**ū autē
Saturnus fuerit morbi causa et in triplicita-
te aquea. s. cancro scorpione et piscib⁹. **A**mor-
bus erit ex materia frigida et humida: maxi-
me si planeta humidus testimonium prebue-
rit (vt Venus vel luna) materia morbi erit
multa vel grossa vel viscosa: cum accidenti-
bus et paroxysmis lōgis et cū frigiditate hor-
ripilatione vel tremore. Et si fuerit in signis fi-
xis in Tauro: Leone: Scorpione: vel Aqua-
rio: causabit febre longam subintrantem:
vel raro a febre mundum: vel quartanam.
Si vero in signis mobilibus fuerit: vt in A-
riete: Cancro: Libra: vel Capricorno: faciet
pituitam nāsi: vel descensum catarrhi a capite
ad stomachum: vbi putrefiet: et stomachi do-
lorem causabit et nauseam. Et si ratū ille flu-
xus per nucam habuerit dolores causabit in
membris et iuncturis. Saturnus etiam vl-
tra febres existēs in diuersis signis solet cau-
sare morbos inseparabiles: quando morbi
fuerit causa. In signis autē fixis facit leprā:
podagram: vel sciaticas: et dragraz: in signis
autē mobilibus facit fluere humores p^{ro} totum
corpus: puta hydropem: debilitando virtu-
tem digestiuam ipsius: resoluendo calidum
ei⁹ nā urale nimia eius frigiditate: q⁹ si mara
ibi testimonium prebuerit: et in signo mobili
fluere faciet catarrum salis a capite ad pe-

De pronosticis Egritudinum

etus q vicerado substantiā pulmonis z pbi-
sim causabit. Si vero extiterit in signis cō-
munibus. s. in Geminis: Virgine: Sagitta-
rio vel pscibus: egritudo non erit vna sed
plures: z recidiam patietur: in qua si Satur-
nus cum bonis fuerit in illa recidua sanabi-
tur: si vero cū malis: in illa moriet. Si vero
Mars febris causa extiterit: z in Leone fue-
rit: ebullitionem humorum z causonidem p-
ducer: minera cui⁹ erit in venis magnis ppe
cor. Si vero in signis mobilibus vt in Ariete
Lacro: Libra: vl Capricorno febris erit acu-
ta z cito terminat vt in plurib⁹ in malū. Si
vero in signis cōibus: egritudines erunt plu-
res z acute cū recidua: cuius accidētia erūt
repētinī motus: z crises veloces in bonū vel
in malū p natura alioz significatoz. Signa
etiā longaz ascensum: vt Sagittarius: Ge-
mini: Cancer: z Capricornus adiuuant ad
longitudinem morborum z in toto corpore.
Breuium autem ascensionum: diminutionē
morborum: vel amissiones alicuius membri
causabunt cito terminantem. Si vero equa-
lium ascensionum fuerint: vt Taurus: Scor-
pio: Aquarius: z Leo morbos causabunt eq-
les in malitia z longitudine. Si autē Mars
fuerit morbi significatoz: breues morbos sed
acutos significat: sed si Saturnus lōgas egri-
tudines: si vero cum bonis fuerint minuetur
de malo: z si cum malis augebitur de malo.

Capitulum duodecimum. De modo inue-
niendi essentiam morbi per figuram hora
principij egritudinis.

Escendentibus nobis ab vniuer-
salibus expedit z ad particularia
devenire z ad actum practicū
canones vniuersales platos ex-
plicat: maxime in figura sic eq-
ta. Cuius horoscopus z dominus eius pmo
pseradus est: si fuerit bene vel male affect⁹
pmo observandus est. Quem inueni in A-
quarij gradu. xxi. z Saturnum dominum
eius retrogradum in Ariete cadentem in tē-
tia domo in suo detrimento: quia in casu sue
exaltationis: Solē etiā in ipm fulminantē ex
domo mortis existentem cum Mercurio re-
trogrado: qui quidem status horoscopi z sa-
turni mali significant Socratem a forti cau-
sa decubuisse. Dominus etiā ascendens z
luna qui supra corpus dominum habent in
Arietis signo existētes: Sol etiā z Mercuri⁹
morbi causa existentes inueniunt in Libra
signo etiā mobili. Que signa mobilia hu-
mores de sui natura in motu semper ponere
confueverunt z in ebullitionez. Qui corrupti
febrem causant malignam.

Capitulum. xiiij. De modo cognoscendi per
stellas q humores peccāt in aliqua febre.

Cognita causa efficiēti ebullitiōis
humorum querenda est causa. s.
qui humores a qbus stellis cor-
rumpuntur: Saturnus dominus
ascendentis z luna qui supra hu-
mores domini sunt in Ariete signo mobili z
igneo. Sol etiā cum Mercurio combusto
morbu Socratis causantes cū radijs Mar-
tis ex quadrato influentis z supra febrē si-
gnificationem addentis. Hec quidem con-
stellatio febrē ex materia cholērica a pre-
dominio significarunt. Luna vero que humi-
da est z nocturna ad Saturnum fluens: qui
frigidus est: corruerunt flegmatis partes
subtiles: quibus admixta materia multa cho-
lerica iam a Sole z Marte corrupta fecerūt
materiam salsam z febrē causonidem: que
maligna semper esse solet: attento etiā tem-
pore anni: quia in fine estatis: quando tales
febres solent causari.

Capitulum. xliij. De cognoscendis mineris
februm putredinarum.

Cognoscere mineras februm pu-
tridarum certe in collegijs om-
nibus z etiam in actu practico
maxime vtilitatis z necessitatis
est: immo videtur esse impossibi-
le cognoscere posse essentia egritudinis igno-
rata minera febrū. Quaz essentia ignorata:
quomodo quis poterit bene actiua passiuā
recte applicare? certe non: ideo infiniti fere
moriuntur errore medicorum: mineras non
considerantium. Neqz certe video in aliqua
parte Italie medicos esse sollicitos pro in-
quisitione harum minerarum morborum z
februm: minere enim diuerse: stante etiam
eadem materia peccante: produciunt acciden-
tia horribilia z etiā produciūt remissa: mortē
z salutem singula singulis referendo: vt iam
supra dixim⁹. Neqz video aliquēz piscoz
patrum z minus recentiorum posuisse ser-
mōnem sufficientem in eisdem mineris per-
quirendis: ad varietatem quarum februm
accidentia etiam necessario variatur. Sol
autem cui⁹ in hac febre Socratis causa mor-
bi extiterit cum Martis sidere. Qui Sol su-
pra corpus significat. Mars vero supra ipm
epar. Dico q minera huius febris fuit prin-
cipaliter in corde z eius venis: communicata
tamē ipsi epari z alijs eius venis magnis:
attento etiam quia in regione eparis reper-
ta fuit satis notabilis tensio z oppilatio.
Capitulando ergo presentem egritudinem
erit

erit febris causon ex materia falsa continua proportionalis de tertio in tertium magis affligēs. Cognita autē essentia egritudinis et ipsa capitulata: certe tūc pñostica erūt facilia (inspectis causis oibus) q̄ cum multe et fortes extiterint supra mortem significarunt. Quare etiam prima die pñosticauimus egrū moriturum. Consideratis etiam alijs accidentibus: q̄ a posteriori a medicis tradita sunt super idem arguebant: virtus enim subito ceciderat: neq; cum morbo pugnare ausa fuit propter materie venenositatem: Eger et astuteres perterriti et medici de salute egri hesitantes: vniuersalia exhibuerunt magis bladiendo ipsi materie q̄ ipsas irritando. Sed quia est locus pñostica explicare: ideo regimen curatum p̄termittendum esse puto pñostica prosequendo in alijs horis vniuersalibus post cognitionem principij egritudinis. In die tertia ab egritudine fuit secundus paroxysmus. Luna tamen in illa non potest esse in aliquo aspectu ad gradum hora decubitus: ideo non fit aliquod iudicium per lune cursum dum vacua et sine aspectu est (vt supra notauimus in mense medicinali) a qua doctrina non est recedendum: vniuersalis. n. est ad omnes febres maxime ad acutas: que intensionem et remissionem recipiunt pro diuersitate planetarū. Sed status lune querendus est in primo sextilis: qui erit die q̄nta currente: quā inueni in geminorū gradu vigesimo tertio fluentem a cauda draconis ad sextilem Saturni male affecti: similiter et ad trinum Solis et Admercurij: qui qdē aspectus q̄uis sint amici p naturā: tamen malitia Saturni retrogradi et solis male affecti in domo mortis contrasperati sunt cum fortitudine contra hos amicos aspectus: ideo hic sextilis lune modicum virtutis egri subleuauit. Tertius status lune contemplandus est in die septima: quando. s. peruenit ad aspectum quadratum loci decubitus: quā inueni coniunctam Joui et in oppositione Adartis: et in quadrato aspectu Saturni. Que mala constellatio idem confirmabat: quod et principij egritudinis significauerat: et nisi Iuppiter opem prestisset et virtutem subleuasset: fuisset crisis eodem die in malum: q̄uis satis intensa et mala accidentia apparuissent. Die autē Jouis nona et in trino aspectu ad locū decubitus luna peruenit ad leonis gradū xxij. et ad trinum veneris et sextilem Admercurij eger remissius se habuit propter hos amicos aspectus partim: et partim per ea: que exhibita fuere euacuando digerendo confortando cum bono regimine in sex rebus non naturalibus. Neq; Adedici confidant in si-

mili subleuatione: quando viderint q̄ in decima quinta planete supra mortem significantes fuerint apodeati et fortes et boni planete male affecti. In alijs vero diebus. xj. s. et xij. quando luna sit vacua cursu: per quā non fit iudicium in tali esse: dicat p̄tolomeus quicquid velit in. lx. verbo centiloquij. s. q̄ status lune observandus est in singulis angulis figure sexdecim laterum. C In die Admercurij xv. ab egritudine luna peruenit ad libere gradum. xxij. et in aspectum oppositum sui principij: qui aspectus cum sit malus et maxime solet grauare virtutem: quam stimulando sollicitat ad crism et ad pugnam eo magis: quā peruenit ad coitum Admercurij et quadratum Adartis et oppositionē Saturni: q̄ qdē Admercurius cum sole fuerunt causa morbi cum quadrato aspectu Adartis: tanta enim potentia istorum fuit ad causandam mortem huius egri: q̄ neq; sextilis aspectus Veneris: neq; Jouis quadratus contulerunt: et minus exhibita. Sed eger hora. xj. noctis sequentis Luna descendente et Adare refluyente vitam cum morte cōmutauit. Que p̄fecto oia etiā prima die cognita et pñosticata fuere. Ex cognitione. s. causarum efficientius: que sunt stelle et forme celestes inspecta figura sic equata: vt supra ostensum est. C Ex qua cognitione patet: q̄ tota latitudo facultatis medicine sine hac arte priuata et imperfecta est. Adaxime ipius Auicēne: qui declinauit ab hac scientia excusando se q̄ ad alium artificem spectat de futuris. s. diebus creticos per stellas iudicare: sed ad accidentia et ad ea que per crises apparent se conuertere voluit: vt in capitulo secundo secunda quarti. Cui non aliter contigit (puto) q̄ ipsi Socrati contigisse dicitur: qui videns non posse puenire ad gradum perfectū scientiā speculatiuā voluit in via populi deābulare: angit Arist. et ad mores hominū se puertere. Sic et Auicēna oēm perfectionem et virtutem a celis effluentem et emanantem neglexit: forte quia tēpore suo astronomia nō vigeat: ideo ad ipsa accidentia declinare voluit: in quibus continue errare contingit ignotis causis adequatis egritudinum et ipsorū accidentium. C Si ergo datur scientia cognoscendi essentiam egritudinum etiam in prima die: eadem etiam ratione et dies omnes cretici in salutem vel mortē cognoscuntur. Nonne igit Auicēne doctrina ista ex parte diminuta et imperfecta existit? certe sic. Quomodo ergo verum erit dicere (et quod super additum est: incomp̄rehensibile est)? Et q̄uis illa propositio Auicēne. s. (et quod super additum est: incomp̄rehensibile est) possit applicari tam ad additionē theo-

De pronosticis Egritudinum

rici et practici negotij: q̄ etiam ad iudiciū extimatiuū: quod putauit esse incomprehensibile: tamen penes vtrunq; sensum adhuc doctrina eius sine hac scientia Astronomica imperfecta est. Per Astronomias enim huic facultati medicine non solum omnes partes medicine tam theozici negotij q̄ practici perficiuntur: verum etiam ipsum iudiciū: quod per ipsos est incomprehensibile: fit tamē per ipsam Astronomiam comprehensibile. s. per vltiorem cognitionem et magis intensam: etiam iudiciū magis intēditur: et vt sic magis intensum illud quod erat incomprehensibile apud ipsos: fiet comprehensibile. s. iudiciū. Probatum est enim supra quomodo iudiciū collegantium diuersificabatur propter diuersas indispositiones medicorum. Et illud iudiciū erit perfectum et magis sensatum et comprehensibile: quod perfectum fuerit primo a natura in vtre materno. Secundo per artem libere actionis nostre incūbendo scientijs et bonis moribus cum actu exercito vel extensione ipsius intellectus speculatiui ad opus iudiciū erit perfectum: qđ non erit ex sola doctrina Principis: et minus Galieni vel Hippocratis sine scientia Astronomie: qua omne negotij pficitur et cōpletur ipsas. Ex his itaq; patet quāto sit medicis emolumento stellarum cognitio: de quibus hactenus tanta nobis dixisse pro communi studiosorum fruge sufficiant: que sane si equo animo scire et experiri tentauerint: non solus maximam egrotantibus opem prestabunt: sed perennem famam et lucrum inde consequentur.

Capitulum. xv. Qualis quisq; debet esse: qui medicine facultatem exercere cupit.

Si scit quantum per cōmunia didicit: vel quantum legerit: certe parum scit: sed qui didicit rez et p propria principia et propositiones degustauerit: que sequuntur viam naturalem et in vanis non fuerit cecupatus cum bono iudicio extimatiuo: et lumine intellectus agentis: is certe multa scire poterit: et omne verū occultū manifestabit: et falsum repellat: quia iudex erit recti et obliq. Que qđ pfectio test. Istol. ex te et stellis proficiat: ex stellis dixi: quia nisi ille iudiciū perfectum et bonam fortunam in vtero materno Socrati conuenierint: Socrates certe neq; bonus Medicus neq; ad gradus perfectum exaltabitur. Ex te etiam nō ab re apposui. Nisi enim tua libera actione sic operatus fueris: vt scientiam pbyse facultatis

cum bona practica adquisieris: et cū ad opus practicum te extenderis et cum infirmo non infirmaberis tuo in spiritu: omnes curam cū dilectione atq; diligentia prestando: laudabilis medicus non euades. Quod autem dixi de iudicio extimatiuo: non intelligo de ignoto: de quo Gal. tertio de ingenio sanitatis: neq; de bona fortuna ignota: de qua Arist. in de bona fortuna (si Ari. est.) Qui (vt ignorantes scientiam Astronomicam) volentes diffinire vtranq; passionem hominis grauius defecerunt et cū silentio (bono proprio melius consulendo) poterant pertransire. Alter enim dixit q iudiciū non potest lingua exprimi: neq; calamo scribi: de quo negatiuam posuit propositionem. Alter de bona fortuna dixit: q est quidam celestis impetus: de quo nihil certam neq; demonstratam posteris tradidit cognitionem. Cum tñ vtraq; fortuna certa et demonstrata est ex scientia astrozumi. Quid enim est aliud iudiciū extimatiuum: nisi bonitas anime non impeditur propter organa corporis et eius concupiscentiam sensitivam: quibus anima iure dominari debet. Quas perfectiones Socrates consequitur: quando Mercurius cum Saturno in genitura bene constituti animam disposuerint. Quid etiam aliud est bona fortuna: nisi quando vnaz ex. xij. domibus planetarum beniuoli actu existentes in suis exaltationibus sine testimonio maliuolarum felicitauerint: ad quas domos etiam alie fortune (in iudicijs astrozumi non expresse) reducuntur. Si enim in prima domo id acciderit: in bonis anime: et corporis bona complexione q̄ fortunatus erit. Si in secunda domo talia fuerint: in bonis fortune vel diuitijs exaltabit. Et sic discurrentibus nobis in ceteris domibus: quisq; erit fortunatus vel infortunatus. Per quod etiā problema Ari. facile soluere poterit: qui Astronomiam caluerit: dicentis vbi est multū de fortuna ibi est parū de ingenio. Quia si planete boni fuerint in prima domo: vbi fortunant corpus et animam: poterunt non esse boni in secunda: sicut Sol vel Mars cum Saturno: qui omnem substantiam dissipare solent (inuito nato) Sola ergo Astronomia per causas adequatas de his determinate et scientificē dicere potest: et non vniuersali sermone et per accidens. s. q sunt quidam impetus celestes ducentes Socratem in bonam vel malam fortunā. Pari positione determinabitur et scientificē: qui naturarum concupiscentie dominabitur: et sola vi anime bene regulate et non sensibus corporis vtitur in speculabilibus: verum et cū extensus ad opus fuerit recte iudicabit: quia cōtinens

tinens cum dictamine recte rationis semper existet: et opus suum in finem laudabilem re-
ducet: in cuius oppositum plerique incurrunt
sepissime ab Astronomia declinantes.

Capitulum. xvj. De diuersitate iudicii me-
dicorum collegiantium: cum vnius rei de-
beret esse vna veritas.

Difficultas recte iudicandi comes
est difficultatis recte cognoscen-
di. Qui enim bene nouerit sol-
uere vnum: soluere poterit et ali-
ud. Scientia enim alicuius ar-
tis parum prodest alicui: nisi adsit et rectum iu-
dicium. Iudicium ergo rectum necessario
exigitur in omni theorico atque practico nego-
tio: propter enim diuersitatem iudicii vidi-
mus medicos in collegiis semper disceptan-
tes non solum in ipsa inquisitione essentie egritu-
tudinis: verum etiam in regimine curatiui
atque dietariui. Vidimus et iurisperitos in
eadem causa fore semper diuersos: vidimus
etiam in omni arte proprios artifices varios
in varias sententias et contrarias lapsos: in
contradictorijs autem necesse est alterum esse
falsum: cum tamen vnius rei deberet esse vna
veritas et non multa neque contradictoria. Cum
autem iudicium presupponat scientiam et scien-
tia rem ipsam. Ideo Aristoteles volens de
rebus altissimis cognitionem indagare dixit
quod de genere abstractorum est difficilis cognitio.
Sicut enim habet noctue oculus ad lumen so-
lis: ita et intellectus noster ad ea que sunt ma-
nifestissima in natura: non tamen tradidit vltimo-
rem cognitionem: quare difficultas cognoscen-
di sit atque iudicandi. In rebus enim diffi-
cilibus semper plus quam decebat fuit brevis: eque-
uocus vel analogicus. Quid enim breuius vel
obscurius de ea parte anime: qua homo sapit et
intelligit et de alijs intelligentijs et genere
abstracto poterat dicere? Forte ne a posteris
argueretur: in materijs etiam facilibus plus
debito sese dilatauit. De quibus et multis alijs
que maiorem indaginem exposculant: ad alia
ipa me dictum seruaui: si deus mihi vitam
prolongauerit: et secunda successerit fortuna.
Per virtutes enim celestes et intelligentias ab-
tractas ab omni materia (vltra illas mouen-
tes orbem) in cognitionem multorum perfe-
ctiorem quisque peruenire poterit: ad quam
neque Arist. neque Auer. deuenire potuerunt.
Sunt tamen qui de mente Arist. dicunt quod
difficultas cognoscendi est tantum ex parte
intellectus nostri: de quorum numero fuit do-
ctor subtilis probans quod res omnes scibiles
sunt per se: perfecte enim cognoscuntur ab

intellectu perfecto: sed non cognoscuntur
ab intellectu nostro: propter eius debile et
imperfectum modum cognoscendi: et pro-
pter eius dependentiam a sensu in hoc statu:
quia necesse est intelligentem phantasmata
speculari ex tertio de anima: et ideo magis
sensata magis ab intellectu nostro cognoscuntur.
Auer. autem quod quis fuerit fidus achates Arist.
in eius doctrina: que non transcendit sensa-
ta: neque tamen omnia: quia in Astronomia
vterque nudus et expers fuit: ut constat Auer.
xy. meta. In qua tamen omnia pulchra et di-
gna scitu late continentur: ut latius in de feli-
citate dicemus. C. Auerroes tamen exponen-
do hanc difficultatem cognoscendi dissentit
ab ipso Scoto: qui voluit quod difficultas co-
gnoscendi sit quandoque ab obiecto: et quan-
doque a nobis. Sphera enim solis: que de sui
natura visibilis est: non tamen ab oculo no-
stro: vel ipsius noctue per tot gradus inten-
sa videtur: per quos videt oculus aquile: er-
go talis imperfectio erit ex parte nostra. C. Ex
parte etiam ipsius obiecti quandoque contin-
git difficultas cognoscendi et non ex parte no-
stra: ut patet de ipsa materia prima: quod non in-
telligitur a nostro intellectu: quia non mo-
uet sensum propter debile et potentiale esse
ipsius materie prime. C. Ecce ergo quomodo di-
scordant isti ab invicem de ipsa difficultate
cognoscendi: et per consequens de ipso iu-
dicio. Neque tamen ponunt rationem: quare est
iudicium difficile: de quo Hippocrates vna
tantum posuit propositionem nihil vltius
explicando. scilicet quod iudicium est difficile: et ex-
perimentum fallax. Aristoteles tamen tertio
ethicorum aliquantulum voluit magis limita-
te dicere de ipso iudicio in rectis actionibus
et operationibus humanis. scilicet quod recte iudi-
cant: qui habent dictamen recte rationis: quod
perficitur atque regulatur per ipsam continen-
tiam. Tunc queso dicat nobis Arist. vnde et
quis erit index illius dictaminis recte ratio-
nis? quilibet enim approbat tantum illud quod
cognoscit: et solum approbat proprium iudi-
cium et proprium dictamen rationis et non
alienum. Quia non ponit differentiam inter
proprium iudicium et alienum: ergo neque ve-
re cognoscit. Cognitio enim distinctionis rei
ab alia re: presupponit earundem cognitionem
sem proprias rationes (ut ipse testatur secu-
do de anima) Neque explicauit difficultatem
queste questionis: quare. scilicet contingit medicis
collegiantibus et de omni egritudine adinuicem
altercantibus diuersimode iudicare de
essentia morborum. Que sunt febres: et a qui-
bus humoribus dependent: et ubi sit minera
februm. Sic et iurisperitis accidit questio

De pronosticis Egritudinum

circa omnes causas. Et similiter omnibus iudiciis contingit: qui in omni iudicatio la-
buntur in contrarias sententias. Quod sa-
ne videtur a ratione alienum esse. Cuius
rei naturalis sit una veritas: et unus actus iu-
dicialis: una equitas: vel unus iusticie rigor: et
non debet esse diversus. **Q**uestio ergo ma-
xima est: quare sit tanta iudiciorum diversi-
tas in omni arte et scientia: tam practica quam
speculativa. **C**onsequenter ergo nos rationes
potiores difficultatem euacuantes assignare
quibus sit difficillimum: quoniam hoc negocius
requirit cognitionem omnium scientiarum
atque artium: ex quibus quisque solvere pote-
rit: omnes difficultates incidentes: quantum
se extendit intellectus hominis pro statu isto.
Si enim omnes scientie soluerent questiones
omnes: non ergo una solvere poterit omnes.
Sicut neque doctrina Aristotelis: que tantus
ex sensatio procedit in suis inquisitionibus:
neque est se resoluens ad ulteriorem scientias
celestium. scilicet virtutum: imaginum: formarum:
atque intelligentiarum: (vltra illas mouentes
orbes) in quibus omnia pulchra latent di-
gna sciendi: que sane omnia sunt vltra ea que
in doctrina Aristotelis continentur. Omnia
quidem Philosophi simul etiam sumpta mo-
dica sunt: non solum respectu scibilium per
se: verum etiam scibilium que actu scita sunt.
Qui enim nouerit virtutes celestes et ange-
los vel intelligentias: certe multa scire potest:
de quibus Aristoteles et eius Auer. simplici-
ter nudi existerent: et omnes qui tantum in eius
doctrina confidunt: si enim intelligentias es-
se negauit preter illas mouentes orbes Eu-
dori vel Calipi: nonne negat et felicitatem no-
stram post mortem in patria? certe sic: negat
etiam scientiam ulteriorem: que ex ipsis ha-
beri potest. **D**icamus ergo quod scientia nostra
ex propria inuentione finita et terminata est
et non transcendit ea que per sensus acqui-
runtur. Qui quidem quia non se profundant
vsque ad substantiam: ideo substantia omnis
ab intellectu nostro proprie non cognoscitur
nisi per accidentia et operationes ipsius: ac-
cidentia enim magnam partem conferunt ad
cognoscendum quod quid est. Cuius quidem
substantie cognoscende natura nouerca me-
dium proprium subtrahit nobis: per quod
deuenire possemus ad ultimas differentias
eius. Concessit tamen differentias transcen-
dentes et genericas accidentia: et operatio-
nes: atque passiones vti namque proximas: sed
vix magis remotas: quia forte ipsum ra-
tionale non erit propria ratio hominis ipsius
distinguens a leone: quia et aliquibus intel-
ligentis competit rationale (vt inquit Por-

phirius) de quibus alias multa possemus di-
cere. **D**istinguiamus ergo modo iudicium et
causas eius effectiuas: formales: materia-
les: et finales: cuius ipsius utilitate: vt cognitio
eius perfectior habeatur. Iudicium autem est recta
animi coniectatio ponentis differentiam fin
propriam rei cognitionem: ex quibus iudicium
emanat ultimo. Sunt enim ista subordina-
ta. scilicet res ipse: differentie rerum: scientia ipsa-
rum: ultimo et iudicium: quod omnia hec ve-
luti priora presupponere debet necessario.
Iudicium enim presupponit distinctam rei
cognitionem: que ex propria obiecti ratione
conspicitur: propria autem ratio ex intrinsecis
et propriis quidditatibus conficitur. Per quod
quidem medium et Arist. secundo de anima
probat dari sensum communem: quia est ali-
qua virtus: que ponit differentiam inter so-
num et colorem: que non potest esse visus: cuius
non cognoscat sonum: neque auditus: quia non
cognoscit colorem: ergo. Cause vero et efficien-
tes iudicij sunt constellationes (vt in premis-
sis diximus) quando enim homo fuerit a for-
ti constellatione Mercurij: Iouis: cum Sa-
turno in sua limpiditate et posse roboratus:
dominabitur concupiscentie: que (vt famu-
lans et ministras rationali anime) subijciatur
ei et non dominabitur: qui profecto cum fue-
rit etiam edoctus in scientijs speculatiuis: erit
continens et sine obice dirigetur suo lumine
a stellis causato in rectum et non in obliquum.
Sed quia huius rectitudinis est latitudo se-
pe infinita tam ex parte diuersarum mixtio-
num causarum efficientium et formalium: quam
etiam merito diuersarum causarum mate-
rialium recipientium tales impressiones: ideo
propter mixturem diuersam: et stellarum in-
fluxum accidit tanta diuersitas iudicij. Neque
unus erit iudex alterius iudicij: nisi diuersi-
tatem cognouerit inter utrumque. Laudabit er-
go quisque proprium iudicium: sed Viri docti
et limpidi intellectus laudabunt proprium iu-
dicium cuius veritate. Sensati vero et non tam
limpidi apparens laudabunt iudicium: non ta-
men existens. Hec autem diuersitas iudicij
ex parte anime: que in rectum ducitur: quia
dominatur sensui. **E**x parte etiam rei ad ex-
tra animam (que est causa materialis) sit iu-
dicium difficile. Actiones enim humane atque
operationes nostre in quadam mediocritate
existere debet: que extremis mensurantur:
que mediocritas non stat in indiuisibili: qua-
re diuersi diuerso iudicio deducuntur ad tale
medium. Qui enim magis sensati sunt ad latus
equalitatis medij declinant: vt luxuriosi iu-
dicant: quod explere venerem sit bonum: quia
est opus nature: casti vero et religiosi magis
abstinebunt

abstinebunt: et sunt in ipsa equalitate magis iusta et temperata. Quis ergo erit iudex inter hos duos. scilicet qui continens est vel qui ad Venerem pronus est? Certe ratio et veritas erit iudex inter hos homines disceptantes. Et idem erit dicendum de Medico in collegio disputantibus: ubi multi lumine intellectus: et multi confusione sensus aguntur. Qui non docti sed magis sensati et non continentes existunt: ideo in errores prolabuntur: inter quorum extrema est latitudo multa. Perfecte ergo indicabit qui habet animam illuminatam: cui concupiscentia non dominatur: sic in utero materno dono dei organizata: in bonis moribus a teneris instituta et educata: Doctam postmodum per artem et experientiam exercitata: ex quibus prouenit verum dictamen recte rationis. Qui ergo plures gradus de his perfectionibus habuerit. Is certe recte indicabit: et illius sententie magis obtemperandum erit.

Capitulum. xvij. De potentia et magnitudine stellarum fixarum prime et secunde magnitudinis.

Conia stellarum fixarum potentia magnitudo: et distantia a terra: atque diuturna productio effectuum in rebus inferioribus: quod principium atque incrementum et declinationem ab ipsis suscipiunt. Hec scire quantum ad rerum initia que talibus stellis influxibus suscipienda proportionant: summopere considerant a sapientibus: et ipsum intellectum quantumcunque perspicacem et in talibus scientis educatus perficiunt cognoscendo multitudinem virtutum ipsarum. Ideo ut plenius supradictorum cognitio habeatur de ipsarum dispositione. Hec referam quo ad figure constructionem et maiorem iudicii faciendi verificationem habendam: resolutionem (ut potero) de ipsis pertractabo et brevius primo de ipsarum magnitudine differet. Quelibet autem earum prime magnitudinis maior est nonagesime quinque tota terra: quantumcunque visu tam parue atque exigue appareant. Quinquecunque enim rei vise conus ipsius est in pupilla oculi: et in re visa est basis eius. Anguli autem ipsius coni continue variantur ad variationem ipsius rei accedentis vel recedentis ab oculo. Si enim Angulus coni fuerit obtusus propter rem visam: res magna apparebit ad sensum visus et eadem res successive remota successive anguli magis acuetur: et res visa minor apparebit propter minorem angulum in pupilla oculi terminatum. Exemplum est de digito ante oculum posito: quoniam tunc digitus magnus oculo apparebit: quia plusquam medium celi obumbrabit: quoniam angulus ipsius coni in oculo terminatus erit obtusus: quod maior est omni acuto. Cum autem digitus remouetur: continue

angulus ex obtuso acutus fiet: et ex acuto successine magis atque magis in acutione procedendo: quodammodo in infinitum mathematicus causabitur acutus. Instanti quousque res visa amplius non videbitur: quoniam talis angulus in tantum acuetur: quod non mouebit amplius potentiam oculi. Si enim minor quantumcunque magnus in distantia centum milliariozum parvus apparebit. Quare ergo stelle fixe non apparent parue? Quoniam distant ab ipsa terra ultra sexaginta quinque milia milia milliaria. Quorum concavum orbis est milliariozum ultra. cccc. milia milia milliaria: quod tamen spacia in die naturali viginti quatuor horarum sua velocitate percurrunt: que omnia ratione circi indubitata arte mathematica comprehendantur: precipue cum arte prospectiva. Si derib' autem magnis inest magna potentia agendi: diuturnitas autem motus eorum: que peragunt in. xlix. millibus annorum unam complendo revolutionem motu proprio: est causa quod imprimunt et figunt virtutem in rebus sublunaribus diuturne permanentem: quando res ipse nate sunt suscipere actiões eorum. Sicut sunt fundationes civitatum: initia regnorum: sectarum: edificiorum: ductarum formarum: atque virtutum in lapidibus et alius in visceribus terre existentibus: putagemus et mineris. Directiones enim harum stellarum sunt tarde: quia singulis. cxliij. annis et diebus datur gradus unus equatoris. Ideo contingit rebus multis tarde suscipere mutationes de tali esse ad non tale esse: sed alterari potius contingit. Maxime quando in cuspidibus domorum invenerint in principio alicuius rei principiare. Solent etiam dare hominibus grandia dona et felicia. Hec referam quoniam stelle beydenie de natura Jovis in cuspidibus recte fuerint. Quandoque autem infausse fiunt: quando de natura Saturni vel Martis in eisdem cuspidibus recte fuerint. Quare ut cuiusque ingenii veritatis capax omni ex parte huius admirabilis pronosticorum doctrinæ perficiat. Ideo cum summa solertia labore atque studio tabulam posui stellarum fixarum quidecim prime magnitudinis: cum canopo stella poli articuli. In secundo autem ordine posui stellas secundæ ordinis in virtute et posse. scilicet de magnitudinis: neque non longitudes et latitudes declinationes: et partes earum: quod scilicet sunt septem trionales vel meridionales: et cum quibus gradibus mediant celi: et cum quibus orientis: et cum quibus occidentis: et cum naturis earum. Et equata figura celi de qua iam supra canones posui: quas posui collocare stellas in domorum cuspidibus repositas: que quod stelle (ut copertum est) non agunt neque potentia exercent in effectibus: nisi quando in cuspidibus domorum reperte fuerint tempore alicuius rei principiare sub aliqua earum in angulo existente.

Stelle Fixe Prime magnitudinis Verificate Ad Annum. 1528.

Nomina	Longi- tudo.			Lati- tudo		Pars lat.	Decli- natio.		Pars decl.	Ascensio Recta.			Ortus			Occasus.			Natura.		
	S	G	M	G	M		G	M		S	G	M	S	G	M	S	G	M			
Vociferas aut laceas.	♌	16	49	31	30	S	22	28	S	♌	29	13	207	17	♌	2	4	♌	17	41	♂ & ♀
Vultur cadens.	♏	37	9	62	0	S	38	37	S	♏	3	49	274	12	♏	1	8	X	5	9	♀
Hircus supra sinistra spatulam.	♐	14	49	22	30	S	44	54	S	♐	11	6	69	47	♐	25	13	♏	20	21	♂ & ♀
Oculus Tauri vel Aldebaram.	♐	2	29	5	10	M	15	55	S	♐	3	14	61	6	♐	10	26	♏	28	33	♂ & ♀
Cor Leonis Rex.	♌	22	19	0	10	S	14	21	S	♌	22	18	144	41	♌	22	0	♏	22	24	♂ & ♀
Cauda Leonis.	♏	14	28	11	50	S	17	10	S	♏	19	11	165	31	♏	8	4	♏	15	23	♂ & ♀
Spica virginis supra palmam sinistra.	♏	16	29	2	0	M	4	33	M	♏	16	24	194	51	♏	17	5	♏	11	13	♂ & ♀
Os Piscis Meridi. vel postremu fusionis.	♐	19	49	23	0	M	36	36	M	♐	28	38	330	52	♐	4	25	♏	1	41	♂ & ♀
Dexter humerus orionis.	♐	21	49	17	0	M	0	10	M	♐	23	15	81	57	♐	10	37	♏	7	26	♂ & ♀
Simiter pes orionis. Rigel.	♐	8	59	31	30	M	9	20	M	♐	13	13	72	25	♐	14	39	♏	17	0	♂ & ♀
Postremu fluminis.	♏	19	59	53	30	M	41	6	M	♏	14	35			♏	1	44	X	15	49	♂ & ♀
Canis maior Alabor.	♏	7	29	39	10	M	15	47	M	♏	6	49	96	5	♏	10	5	♏	1	9	♂ & ♀
Canis minor.	♏	18	59	16	10	M	6	2	S	♏	16	40	108	8	♏	0	59	♏	28	38	♂ & ♀
Canopus: Polus Antarcticus.	♏	6	59	59	0	M	49	34	M	♏	8	12									♂ & ♀
Pes dexter Centauri.	♏	18	9	41	10	M	48	5	M	♏	5	40									♂ & ♀

STELLÆ SECUNDÆ

STELLE SECVNDE MAGNITVDINIS.

Latus australe vife minoris.	♏	6	59	72	50	S	76	4	S	♏	14	57							♂ & ♀
Latus septentrionale eiusdem.	♏	15	59	74	50	S	73	28	S	♏	21	30							♂ & ♀
Donus vife maioris.	♏	12	29	48	0	S	62	20	S	♏	10	18							♂
Mirach eiusdem.	♏	11	59	44	30	S	58	45	S	♏	3	23							♂
Coxa sinistra eiusde.	♏	23	49	46	30	S	55	54	S	♏	20	23							♂
Alioth. i. cauda eius: est prima trium.	♏	1	59	53	30	S	58	9	S	♏	7	20							♂ & ♀
Medium caude.	♏	7	49	55	40	S	57	28	S	♏	15	25							♂ & ♀
Extremitas caude.	♏	19	39	54	0	S	51	44	S	♏	22	54							♂ & ♀
Aurea lucida corone	♏	4	29	44	30	S	28	50	S	♏	20	17							♂ & ♀
Cauda Galline.	♏	28	59	60	0	S	43	41	S	♏	3	53							♂ & ♀
Latus dextrum deffe- retis caput Algol	♏	24	39	30	0	S	47	40	S	♏	14	0							♂ & ♀
Caput Algol.	♏	19	29	23	0	S	39	28	S	♏	11	16							♂ & ♀
Humerus Alaioth est supra spatula dextra.	♏	22	59	20	0	S	43	14	S	♏	20	59							♂ & ♀
Vultur volas aitair e iter duas spatulas.	♏	23	39	29	10	S	7	19	S	♏	18	59							♂ & ♀
Cois equi & mulieris carenate. i. capitis ei.	♏	7	39	20	0	S	26	37	S	♏	25	13							♂ & ♀
Ala equi.	♏	1	59	12	30	S	12	0	S	♏	26	11							♂ & ♀
Humerus equi.	♏	21	59	31	0	S	25	2	S	♏	7	42							♂ & ♀
Que est inter duas spatulas.	♏	16	29	19	40	S	12	40	S	♏	7	56							♂ & ♀

Stelle Fixe Prime magnitudinis Verificate Ad Annum. 1528. 17

Nomina	Longi- tudo.			Lati- tudo			Pars lat/ Declina- tio.	Pars ad/ Ascensio Recta.	Ortus			Occasus.			Natura.				
	S	G	M	G	M	G			M	S	G	M	S	G		M			
Capitis Geminorum Antecedentis.	♏	13	9	9	40	S	32	29	S	♏	13	56	♏	1	15	♏	1	12	♂ ♀
Capitis Geminorum.	♏	16	29	6	15	S	28	41	S	♏	17	2	♏	9	44	♏	26	7	♂ ♀
Media in capite leon.	♌	21	59	8	30	S	22	18	S	♌	24	46	♌	16	44	♏	13	38	h & p. ♂
Australis in eodem capite Leonis.	♌	20	24	4	30	S	18	57	S	♌	21	46	♌	14	46	♏	0	41	h & ♂
Dorsum Leonis.	♏	3	59	13	40	S	22	52	S	♏	9	22	♌	26	45	♏	11	27	h ♀ & p. ♀
Extremitas lancis Meridionalis.	♏	7	49	0	40	S	14	42	M	♏	7	19	♏	7	54	♏	6	5	♀ & h
Extremitas eiusdem Septentrionalis.	♏	11	59	8	30	S	7	17	M	♏	14	25	♏	7	15	♏	7	52	♀ & h
Cor Scorpionis. Calb alatrab.	♏	2	29	4	0	M	24	35	M	♏	1	24	♏	5	30	♏	24	10	♂ & p. h
Cauma sinistra.	♏	7	29	23	0	M	46	15	M	♏	8	51							h & h
Pes eiusdem.	♏	6	49	18	0	M	41	19	M	♏	7	41							h & h
Humerus Aquarii.	♏	16	19	8	50	M	12	41	M	♏	13	24	♏	29	43	♏	20	7	h & ♀
Venter Ceti.	♏	14	49	20	0	M	12	41	M	♏	22	16	♏	26	5	♏	6	0	h & ♀
Cauda Ceti.	♏	9	29	15	20	M	10	25	M	♏	16	50	♏	14	34	♏	3	2	h & ♀
Humerus Orionis sinister.	♏	10	9	17	30	M	4	40	M	♏	12	19	♏	9	55	♏	19	34	♂ & ♀
Prima in cingulo Orionis.	♏	15	9	24	10	M	1	23	M	♏	17	24	♏	11	14	♏	20	33	h & h
Secunda in cingulo.	♏	17	9	24	15	M	1	53	M	♏	19	2	♏	13	42	♏	27	37	h & h
Tertia eiusdem in cingulo.	♏	17	59	25	40	M	2	39	M	♏	19	32	♏	15	0	♏	27	38	h & h
Sequens secundas sub istis.	♏	18	41	39	40	M	30	47	M	♏	23	22	♏	22	31	♏	20	37	♀
Antecedens quatuor.	♏	15	34	57	40	M	35	48	M	♏	21	22	♏	19	55	♏	26	13	♀
Lucida super transfrū naus.	♏	10	44	58	20	M	38	28	M	♏	24	4	♏	21	17	♏	17	50	h & p. h
Que suo tribus istis.	♏	4	59	34	30	M	33	40	M	♏	21	42	♏	15	11	♏	15	51	h & p. h
Super sectione transfrū.	♏	7	19	51	15	M	31	4	M	♏	24	12	♏	15	39	♏	29	43	h & p. h
Sequens hac sub transfrū.	♏	20	9	63	50	M	45	9	M	♏	26	34	♏	15	9	♏	29	43	h & p. h
Australis sub ista.	♏	18	19	69	40	M	51	52	M	♏	26	30	♏	18	19	♏	26	30	h & p. h
Sequens trium.	♏	16	49	67	28	M	53	59	M	♏	6	30	♏	16	49	♏	67	28	h & p. h
Lucida duarum con- iunctarum.	♏	19	49	20	30	M	4	31	M	♏	13	21	♏	29	52	♏	15	12	h & p. h
Coxa Centauri Dextra.	♏	22	29	46	10	M	50	0	M	♏	25	23	♏	22	29	♏	46	10	h & p. h
Concauitas pedis eius.	♏	29	49	51	10	M	56	55	M	♏	26	53	♏	29	49	♏	51	10	h & p. h
Genu pedis sinistri.	♏	13	59	45	20	M	57	46	M	♏	19	13	♏	13	59	♏	45	20	h & p. h
Venter Centauri.	♏	6	9	43	0	M	62	24	M	♏	21	46	♏	6	9	♏	43	0	h & p. h
Calcaneum Centauri.	♏	5	9	51	40	M	70	37	M	♏	11	11	♏	5	9	♏	51	40	h & p. h
Mutulus huius pedis.	♏	0	59	55	20	M	72	12	M	♏	26	51	♏	0	59	♏	55	20	h & p. h

De Artificio modo

Capitulum primum. De modo curandi febres,

Ablimus deus creauit hominem et donauit ei spiritum sapientie: ut secreta nature scrutaretur et in usum proprium (que bona sunt) conuerteret. Adulta tamen sapientibus abscondit: que paruulis reuelauit: vidimus certe superioribus annis in nostra peregrinatione per orbem diuersas hominum operationes et diuersos modos medicandi: ubi viles vsq; vetule: passim medelas exercebant: sic expedit dolores pleureticos sanare: ut solo exhibitio puluere vnius radice: paucis in horio apostema totum solutum fuerit: et febris eradicata penitus ubi per doctrinas et canones facultatis medicine communes multi moriuntur: quantumcumq; exhibeantur omnia potiora remedia medicorum: et maxime si vinum perleretis exhibeatur et post digestionem apostematis (prout princeps concedere videtur) decima terti capitulo primo: in quo certe est error manifestus. Non enim est morbus homini pringens: in quo sit adeo vehemens appetitus in suum contrarium: quantum pleurectici in vinum: et quod sit magis perniciosum et letale: nec sitibundus bydropicum potus aque tam velociter interimit: quantum dolentem pleurecticum vini exhibitio: quantumcumq; apostema sit digestum: nouam enim facit collectionem: et recidivam ad mortem terminabilem. **E**x quo patet solutio questionis nuperrime occurrentis: quare. scilicet pleura est morbus acutus in septima vel nona (ut in pluribus) terminabilis: ubi nullum aliud apostema pectoris vel vultus illatus pectori: etiam penetrans tam cito perimat sicut apostema pleurecticum: cuius causa est: quia a prima hora doloris pleure massae humoralis incipit corrumpi et in saniem successe: conuerti: intantum quod in septima vel nona die (nullo medicamine exhibitio) fere tota flobothomia apparebit alba et saniosa: signum est: quod in diuersis facta flobothomia prima die aliqualis apparebit sanies supernatans: in secunda die magis adhuc: nona autem die facta flobothomia (ubi prius non fuerunt facta opportuna remedia) certe apparebit tota massa humoralis saniosa cum qua vita stare non potest: et sic moriuntur egri: quod alia appostemata non faciunt: ideo et pleura est acuta. Quare premissis vniuersalibus: vel etiam sola flobothomia (quas empirici premittere nesciunt) exhibitio puluere solo. **E**re pleurectici omnes statim sanantur. Quia sanatione sic expedit facta principis doctrina

na non videtur continere omnia medico necessaria. **S**ed quod dicimus de fluxu dissenterico: qui sua acuta malignitate cholericus solet medicos tantum defatigare: nescientes excoziationi: et intestinorum perforationi medelam congruam prestare: quibus exhibeatur reubarbarum: vel etiam tozrefactum: vel potus coaguli leporis cum caseo (ablato sale) quod est vltimum Auic. in corrosione intestinorum. Localia etiam medicorum non operantur: quin singulis annis in fine estatis ferre infiniti pueri et etiam adulti a tali fluxu corripiantur. Ubi sepius viles empirici in confusionem Auicenne gloriantis ipsius. scilicet minus quam medico sit necessarius comprehendisse. Omnes enim fluxus dissentericum patientes sanabatur: simplicem enim medicinam per os et per enema exhibetur: quod cholere acuitate potenter obtundit et dolores tollit oes: quo fit (ut remota causa) viscera sanantur omnia: et virtus subleuata appetitum et somnum procurat laudabilem et sanitatem: nec medicina talis est opiata: sed temperata in actibus: in secundis qualitatibus ad simplicitatem declinans: etherogenea est certe et pinguis.

Vidimus etiam curas particulares in morbis et accidentibus particularibus: multas a multis vetulis et empiricis exhibitas et laudabiles: quas redeamus ad canones et modos operandi scientificos. Sicut saxifragia maior: em: que hircina dicitur: quam nutrices (quibus lac dimittitur) in sinu si portauerint: lac certe in sex horis tam mirabili modo prouocat: quod nutrices plantam deponere cogantur non sustinentes vterioem venarum solutionem: pre multitudine lactis multiplicati: hanc autem empiricorum experientiam proinde laudamus non ut empiricorum more sit procedendum in egrorum curis: verum potius ut facile cognoscatur: quantum (experientia teste) possit fieri additio medicæ facultati: siue Galieni: siue Hippo. et Auicene.

Capitulum secundum. De cura febris ethice et eius diuisione.

Expedi medico scire sanare omnes morbos: sed maxime ipsas febres: raro enim contingit mori naturaliter preterquam ex febre. Qui ergo nouerit curare febres plusquam mediocrius medicus erit: difficilis tamen ipsarum cura est: signum est diuersitas tot scribentium in plenitudine librorum intus et extra notatos: nec duz recte completos. Ideo nos tentabimus (deo duce) aliquid in febribus addere: tam materialibus quam immaterialibus. **E**t primo de ethice febre postposita epime

ra que

ra: que (nisi prima die curatur) in putridam conuertitur de quibus putridis post agem.
Ethica aut febris est duplex. *Idura*. s. r. nō pura: pura que febris essentia dicitur: nō pura est duplex: que putride coniungit. Et ethica febris accides: que in pthisi sequitur vlcus pulmonis. *Idropter* enim impedimentum flabelli non debite euentatis caliditate cordis et putridarum materiarum ex pulmone ad cor eleuatarum ipsum debilitando et inflammando calore preternaturali fit ethica febris accides. Febris autem ethica est calor extraneus cordi et membris radicalibus impressus in facto esse impediens omnes virtutes. Cuius qd ethice cū sit cōplexio lapsa per calidum et siccum: et omnis cura fit per contrarium. Ideo *Idroptero* in prima quarti et cōmunis scōla medicorum sequitur ipsius ponentes curam eius fore per frigidū et humidum: sicut cum camphora et mucilagine psily et similibus. *Cypace* tātū auctoris est error in tali cura manifestus: et lapsus omniū sapientum vsqz nūc: ethicam. s. per frigidū et humidū recte sanare posse. *Ratio* erroris ipsorum est: quia non ad causam cōseruationis et fixationis febris ethice pmo respexerūt credentes qz sicut ethica non habet causam antecedentem et cōiunctā ad sic non habet sui causam cōseruantem et fixentem: prout habent putride. s. ipsos humores vel oppilationes. Ideo se conuerterunt ad curandam et remouendam qualitatem impressam per contrarias qualitates. s. per frigida et humida. *His* forte rationib⁹ moti. *Idropterea* quia causa primitiua non cōseruat ethicam putra sol: qui quāuis fuerit quandoqz causa efficiens: tamen quia preterit: ideo nō cōseruat: illud enim qz non est illud non cōseruat. *Nō* etiam causa antecedens vel cōiuncta: quia esset putrida. Neqz oppilatio ipsas cōseruat: quia nulla existēte oppilatione est tamen febris ethica. Et minus potest dici qz se ipsam cōseruet et fixit: ideo per frigida et humida est cura eius. Caliditas certe et siccitas febris ethice non cōseruat caliditates et siccitatem febris ethice: nihil enim agit in seipsum: quia actus et potentia que diuidunt omne ens prima sui diuisione: essent idem. Quibus rationibus forte moti nō vltiorē inquisitionem fecerunt: quid cōseruat et fixit febrē ethicā essentia. Qui ergo non cognoscit causam morbi: neqz morbum recte curabit.
Secunda causa erroris est: quia *Auicē*. posuit ibidem tres species intensibilis febris ethice: ideo posuerunt qz ethica (sicut et alie febres putride) habet horas vniuersales principii argumentū statum et declina-

tionem: quod probat. Omne quod intendit et remittitur: illud habet omne tempus: sed ethica febris intenditur et remittitur: ergo ethica febris habet tempora vel horas: in prima enim specie est remissa: in secunda est intensior: et in tertia maxime intensa: per *Auicē*. ergo. *Que* species cognoscuntur (dicunt ipse) penes accidentia propria: per pulsū durū et frequentem: et per caliditatem in fine malorem qz in principio. *Que* quidē rationes peccant per equiuocationem: non enim tempora considerantur penes intensionem et remissionem caliditatis vel exsiccationis: quas subiectum recipit: vel penes pulsū durū et frequentem: quia caliditas ethica nō intenditur: quia exsiccatis primis vel secundis humiditatibus ipsa caliditas et siccitas per accides magis sentiat. Sed quattuor hore vniuersales bene considerantur penes digestionem humorum: qui sunt materia febrium materialium. Febris autem ethica (cum sit immaterialis) non recipit digestionem: ergo non habet tempora: quare membra que sunt subiectum febris ethice: non recipiunt digestionem. Sed vera regularis et vltima cura erit per abscissionem cause cōseruationis ethicam. *Que* est cordis et membrorum debilitas. Debilitas autem membrorum non curatur per frigidum et humidum: ea enim magis debilitant et prosterunt membra debilia: que post longas febres redduntur frigida resolutis spiritibus a calore addito ipsi naturali: per quez factus est pternaturalis. *Que* sunt camphorata cum psilio et huius generis: que ponit *Auicē*. que non solū nō confortant membra debilia et spiritus resolutos instaurant: sed quidez magis prosterunt ergo magis grauando virtutem magis infirmant. *Sed* potius noster et medicina cum sit stipticus confortat cor et membra debilia humidū radicale et spiritus deperditos restaurat: ex quibus virtus facta fortis cum fortitudine remouet illas qualitates membrorum et cordi impressas et se ad sanitatem pristina reducit. *Idro* nostras ergo potionem optime ac velocissime curabitur remouendo causas magis qz lapsum complexionis. Sicut si quod summum oculis nocuum expellere cupit extinguat ignem: fumus certe per se resoluetur insensibiliter.

Capitulum tertium. De cura febris ethice coniuncta putride.

Febis ethica frequenter putride coniungitur: que in paroxismo non sentitur: neqz a medico per pulsū percipitur: sed in declina-

De Artificio modo

tione hore particularis cognoscitur per pulsum durum & frequentem: & post cibum per quandam expansionem pulsus: per urinas etiam in mane collectam in superficie cuius nebula pinguis super natare solet: renes enim liquesunt: & membra pariter pre nimia caliditate febrili. Cura cuius est curare putridam febrem: que est causa eius conservationis: non tamen ethicam negligere debes: quoniam principalis intentio curandi circa ipsam debet esse.

Capitulum quartum. De cura febris ethice accidens.

Era febris ethice accidens: que ad vlcus pulmonis sequitur: vel aliud apostema: vel febrem chronicam exsiccantem corpus: Cura prius essentiam egritudinis: ethice autem accidens cura iam patuit.

Capitulum quintum. De cura pthipsis.

Causa autem intentio nostra sit ponere curam februm immiterialium: & post eas que dependent a materia: sed quia febris ethica accidens (que ad pthipsin sequitur) non prius curari potest: quam pthipsis curata fuerit: ideo curam pthipsis & accidentis eius expedire interserere: maxime si breui sermone rationalis cura posita fuerit & definitio. Pthipsis est substantia pulmonis ulcerata sanem per tussim excreans. Tussis autem cum sit propria passio pulmonis nocumentum ipsi illatus primo manifestat: ois enim pthipicus tussit: non tamen omnis tussiens est pthipicus: primo ergo distinguamus has tusses & que illarum pthipsin significat: que vero alias eius passionis. Tussis autem est propter nocumentum pulmoni illatum pueniens. Que duplex est sicca. s. & humida. Sicca cum materia vel sine materia: ut sunt lapsus quatuor qualifatum: cum materia: que non potest excreari vel que depedit ab aliquo apostemate non resudante sed grauante. Humida autem vel catarrhalis est a capite descendens & est dulcis & non vlcera pulmonem: alia vero salsa vlcera substantiam pulmonis causans pthipsin: de qua est modo sermo noster. Causa vero primitiua pthipsis (quia est semper ad extra corpus) ideo raro solet causare pthipsin: puta passio anime vel obuiatio: nisi quando causat solutionem continui in pulmone vel pectore: ad quam sequitur fluxus sanguinis ad extra venas in sanem conuersi pulmonem corrodentis & quan-

doque ulterius sese profundat. Causa autem antecedens: quia est ad intra communiter (& ut in pluribus) solet esse catarrus cholericus vel salsus a capite ad pulmonem descendens: vlcera pulmonem: quibus & alie cause possunt esse ut in paucioribus: puta aliqua apertio venarum in pectore vel aliud quod apostema pectoris male curatus: quando illa sanigo vlcera pulmonem. Causa ergo catarrhi multi & salsi querenda est: ut omnium ingenio illa primo remoueatur: quastante stabit & egritudo. Causa remota est debilitas stomachi male digerentis superfluitates multas (per viam indigestionis) multiplicatas: quo fit: ut multe materie sumose continuo ad caput ascendant: & continuo caput debilitat. Causa vero catarrhi prima est debilitas capitis per se: & non potest non recipere materias a stomacho eleuatas. Causa autem catarrhi salsi vel cholerici est duplex una per se alia per accidens: per se quando caput calidum vel cholericum admiscet coleram cum illa materia subtili flegmatica eleuata a stomacho que per vltioris decoctionem fit salsa. Causa vero per accidens: est quando materia a capite recepta putrescit & arripitur a calore preternaturali & conuertitur in salsedinem non naturalem: que descendens ad pulmonem vlcera ipsius & causat pthipsin. Causa medicus ergo obseruare debet: que est causa pthipsin producens: si est recipiens sanitatem vel non. Si enim fuerit egritudo male compositionis creature: quia caput est plus debito paruum & debile: columni longum & prouum: spatule eleuate sine carne: pectus angustum: & stomachus debilis: cum hoc si etiam fuerit egritudo male complexionis cholerice & iuuenis: & catarrus salsus: & pthipsis prolongata & diuturna fuerit: & vlcus profundatum: maxime si fluxus aderit propter debilitatem virtutum: casus capillorum: appetitus prostratus: difficultas anelitus: signa hec indicant egritudinem non curabilem: & signa opposita arguunt eius oppositum: & quanto fuerint signa plura in bonum vel malum: tanto plus erit sperandum vel desperandum de illo pthipico. Non enim sunt tamen cure pthipsis singulares que plures poterunt egrotantes sanare: quam ille cure medicorum communes non perfecte nec adequate potest morbos curare: quia enim sunt debilia ideo prius eger moritur quam talia debilia vel non adequata infirmum subleuent. Diximus quod communiter causa pthipsis est catarrus salsus: & ipse causatus a duplici membro debili stomacho. s. & capite: ideo ad debilitatem remouendam & virtutem subleuandam erit primo nostra intentio tota: scilicet in loco

loco catarrhi correctio: tertio & ultimo vlc-
rum pulmonis consolidatio. Stomachus aut
debilis frigidus (qui vt in pluribus est talis)
euacuabitur primo. *Rx.* pillularū de biera cū
agarico. 3. i. sumptis in mane; die vero sequē
ti. *Rx.* pillularū thuris onci. 5. mastice. 3. iij.
garofilorum. 3. j. terbentine quātum sufficit
ad lentum ignem fiat cerotum: quod appli-
cabitur die sequēti ieiuno stomacho: q̄ si fue-
rit *Abulier* patiens: semper adde in tali ce-
roto. 3. j. asse fetide loco garofilorum: odori-
fera enim non conferunt mulieribus in par-
te superiori propter prefocationē matricis.
Caput etiam purgari debet primo euacuan-
do materiā cū. 3. j. pillularū de biera cū aga-
rico: secundo fac diuersionem catarrhi per ca-
put purgium: & pro aperiēdo poros nasi op-
pilatos. *Rx.* butiri & per tres noctes vnge
nasum inter duo cilia & etiā ad intra: quarta
vero die in mane. *Rx.* succi blitis: aque maio-
rane añ. onci. 5. ponat patiens super palmam
manus & trahat per nasum bis vel ter inter-
polatis vicibus in mane. Tertio. *Rx.* thuris
mastice sandaraci añ. 3. ij. miss. & patienti po-
ne parum singulis tribus diebus de isto pul-
uere super commissuram capitis: veterem
puluerem cum pectine abstergendo & nouū
imponendo. Quarto. *Rx.* 3. s. mastice & pa-
tiens in mane mastice per horam: quoniam
euacuabit caput & stomachum & pectus a
multis superfluitatibus: & hec tria membra
confortabit & sic potest facere pluribus vici-
bus sed interpolatis. Quinto fac loc diuinū
& expertum. *Rx.* hyrcos: hyssopi: alafce sub-
tiliter puluerizati: bullient in mele despuma-
to & vtatur tussiens in mane: dilatat enī pec-
tus: faciliat sputū & tussim: & potenter eu-
cuat & abstergit materias in pulmone con-
tentas. Euacuatis putridis materiebus in
pulmone existentibus: tunc immediate con-
fortabis ita pulmonem. *Rx.* aquarum mirti
onci. iij. zucarū rosati trium annorum vel
duorum: & summat paulatim sicut & omne
lac sumitur: & si supinus in lecto iacuerit ran-
to melius: vt lambēdo materiā descēdat ad
pulmonem: & non ad stomachum: quantum
est possibile: teneat etiam in ore quandoq;
diadraganti cum bolo: *Avicenna* autem lau-
dat lac asine nisi corrūpatur propter febrē:
lactis certe bezoar erit zucarū: quod pre-
seruat lac ab omni corrūptione: & dulcia com-
petunt pectori. Lac enim laudo cum zuccha-
ro maxime rosato: certe propter hoc habe-
bitur cura sublimis ipsius pthipsis: cum bono
regimine in sex rebus non naturalibus: sed
quia modum pthipise ordei conferentē non
ponunt auctores cum magno enim labore &
multa decoctione tollitur eius nocuum

propter superfluitatem eius ventositates: in ter-
tia enim digestionem solet causare solutionem
continui ipsius pulmōis: quare cautela erit
accipere testam auream: & implere de farina
ordei: coopertam cum pasta: que imponatur
in furnum: quando & panis ponitur ad deco-
quendum: & extrahatur cum pane: que sa-
rina sic cocta non indiget multa decoctione:
aliter q̄ p̄ quattuor horas: & nisi fuerit cocta
noceret: que si fuerit cocta in aqua vel iure
carnis cū zucarō: magis nutrit: que ab-
stergendo in frigidabit pulmonem. *C. Ho-*
tandum tamen est: q̄ nullus pthipiscus flob-
othomandus est (q̄uis *Aliic.* decima tertiū ca-
pitulo sexto de curā pthipis: ponat pthipiscus
mundari per flobothomiam: & ipsum sequu-
tus est *saonarola* bonus practicus: tamen
pace ipsorum dixerim: certe est error: manife-
stus quēpiam flobothomare. pthipiscus enī
omnis propter apostema in pulmone partiz:
& partim propter febrē et hīcam acciden-
s: que continue affligit pthipicum resoluendo
& debilitando omnes virtutes maxime natu-
rales: & flobothomia est de maxime psterne-
tib⁹ oēs virtutes multū debilitat: & ideo virt⁹
pthipici resoluta indiget subleuatione & non
vltiori resolutione: neq; video pthipicū esse
sanguineum: que complexio arguit fortitudi-
nem virtutum omnium: & pthipiscus omnis
est virtutum debiliū omnium: nisi forte vel-
lent dicere quando vena pectoris esset aper-
ta: tunc certe flobothomia esset competens:
sed diuersa & non euacuatiua (vt ipsi inten-
dunt) dicentes quando est sanguinis pecca-
tum: quare nullus pthipiscus est flobothomā-
dus: & in actu practico hoc est probatum.
C. Hoc certe regimen curatiū existimo pos-
se conferre pluribus q̄ conferant cōmuni a
medicorum passim edita satis certe spernen-
da ne minus exercitati in ipsis labantur: &
errore ipsorum infirmi pereant. Sed si q̄
Avicenne doctrine studiosus fuerit inueniet
in eius modo procedendū medicinas: magis
exquisitas: quando enī dicit hoc est vltimū:
& hoc est valde bonum: & hoc sumus exper-
ti: vel quando bis vel ter geminat vnam me-
dicinam in eadem cura: ille certe sunt cū si-
ducia exercende: & si adhuc hesitares de ip-
sis. Vide ingredientia: & tu compone p vir-
tutes repertas in medicina simplici. In eius
etiam modo dicendi *Avicenna* docet absti-
nere a multis tanq̄ non approbatis vel de-
bilibus: quando. s. dicit & hoc quidem dicit:
vel approbant. *C. Sequitur* modo tertia in-
tentio principaliter intenta. s. accidentium
correctio. Corpora enim marasimata & pro-
pter febrē porri & vene capillares exsicca-
te non recipiunt nutrimentū: & sūt quasi etibi

De Artificioſo modo

ca ſenectutis (vltia febrem et bicaſ accideſ)
Ideo ſuccurrendum erit talibus non cū bal
neis: que Auicenna in multis celebrat mor
bis: ſed magis laudo vinctiſones porros ape
rientes et humectantes: ſicut cum lacte aſine
illa hora mulſo cum modico zucchari albi: et
interpolatis diebus cum oleis aneti: camo
mille: et violariū añ. quod autem diximus de
virtute ſublenanda membrorum: puta ſtoma
chi et capitis diximus cōmunia. ¶ Sed me
dicina nobis magis ppria erit potius nō. quē
credūt eſſe aurū potabile: certe nō eſt: virtus
enim naturalis noſter non agit in ipſis ſicut
agit virtus ſtruci in ferrū et grua in lapides:
et multarū aliarum aſum in eosdem: et bo
uis in ſenū. Id enim quodlibet agit in quod
libet: ſed determinatum in determinatum.
Si enim virtus naturalis ſtomachi ageret in
ipſum aurum: maxime ageret in aurum ſo
liatum: quod tamen non tranſmutat neq; al
terat in tota vel apice. Et valde decipiuntur
ponentes aureos in ipſis conſumatio: a qui
bus nihil deceditur. Tātum enim eius virtus
eſt vni et compacta q; nullus ignis ipſum
corrumpere poteſt et minus aliquis ſtoma
chus noſter: vel alienus propter eius nobile
eſſe: virtus enim ſolis: qui eſt anima mundi
ſic operatur in viſceribus terre vt ſimile in
nobilitate et incorruptibilitate ſibi produce
re voluit.

Tractatus. De febre peſtilentiali.

Admirabilis Deus in operi
bus ſuis: hominem non ſo
lum tot variis morbis ſub
eſſe et affligi permittit: verū
etiā febre peſtilentiali adeo
maligna et tam contagioſa
vt amici et chari parētes au
ſugere cogātur a preſentia
tali febre laborantium. Qui videntes ſe ſic
deſtitutos pleriq; deſperati vitam finiunt.
De quorum ſalute in patria catholici beſi
tare ſolent: ac ſi morientes vitam non ſolum
corporalem terminare ſimul et bonum per
petuum amittere putarentur. Ideo pietate
mortis de cura et modo ſanandi febrem pe
ſtilentialem: neq; non de modo preſeruandi
ſe ab ipſa aliquid in lucem edere ſtatimus.
Eo maxime: quia omnes in cura eius ſcribē
tes inuenio vel nimis breues et diminutos:
vel etiam nimis prolixos multa de quolibet
ſcribentes et de proprietate peſtis nihil po
ſteris tradidere: ſorte q; medici in actu pra
ctico et extenſo ad opus curatiuum peſtis pa
rum exercitati fuerunt fugientes ab ipſa (vt
cōtingit fugere omnes.) Ego vero qui peſtē

parum timui: et ea cognoui remedia: per quē
multos a peſte liberaui: maxime quibus a pri
ma hora ſenſibilis leſionis neceſſaria admi
niſtrata ſuere: fideliter ſcribere volui: vt qui
libet ſe ſaluare poſſit: non ſolum preſeruādo
ſe a tali peſte: verum etiam ſanando egrotā
tes. ¶ Primo autem diſſiniemus talem fe
brem theoricē per omne genus cauſe: vt eſ
ſentia eius cum ſua minera magis eluceſcat.
¶ Febbris ergo peſtilentialis pro ſuo forma
li: eſt a tota ſui ſubſtantia et forma: venenola:
maligna: contagioſa: intrinſecus conturbā
plurimq; ad extrinſecā preſentia: cuius virtus p
terrificā non audet pugnam cum morbo ag
gredi: et interim ſpiritus vitales in corde con
tenti cum humiditate in capſula cordis facti
venenoli reſoluunt. ¶ Pro mali vero eſt pri
mo in ſpiritus vitalibus cordis contenta
et in humiditatibus: qui in capſula cordis cō
tinentur. Quae quidem minera febris: q; eſt
prima cordi et in ipſo corde: ideo et ſeuā ac
cidentia et horrenda pducit: et vt in pluribus
eſt pdeſ. ¶ Eſſicientes vero cauſe eius maxi
me remote ſunt forme celeſtes cū malis con
ſtellationibus planetarum: quando inimica
et minaci radiatione eraticae ſtelle ſe reſpici
unt: epidimiā et peſtē ſignificātes in ſignis hu
manis exiſtētes. Cauſe autem magis prime
ſunt aeres iam qualificati ab eiſdem influxi
bus celeſtibus: et nō qualitibus manifeſtis
primis et per ſe: quae celeſtia produciunt lumi
ne et motu et influentia: de quibus iam ſupra
egimus: ſunt autem et reliquae ſex res non na
turales. Ad maxime vero proxime ſunt antece
dentes et coniuncte ſpiritus et humiditates
in corde et circa cor contenti: et poſtea reliqui
humores. ¶ Finalis autem cauſa eſt vt inſi
nita potentia ſummi dei appareat in terris
exercendo opus nature in cauſando corru
ptionem variā et mortem continuā. Niſi
enim continua corruptio et mors accideret:
continua generatio vtiq; expediens non ſo
ret: daretur enim multiplicatio indiuiduorū
actu a celis non poſſibilis cōtineri: quod no
ſter intellectus capere non poteſt: et minus
ratione terminare poſſumus. ¶ Sed horum
omnium ſcientia erit perfecta: quādo ratio
nes eorum: quorum eſt ratio: vere assigna
bunt. Quoniam autem omnes forme terre
ſtres ſpecificae et indiuiduales virtualiter ſunt
in formis celeſtibus: et non poſſunt impediri
naturaliter in earum productione et influen
tia: ideo illud eſt bonū: quia a pma cauſa vo
litum et intentum: merito igitur omnis diuer
ſitas apparet in terris q; efficienter et virtua
liter in celis reperta eſt. Eadem etiam cauſa
peſtis efficiens: quae corrumpit complexionē
hominis: qui reperatur eſt: generat vermes

per

per putrefactionem: ranas & reptilia multas
que etiam constellation amica est homini: est
inimica genitis ex putredine: & que genita
sunt ex putredine inimica sunt homini. Al-
cissitudines enim sunt continue in rebus ois-
bus propter continuam virtutum celestium
reuelationem a mente diuina ab eterno sic
ordinante & volente. C Febrium autem pe-
silentialium est diuersitas & latitudo multa:
tam merito diuersarum mixtionum quat-
ruor elementorum causantium diuersas cõ-
plexiones: q̃z etiam merito diuerse materie
venenose diuersimode in diuersis indiuiduis
apparentis aliter in debilibus vel forribus:
timidis vel constantibus: se iuuare conanti-
bus vel abiectis & deperditis. Materia eniz
talio sic venenosa in spiritibus cordis per se
primo repta: & in humiditatib⁹ capsule eius
diuersimode cõmunicat eundẽ diuersis mē-
bris: quandoq; enim materia ratum accipit
ad caput: & causat alienationem instantiam
vigiliarum & apostemata in emuntorijs post
aureos: quandoq; ad ipsum epar vbi massam
humoralem conturbat & virtutem naturalẽ
impedit & segregatiuã: quo fit vt vrine sub-
fugales appareant: quia sine digestionẽ & do-
minio virtutis contra morbum: anelitus fit
difficilis & pectus eleuatum propter maxi-
mum calorem ibi concentratum: ideo & ex-
tremitates frigide fiunt: & sudor fetidus: ca-
lor eniz reuocatus est a circũferentia ad cen-
trum cordis vt cordi laborãti succurrat: vbi
magis corrũpũtur: quo in casu accidit quid
flebile certe. Quia ipsa paupcula natura de-
cipitur credẽs subleuare virtutem cordis: &
ipsa magis atq; magis grauatur per acciden-
tam. C Quandoq; etiaz cor non cõmuni-
cat epati & minus cerebro. Sed materia ve-
nenosa in corde latitat: neq; multum contur-
bat epar neq; cerebrũ: ideo vrine videntur
sane: & pulsus sanus & mens sana: & tamen
eger est proximus morti: quando enim mo-
uetur & cor arripit subito spirit⁹ cordis cor-
rumpit: & subito perimit egros. Sicut enim
corripit in morſu canis rabidi: vbi durat p
plures menses: quia aliquando p tres & per
quattuor: & quãdoq; vltra & quinq; & vene-
num latitat ad intra venas: & tãdiu produ-
cũtur sane operationes in vrina pulſu & vir-
tute naturali: q̃z diu cor subito inficitur: quo
leso sequuntur subite mutationes & seua ac-
cidentia: quia alienatur: aquam formidat &
patiens mordet morſu cõtagioso & veneno-
so contracto a cane rabido: frustra etiam car-
nium generantur: que vulgares affirmant
esse catulos genitos in ventre patiẽtis: quia
sentitur rugitus quidã in ventre. Morſus
tamen serpentũ: qui sunt magis venenosi

& magis inficiunt spiritus cordis q̃z morſus
canis: qui plus sanguinem inficiunt q̃z spiri-
tus: ideo proximores veneno pestis existit.
Atrunq; enim venenum citissime ad cor ra-
tum accipit per arterias venales & spiritus:
qui nimis velocis motus sunt. Ideo pũctos
tyri vel vipere cuspide infra diem venenum
illud interimere solet. Sunt enim gemini
denticuli: dexter. s. & sinister in maxilla infe-
riori vterq; perforatus a radice ad cuspidẽ
excedentes alios. C Singulis annis deci-
dui: quando. s. & spoliũ serpentes venenosi
deponunt. Circa quos sunt gemine vesice
plene veneno: a quibus fluit venenũ per cõ-
cauum dentium perforatorũ: tempore quo
pungunt aliquẽ. C Admiretur ergo quisq;
humana calamitatem: quando tam exigua
quantitas veneni infra diem hominem pun-
ctum interimere potest. Sed adhuc magia
admirabile videtur omnibus: vbi sanguis
eiusdem vipere ex cauda artificiose extra-
ctus: quando sanguine hominis viuẽtis de
pasta prius fuerit: cuius odor citissime inte-
rimit: vel etiã si liniatur aliquid: & illud cer-
te per solum tactum perneat: sanguis enim
humanus fit velut vehiculũ expediens ve-
nenum deportandum ad ipsũ cor. C Simi-
le venenum quandoq; contingit in febre pe-
silentiali: quod a principio solet latitare: neq;
sensibiliter leduntur operationes vitales vel
naturales: sed quando mouetur & cor arri-
pit: citissime interimit. Et quãdoq; a prima
hora contactus rei contagiose apparent si-
gna manifesta: quia febris molesta & aposte-
mata in emuntorijs: carbũculi indifferẽter
omni in parte corporis atq; lenticule rube-
vel nigre: a quibus equidem nigris nullus
simpliciter euadit: sed a rubeis indifferen-
ter: vrina autem fit subingalis: & pulsus fre-
quens & minutus: & alienatio mentis: que q̃-
dem signa non prius apparent q̃z cor mate-
riam venenosam ipsi epati: vel cerebro cõica-
uerit. C Difficile autẽ est nosce m̃ pestis sic
venenosa formaliter quid sit: & vnde proue-
niat q̃ est acuta: imo inter omnes acutas ma-
xime acuta: contagiosa & nobis tam mole-
sta: & vt in pluribus est perdens. Similiter
venenum scorpy & reptilium vel napelli: vñ
de est ista proprietates occulta: que nos sic po-
tenter discrasiat & interimit. Cum tñ omnia
in suo genere sint bona & perfecta. Scorpio
enim scorpionem non corrumpit: immo ge-
nerat & conseruat: & napellus in sua specie
bonus est: & tamẽ complexio tyri nobis ini-
mica est: & versa vice cõplexio hominis ipsi
tyro inimica existit. C Qui autẽ certe nouerit
formas celestes earũq; proprietates vere
poterit soluere questiones istas: forme enim

De Artificio modo

celestes diuerse produciunt formas in terris diuersas: nihil enim seipsum generat neque producit: sed omnia ipse forme celestes cum agentibus particularibus et proximis produciunt. Cuiusmodi illud Aristotelis secundo de physico auditu Sol et homo generant hominem. Et secundo de generatione ab orbe declinatio a zodiaco sunt omnes rerum generationes et corruptiones. Et in primo meteororum scribitur: quod necesse est hunc mundum inferiorem esse contiguum rationibus superioribus: ut omnis virtus inde gubernetur. Sunt etiam diuersae forme et imagines celestes septentrionales et meridionales: quas zodiacus diuidit quaeque amice sunt adiuuantes et aliquae inimice. Ea enim constellationesque corrumpit aerem et influendo introducit formas in ipso pro guerra fame et peste est amica per animalibus multis: quae generantur ex corruptione causata ab eadem constellatione. Est tamen inimica animalibus perfectis: maxime hominibus: qui inclinantur ut a peste fame vel ferro absorbeantur atque deuorentur. Quandoque enim rane: vermes: locuste: mures: muice: reptilia et alia animalia generantur ex tali influentia. De quibus astrologi resolute tractauerunt: quia a priori ex veris causis et necessariis: quae naturaliter aliter se habere non possunt: demonstrauerunt in doctrinis eorum. Quae quidem influentiae: non quia calide vel frigide: sed quia talis influentia influxit a tali et tali imagine serpentis: scorpionis celestis cum planetis in lignis existentibus diuersis generant animalia diuersa ex putrefactione: et tunc hominum complexio multum corrumpitur et sequitur mors. Diuersae ergo imagines celestes amice vel inimice produciunt effectus amicos vel inimicos. Agens enim naturale appropriabit sibi passum: in quantum potest et educendo de potentia materiae ex non viuo facit viuum: non enim qualitate manifesta sed sua forma et influentia celestis indita a suo creatore. Forma ergo scorpionis vel serpentarii cum suo veneno est nobis adeo inimica atque molesta: quia scorpione celestis et serpentarius inimica radiatione semper se insinuant cum imagine aquarii vel geminorum: quae signa humana sunt et cum Tauro vel Ariete: quae animalia quadrupedia sunt. Tales ergo complexiones mutuo se odunt et perimunt: quia in suis causis celestibus tam talis inimicitia ordinata est. Non ergo est aliqua proprietas occulta medicorum: quia illae proprietates occultae medicis sunt quidem notae et manifestae astrologiam calen- tibus. Neque erit casus et fortuna ipsius Aristotelis secundo physicorum: quia omnia sunt sub suis terminatis causis: quas deus per ce-

los successiue et scienter et non ignoranter vel a casu producit. Qui ergo nouerit causas celestes: in quibus virtualiter continentur omnes causae harum diuersitatum sub lunari globo: soluere poterit: ut per causas proprias: omnes quaestiones proprietatum occultarum. Et casus etiam et fortune ab Aristotele tantum celebratae in secundo de physico auditu nihil esse putabunt: futuri enim euentus naturales sunt in suis causis celestibus omnes. Assignare autem veras causas cum suis temporibus ipsius epidimiae et aliorum morborum: per quas equidem essentiae morbi cognoscuntur: erit certe cognitio propria ipsi medico in hac scientia erudito: quod quidem scientia non distrahet medicum ad aliam artem sicut distraxit Aesculapio: qui Astronomiam ignorauit: sed magis eum perficiet. Sciet enim bene de pronosticis egritudinum predicere: maxime per scientiam Astronomiae bene applicatae ipsi medicinae: et predicere poterit melius quam per viam positionis et axiomatum: quae in continuo fluxu sunt. Cognitis ergo causis epidimiae omnibus et maxime ipsius pestis in speciali a quibus causis dependeat: et quod minere sunt ipsius. Ex quibus et essentia morborum statim illucescet: quia cognita facilius erit applicatio illorum: quae a tota subiecta et bezobartica potenter curant tales morbos venenosos et pestiferos: et non expedit occupari medicos circa cunctas artis medicinae: in quibus curandis solummodo per qualitates manifestas et virtutes debiles et non adequatas eos procedere video. Sicut enim omnibus venenis adhaerent medicinae bezobarticae: quae a tota sui forma agunt contra venenum curando ipsum puta: gentiana: bipericon vel perforata: enula: raphanus: diptamus: aristologia longa et rotunda: et lapis bezabar: qui puluerulentus est et suauis odoris: quando agitur et calefit: quae nos experti sumus rome et vidi potenter venenum per sudorem expellere et liberare: et statim potentius quam tyriaca exhibita: quae quidem medicinae bezobarticae simplices et compositae cum multis alijs: quae currunt eodem cursu potenter resistunt contra omne venenum cor defendendo. Sic etiam in febribus omnibus venenosis malignis atque pestiferis quae sunt medicinae: quae bezobartica naturam habent in febribus diuersis. Primo cor defendendo a corruptione humida et spirituum in corde existentium. Debiles enim medicinae exhibite et non appropriate non liberant a tam veloci et potenti invasione rei venenose: primo ratum accipientis ad cor insinandum: quoniam interim eger moritur errore (ut in pluribus) medicorum. In cura autem harum febrium pestilentium sit iste primus canon: quod medicus sit sollicitus

sollicitus omnia agenda expedite et velocissime agere: ut precurrat materie venenose in corde figatur: et spiritus inde et humiditates in capsula cordis contentas corrumpat: et nisi essent duo motus oppositi flobotomie. s. et pharmacie: quarum altera mouet a centro ad circumferentiam: et altera a circumferentia ad centrum: quos natura non sustinet oppositos motus in eodem tempore: essent arte exhibende in eadem die. Sed flobotomia est preferenda in tali febre pestifera: a latere. s. opposito exiture in emunctorijs: si apostema apparuerit sin vnam diametrum: premittendo enemam: si opus fuerit de biera cum agarico. Agaricus enim potenter educit et est medicina familie: educendo omnes materias peccantes: nisi fuerit impediens etas iuuenilis vel senilis: vel complexio nimis cholericam: quo in casu medicina solutiva est preferenda. Die autem sequenti absque expectatione: ut digestio materie appareat in vrina exhibe medicinam solutiuam scamoneatam et non benedictam: ut velocissime materia partim diuertatur et partim eradicetur a corde. Et electuarij de succo rosarum pro robustis: et pro magis delicatis exhibeatur medicina multum rome vsualis. s. trisera persica: et tu compone pro iudicio extimatio: si tenor virtutis fuerit fortis vel debilis: si debilis exhibe plus de trisera: si vero fortis plus de succo rosarum cum aqua mellisse: que est contra omne venenum et aqua buglose: que ducit medicinam ad cor: aqua etiam gentiane multum in tali peste est potens preseruando cor a febre pestilentiali et defendendo ipsum ne venenum figatur in ipso.

Secundus autem canon. Sit tanquam oculus dexter medico ipsum cor primo defendere cum appropriatio: et est res mirabilis reperta in succo calédule: que vulgo dicitur fior dogni mese: et Roine dicitur herba biancha: cuius succus si exhibeatur cum seropu. ij. tyriace potenter defendit cor. Quando autem succus ille haberi non poterit: exhibeatur succus ci coree montane cum eadem tyriaca. Decoctio etiam optime valeriane burse pastoris: et absinthij preseruatur cor ab omni putrefactione et liberat a peste: et eius contagione.

Tertius autem canon est: ut quicquid pestis exitura aliqua apparuerit in emunctorijs vel carbunculus in quacunque parte corporis: subito applica duas sanguisucas prius ibi inungendo cum sanguine recenti ex ala galline: ut sanguisuce labentes eum apprehendant locum: quibus dimissis ad eam calum spontaneum: sanguis ex illis foraminibus: quia rotundi sunt diu emanabit forte per quatuor horas: neque illi impedias: euacuatio enim erit conueniens

ex ea parte: qua natura repit expellere materiam venenosam sine dolore et agitatione educetur. Qui enim incidunt talia apostemata idigesta: spasman et citius moriunt egrotantes.

Quartus autem canon erit: ut talia apostemata cito digerantur trahendo materiam ibi contentam a centro ad circumferentiam. R. vitellum oui cum croco et zucchero et applica desuper frequenter permutando: quoniam cito exsiccat tale emplastrum. Flos etiam cucurbitae applicatus subito attrahit ad extra et apostemata adiuuat ad digerendum et ad extra educendas materias ibi fluxas.

Quintus autem canon est sudoris prouocatio cuius: que cerebro et cordi a proprietate conferunt sicut est semen peonie. R. semen peonie numero. xv. puluerisetur et bulliat in aqua mellisse onci. ij. et calidam in mane sumat eger: sudorem enim prouocat: Caput et cor ab ipso veneno defendit.

Sextus autem canon est ordinatio dietae et regimen in sex rebus non naturalibus: si enim fuerit casus appetitus (ut sepe contingit) comedant voraciter: et per vim ut virtus non cadat: immo cum omni studio tenor virtutis est subleuandus cum aqua carnis contusis et consumatis.

Septimus autem canon est defendere cor ab ipso veneno cum epitimatibus fere continuis. R. aquarum mellisse: hypericon: acetose: buglose an. onci. ij. maluatici onci. ij. aceti onci. xv. cui adde succi diptami gentiane an. onci. ij. et si succus non aderit. R. gentiane diptami an. onci. ij. infundantur in aqua mellisse facta expressione de qua adde onci. iij. Quibus aquis adde cinnamomi garofolorum sandalorum citrinorum bene albi rubi an. 3. j. biacinti smaragdii an. seropu. s. croci gra. x. grane electe recentis dragmam vnam cum dimidia: os de corde cerui. 3. j. omnia contendantur et misceantur cum supradictis aquis: quibus simul agitantur in ampulata tunc calefiat: quantum sufficit pro singula vice.

Octauus autem canon. Digeras pro corde epitimando reliquias materie non educas per flobotomias: pharmaciam: et sudorem: cum syrupo bisantino acetoso composito cum aquis mellisse buglose acetose et similibus pro arbitrio proprii iudicii medici exercitati.

Nonus autem canon. Si fuerit instans virgiliarum. R. vnguerti popoleonis oncia vna opy. 3. media misceantur tympora et ad intra nares et palme manus post cenam.

Decimus autem canon. Si fuerit ariditas lingue. R. aceti communis onci. j. aque cocte onci. ij. fiat sepe gargarismus: extinguit enim sitim et abstergit linguam.

§

De Artificioſo modo Curandi Febrium.

Candemimus autem canon: si fuerit sitis intolerabilis: potus eius erit aqua buglose acetose mellisse cum syrupo buglose. Sed potus aquae lactis acetosi plurimum valet quam Auicenna. tamen magnificat: cuius tamen usus non est in tota Italia: neque sciunt artificiose acetosare ipsum lac: sicut fit in tota Balmatia usque ad Byzantium: et in tota Asia et Aethiopia: cuius usus est omnium febricitantium: mirabiles enim producit sanitates in causonide et alijs febribus acutis: est enim cibus: potus: et medicina: quando cum zuccharo exhibetur: neque putrefactio fit in stomacho sicut reliqua potus omnes omnium fructuum: qui in stomacho et venis corrumpuntur. **C**Si quis autem velit exercere istam diuinam potionem lactis acetosi: quae mirabiles sanitates et quidem expertas producit in omni febre acuta: estuant: causonide: et ethica: habeat parvam copiam lactis acetosi ex partibus balmaticae: per quam fit multiplicatio in infinitum cum alio lacte communi. Sed si quis velit habere originem huius lactis. Accipiat fermentum panis: cuius quo fermentet lac calidum per unam diem illud fermentabitur: cum quo lacte iterum aliud lac acetosabitur ad libitum: quod postea coletur in pecia suspensa per .s. horas: cui aquae adde parum de zuccharo: et exhibe sitienti: qui potus extinguet omnem sitim pariter et multam febrem cum alio regimine convenienti: sicut ego expertus sum pluries. **A**nimum etiam granatorum non laudo: in cruditatem enim humores et eos reddit rebelles ad digestionem et evacuationem. **C**Duodecimum autem canon: preseruare se a peste per ea quae sunt ad extra est odor acetum rosati vel communis: qui plus preseruatur omni alio odore. Ad intra vero exhibitum per os est pulvis iste mirabilis et expertus. **R**. spice nardi. 3. ij. eufoebij. 3. iij. mastice. 3. viij. fiat pulvis: cuius seropum. i. exhibitum in aqua mellisse vel gentiane preseruatur mirabiliter ab omni peste et aere corrupto. **C**De quo pulvere si detur peste laboranti. 3. j. cum aqua gentiane vel succo cauendule vel cum aqua cardi benedicti maximum prestabit iuuamentum: praesertim si fuerit exhibitum ante. xiiij. horas. Et si etiam de isto pulvere ponatur super naracium per transuersum incisum et sub cineribus decoquatur et ponatur super apostema faciet maximam operationem. **C**Laudamus etiam oleum multum expertum iuuamenti manifesti. **R**. scorpionum numero. c. qui colligatur de mensibus Augusti: de nocte enim in foraminibus facile inveniuntur: qui ponantur in bacino barbitoniforio et calefiat fundus eius paulatim: quod fiet ut scorpiones tumescant supra modum: qui sic tumidi et facti venenosi proiciantur in vna libra olei communis et bene

bulliant: ignis enim citius actuat medicinas et fermentat quod facit calor solis. Sicut contingit tyriace quae in umbra feruet ad annum. xv. et senescit ad annum. xxx. vel. xl. et forte in climatibus septentrionalibus et frigidis feruet ad annum. xx. et senescit ad annum. lx. In operationibus b' cuius non inuenio certe tot miracula quot praesens de ipsa scripserunt: cui adde reubarbari vinctum. j. et serua: et quoniam opus fuerit et suspitio pestis vel assumptio alicuius veneni: subito inunge cor: nares: tempora: et pulsus vtriusque manus: preseruatur a peste atque liberatur si opportune fuerit. Quibus quidem remedijs opportune exhibitis et debite applicatione: maxime si expedite et festinanter cor ipsum praecuruiatur: certe infiniti a peste sanabuntur atque preseruabuntur si deus voluerit.

Capitulum. De causa mortis.

Causis finis. Medici sit sanare quandoque tamen fine suo frustratur per mortem egri. Ideo post disputationes de essentia egritudinum et cura ipsarum: conuenit modo dicere quid interficit hominem. Et videtur secundum communem opinionem quod est egritudo triplex: propter quod enim moritur Socrates febriens nisi propter febrem? Quae quidem opinio videtur esse falsa: quoniam non tangit causam principalem. Nulla enim egritudo: cum qua stat vita interficit: sed febris est egritudo: cum qua stat vita: ergo febris non interficit: ergo aliud interficit quod egritudo. scilicet quod non stat cum vita: et illud erit immoderata frigiditas et siccitas: quae in corde causatur ab egritudine: quando enim humidum et calidum radicale cordis arripitur a calore praeter naturam: incipit inflammarum et siccitas introduci successiue: primo ad gradum ut duo: cum qua adhuc stat vita. Sed quando ulterius intendit in siccitate (ut quattuor) et frigidum etiam intenditur ut quattuor: et materia incineratur: et tunc cum illa non stat vita: et ita Socrates moritur: ergo siccitas et frigiditas interimunt nos: cum qua non stat vita: et non egritudo cum qua stat vita: et per consequens patet quod illa opinio est falsa. Sicut enim sapientes et fatui sunt melancholici. scilicet frigidi et siccissimi: sic etiam omnis integritas et perfectio nostra est propter debitam siccitatem: a qua etiam est ipsa mors. Quae quidem non differunt nisi secundum gradum magis intensum et remissum: in quodam enim temperamento stat complexio nostra: vita: et integritas nostra. In ipsa autem discria stat fatuitas: corporis debilitas: denique et ipsa mors.

De summa

De summa Felicitate et suprema perfectione humana.

Felicitatem

quidem et humanam perfectionem longe quesitam ab omnibus: tantumque naturali appetitu desideratam: raro tamen ab hominibus inuentam modo expedit (ut antea scrutari permiximus) enodare. In cuius investigatione si nos equo animo gentium multitudinem revoluerimus: eam difficilior (quam communiter existimatur) inuenimus: multipariamque illam plerique fore capescendam persenserunt: prout ipsi vario vel corporis aut sensus vel potius rationis adminiculo excitantur: neque hunc usque in diem diuersae defuerunt horum optiones de Felicitate humane affectio: quod sane potissima de causa prouenire quispiam facile putabit. Si consentaneum sue concupiscentie terminum adaptabit: uti beatum diffinienti ac per singula discurrenti videre licet. Beatus egdes ille dicitur qui habet quicquid appetit finem rationem. Infirmi enim summopere sanitatemque omnibus concupiscunt. Pauperes autem diuitias: Ambitiosi honores: Ascendentes corporis illecebras: Adiles victoriam et rapinam: Ciuiles vero pollitiam: et nobis ita discurrentibus per omnes actus et operationes humanas bona corporis vel fortune magis quam anime bona preferentes hoc hominum genus in terrenis posuisse felicitatem putabitur. Quorum omnium quae vane sunt opinionones aduersus ipsum recte rationis dictamen nequaquam est eruditio excludere difficile. Quandoquidem si in bona corporis validudine perfecta esset rationalium felicitas aut sensuum facultate brutorum profecto plurima nobis esse beatiore quilibet perspiciet. Nam pisces in corporali sanitate: Leones in cede et rapinis: Lincei visu: Vulture odoratu: Simia gustu: Aranea tactu: Lepores velocitate: Pauones ambitione: ac alia plurima nos longe superantia esse beatiore merito censuimus: quod sane nisi prosumus rationis experiri existimabit. Non est ergo quesita felicitas illa: quae nobis et beluis communis est: sed ea magis: qua animantia quaeque superamus: et bene vivimus. Quis autem (aurore Christo) bene vivere poterit: nisi qui aliquo negotio intentus alicuius preclari facinoris aut artis bone famam querit. Ad maiorem ergo quam corporis aut fortune bonis constituendam beatitudinem scrutatur: abiectis prosumus imbecillibus

Tristippi et Epicuri opinionibus: per omni-genas rationis humane disciplinas et artes sine liberales et theozicas: ut mechanicas et practicas operumque discurrere arbitramur: quae nam sit illa cognitio ceteris praestantior: quae nos efficacius admetam beatitudinis conducatur. Pro cuius investigatione clario-ri duplicem sane modum eruditionis fore praemittimus: alterum quidem humanitus ex naturali rationis indagine prouenientes: alterum vero diuinitus: ad cuius affectio-nem se habet humanus intellectus: ut mere patiens absque ulla intellectus agentis acti-uitate: sed supernaturali inspiratione et ex creditis principis robur assumit assensus. De utroque autem disciplinandi modo sermo-nem facturi hoc in loco. Primus de naturali modo eruditionis quid in illo beatitudinis humane contineatur differemus. Postremo autem de secunda manere cognoscendi per-tractabimus. Quatum igitur ad discipli-nas humanitus inuentas: quae tantum digni-tatis homini praestant: ut non solum ceteris corporis aut fortune bonis preferenda sint: sed hominem ab homine non secus differre faciunt quam vinum a mortuo et bonum a malo. Omnis enim malus est ignorans: et omnis recte sciens bonus. quoniam impossibile vi-detur quod scienter quispiam male operetur: nisi quandoque in alium sibi benum apparue-rit. Omnis ergo virtus et vitium erit in pro-secutione et fuga: scientes enim a malo sim-pliciter cognito continentes erunt et fugiet: vel minus malum: quod videbitur boni ra-tionem tenere: prosequantur. Ignari autem ab ipsa sensuum concupiscentia deducuntur: et absque dictamine recte rationis malum sub ratione boni prosequantur. Et ipsorum in-tellectu male negociante: quia ignorante: pec-catum committitur. Bonus ergo deo et ho-minibus gratus erit: malus autem per op-positum. Quid autem diuersi disciplinarum inuentores earumque professores nobis attu-lerint perfectionis et felicitatis iam iam expli-cemus ab initio eruditionis inchoantes: ne forsan difficile haec investigatio sub dubio re-linquatur illis omittis. Quid ergo primum no-bis eruditi grammatici aut sacundi oratores praestant beatitudinis? nihil equidem aliud quam congrue loqui et efficacius benedicendo persuadere: quae sane quum sint animi ope-rationes valde remisse: nequaquam beatos effi-cere possunt earum professores. Dialectici autem aliquantisper animum extollit altiusque pertentat ratiocinationibus euolare: quan-doquidem per opus intellectus vniuersales sibi methodum fabricauit: ut in practiciis a ma-lo et in speculabilibus a falso iutio euaderet.

De Felicitate

verum et ipse a vera beatitudine videtur longe remotus: quoniam circa rationis entia per opus intellectus causata tota versatur eius intentio. **C**Arithmeticus vero incōprehensibilem fere omnium rerum multitudinem suo numeroꝝ ambitu comprehendere atq; terminare cōtēdit. At profecto neq; ipse ad veram beatitudinis metam hac serie numeroꝝ sufficienter perducitur: quoniam certitudinē essentiarum presertim cause prime nequaquā pstat. **C**Neq; pariter nos geometra beatos efficit: quoniam ipsius professio trinam corporum dimensionem longitudinem, scilicet latitudinem atq; profunditatem requirit et cognoscendi capacitatem et continētiam: que longe ab ipsa felicitate remota est. **C**Neq; sane ipsa musica beatos efficit eiꝝ professores: que non solum celestes orbium armonias: verum etiam cantus humanos et ipsorum melodias auribus delectabiles edocet: quibus anime passionēs in iram prouocantes mitigantur: et effeminati ac timentes in robur et ad arma prouocantur. **C**Si etiā prospectiuam equo animo voluētemus: ab ipsa beatitudinis assecutione longe remotas comperiemus: quia solas rerum distantias et inaccessibiles moles et altitudines atq; profunditates certa ratione metitur: et in angustam formam quācūq; moles siue machinā similem tamē representare ac reducere proficitur: de quibus sandudum in speculo nostro astronomico diffuse tractauimꝰ. **C**At quippe neq; iuris consulti nos efficient beatos: quod etsi more peripatetico scientifici non sint: sed morales: satis attamen animam dispoſere videntur omnia legibus coercēdo et vitia reprimendo: prout eorum facultas naturali philosophiē subalternatur atq; ab illa dictamen recte rationis assumit: humanos actus ad virtutem et politiam reducendo: interq; extrema vitia mediam eligendo virtutem. **H**ec sane plurimum preparant mortalium animos ad capeſcendam rerum speculationem: quoniam ut inquit Salomon: in maleuolam animam non introibit sapientia dei. **C**Naturalis autē philosophia videtur perfecto maiorem prestare nobis perfectio: nes ceteris ante memoratis disciplinis: ipsa tamē nequaquā beatos reddet eius assecles: quoniam circa sensibilibus et materialibus siue corruptibilibus motus et mutationes versat: atq; per accidētia nouem p̄dicamentorum q̄datates rerum cognoscere laborat. **I**psa philosophus autē quando pro cognoscenda substantia sensus omnes est expertus: ab intento siue frustratus existit: diminutamq; rerum cognitionem substantiarum presertim posteris dereliquit: humanusq; intellectus parum

quiescit: immo semp̄ hesitare videtur. **N**eq; id absq; rōne euenit: quoniam intellectus indiget sensuum famulatu: qui ad substantiam minime se profundant: nihilq; in intellectu est inquit Aristote. nisi prius fuerit in sensu. **Q**uid ergo de rebus vniuersalibus perfecte cognoscimus: omnia quippe diminute ac se re contingēt: modo magis vniuersale: modo minus vniuersale considerantes: prout obiectum exterius fortius mouebit sensum et illud p̄mo intelliget. **N**equaquā igitur naturalis philosophia nos ad verā beatitudinē deducet. **C**At sane his omnibus concessis tanq; rationi cōsentaneis occurrer nobis ipse metaphysicus: quem diuinum philosophū vocitat Aristoteles certāq; mortalibus metam prosequende felicitatis promittet. **Q**uādoquidem precipua ipsius professio circa gentiū abstractorum: deum, scilicet intelligentias versatur: nobiliorēq; noticiam prestare videbitur de substantiis omnigenis q̄ naturalis philosophus de corporibus dūtaxat: et per consequens beatos efficit illius professio. **C**Verum enimvero quū iuxta philosophi documenta sensus ad ipsas abstractas intelligentias nequaquā extendi possint: quas sane cognitionem de illis prestabit metaphysicus: certe medicam positiuam sed magis per negationem: quā perfecto minimam cognitionum assequendarum tradidit philosophus in posterioribus analyticis. **Q**ualis ergo erit ficta potius illa felicitas Auerrois per copulationem intellectus agentis cum possibili post adeptiones omnium habituum: absq; vltiori intellectus negociatione circa sensibilia: queritando noscere conclusionēs ignotas per precognita principia. **N**ullas quippe nobis asserre felicitatem Auerroem quisq; peritus opinabitur: quādoquidē ad hos habitus acquirēdos Auerroico more natura nouerca potius q̄ parens medium nobis adeo subtraxerit: ut non solus supercelestes intelligentie: verū etiam rerum materialium essentie simpliciter ignorentur: ipsarūq; diminutam cognitionem assequimur: et si circa eas humani sensus hora quacūq; versari experimur. **N**ō igitur beatus quēpiam efficit metaphysica: que longe plura promittit professoribus q̄ possit attendere. **C**His ergo p̄termisissis veluti remotis adhuc ab ipsa felicitate: nobis fortasse beatitudinem prestabit medicina: que sane prima fronte maximum videtur nobis prebere ad itum ac emolumentum ad ipsam consequendā: nos in sanitate conseruando et ab egritudine liberando: que ex sensatis causis veros in nobis effectus producit: egrum sanando et sanitatem continuando: sine qua more peripatetico non contin-

git

git quēpiā esse felicem. Certe tamen si medicine facultatem vniuersam siue theoricā siue practicā recte consideremus. ipsa nequaquā poterit animum quietare: quin maiora neque non excellentiora bona quā sanitatem ipsam concupiscat. Immo talibus admissio grande videretur sequi inconueniens: quandoquidem idiota vndequaquā incolumis putabitur beatus. At quod adeo rationis expertus hoc admittet? Nemo hercule nemo. Quoniam idiota nequaquā meretur dici beatus: imo aial infelicitissimus siue veriori frustratus. Licet igitur omnes predictae artes ac scientie speculatiue perficiant animam rationales nobisque plurimum conferant: minime tamen ad perfectum cognitionis gradum et felicitatem eleuabunt. Certe vero quispiam veritatis indagator queritabit: que nam sit illa potior disciplina inter humanitas adiuuentas rerum cognitiones: que magis intellectum perficiat: et plures atque nobiliores entium gradus manifestet? Ex quo nulla predictarum est sufficiens. Respondendum profecto arbitror nullam fore admirabiliorem: ceterisque nobiliorem ipsa astronomia. Que celestius est sola contemplatrix: humanumque intellectum adeo eleuat ab omni sublunarium forde: ut ipsum summopere similem intelligentiis reddat. Quarum cognitio ideo est perfectior: quoniam omnes temporum differentias et effectus adeo mente reuoluunt: ut cuncta siue preterita: siue presentia: siue futura facile percipiant. Maxime prima intelligentiarum sese intuendo singula cognoscit. Similiter equidem homo acquisitis predictis liberalibus disciplinis veluti preujs anime dispositionibus diuine astronomie simulatibus: preclarior huius artis auspicijs facile contemplari poterit: quomodo preterita cum presentibus et futuris connectenda sint. Omniumque effectuum siue preteritorum: siue presentium: siue futurorum: qui sublunari globo fiunt: precipuas causas poterit assignare. Que sane celestia sunt corpora: que suos adequatos effectus in terrestri situ determinatis periodicis producit: non solum in annona epidimia et mutatione temporum: verum etiam de omni mutatione regnorum mundi et sectarum. Que sane stellarum cognitio mirabilis ad sanitatem et maximum actionum humanarum commodum conducit et plurimum confert. Ad sanitatem quidem: quoniam precognoscendo celestes influxus et minaces constellationes multa futura mala (inquit Ptolemaeus) precauere possumus: que ignaris astrologis sepius tingerent: pura precognoscendo celi minace disponē per sebre futura vel quodcūque aliud infortunium: alterando primo ipsum corpus

per qualitates contrarias et dietando atque debite euacuando: sebris illa non accidet: vel remissius affliget. Certe vtilitatem perficit astrologus cognitio in actionibus humanis: quoniam precognoscendo stelliferos motus in annona: qualiscūque futura fuerit. De ipsa quispiam recte prouidendo bene dictari poterit. Certe felicitatem denique non mediocrem et anime perfectionem celestis contemplatio maxime confert. Quoniam prisca futura precognoscentes apud homines magi et sapientes dicebantur: ac veluti prophete et quodammodo prodys in terris habebant seu dei vicarij. Quid enim summus rerum opifex per stellas producere intendit: astronomis clementissime primo comunicauit: quod sane facile est videre: nonne Abraham (ut in Genesi legitur) in astrologum scientiam peritissimus in maxima priscaorum veneratione habitus Indos et Egyptios illam edocuit. Atlas etiam ob huius doctrine prestantiam ab antiquis celum sustinuisse dicitur. Quid de mercurio illo trigemisto referam: qui hanc ob admirabilem sapientiam summo cum honore terrenus deus ab hominibus habitus est: taceo Linum orpheum et mirabilem illam sybillarum multitudinem summis laudibus decantatas non alia de causa: nisi quoniam celestium cognitionem optime caluerunt. Certe igitur est illa celestium sapientia: que omnes inter humanitas adiuuentas disciplinas ingenium summopere perficit: magisque nos in rerum admirabilium cognitiones deducit: quoniam omnes alie supra memorate discipline: sicut unicuique recte cogitanti videre licet. Quandoquidem nulla fiat in aliqua scientia verior effectuum in suas causas resolutio: quā in hac celestium peritia. Neque ab re philosophus persensit melius esse modicam habere cognitionem de rebus superioribus quā maximam inferiorum ob maiorem nature dignitatem. Quis enim ambiget celestia longe prestare ceteris sublunariis: immo quaecumque contingunt in inferioribus antea virtualiter in celestibus continetur. Eterna enim voluntas et inuariabilis et infinita potestas nature totius opificis celestia creauit: veluti secundas causas: quibus mediantibus effectus omnes inferiores idealiter ab eterno in mente sua existentes ad extra in tempore producit: quo ad ipsius ordinatam potentiam: tribuens unicuique formam propriam: virtutem atque operationem: ut decet ad libitum donantis dei: donare cui vult: et cui non vult non donare. Qui profecto neque ex hoc personarum acceptator dicendus est: quoniam omnia sunt illius effectus: nulla causa meriti rei producte preexistente: Ideo neque plus merentis recipere quā receperit dono et

De Fluxu maris.

gratia datoris. Celestia igitur agūt nec in inferiora motu lumine et influentia determinata veluti cause secundarie: que ideo a primo rerum omnium opifice create sunt: ut ipsas agere motus proprios Augustino teste deus permittat: que sane maiore de ipso deo glorioso cognitionem prestant nobis quam reliqua entia sublunaria. Qui ergo plures harum perfectionum gradus ex inuentione propria vel alterius eruditione caluerit. Hic certe prestabit ceteris et maiorem felicitatis gradum naturaliter haberi possibilem pertinget. ceterisque longe anteposendus erit veluti dei amantissimus. Ex his igitur aperte monstrauimus quibus in bonis rationalium beatitudo possibilis haberi per naturam collocanda sit: et quantum omnes inter disciplinas humanitas inuentas astrologum peritia sit ceteris preferenda. Reliquum modo superesse arbitramur: ut grandes nobis futuras obiectiones de suprema felicitate fidelibus adducendas e medio tollamus. Facile namque intueor plerosque oppositores qui naturalibus rationibus hominem beatificari nequaquam putant: et iure quidem: quoniam perfecta felicitas in distincta dei cognitione atque fruitione consistit. Quam profecto nulla scientiarum (ut vera fateamur) nobis elargitur. Sed quedam gradus pauciores et quedam plures: ut antea monstrauimus ex disciplinis per naturam haberi possibile. Ex creditis igitur opere precius est modo indagare: quid nam sit illa perfectio: quae nos in claram dei et intelligentiarum peritiam deducat. Omnes profecto in hanc deuenire sententiam comperimus illam esse theologiae: que de deo sermonem indicat. Hanc autem bipartitam esse apud veteres inuenimus ut verius differamus. Cabalistica scilicet et orthodoxa: utraque profecto summam dei cognitionem suis pollicetur professoribus. Cabalistica autem professio apud hebreorum monarchas est archana dei et intelligentiarum cognitio in literis hebraicis et punctis constituta: quam ex mosaica literatura deducunt multipbarijs earum combinationibus et numeris ab ineffabili quopiam et unico dei nomine quattuor literarum progredientibus: in quibus arcana dei mysteria et miracula contineri: per ea fieri possibilia existimant. Que olim oratenus ab antiquis eorum primatibus communicabatur. De quibus curiosissimis hebreorum creditis plurima extant (ut aiunt) cabalistica volumina. ut liber zoar a Symone ben iochay editus: et liber Sarrha Abora: et Imbre Lepher et Lephar Jacyra Abrahabe: Lephar Temonoth et Canha et quamplura alia volumina de mysterijs illius cabalistice professionis. Quam sane professionem da-

ri hominibus veluti beatificantem animam rationales nequaquam arbitramur: neque approbamus et si multipbarias contineat contemplationis indagines et spirituales subtilitates. Sed veluti metaphysica plura pollicetur quam executioni demandet. licet in cabalisticis illis voluminibus maiora sint inserta dei et intelligentiarum penetralia quam in tota Arist. metaphysica: que communissimos entium conceptus mortalibus demonstrat: et de genere abstractorum: que ex sensatis eliciuntur insinuat. Quam igitur professio cabalistica nos efficere beatos nequeat: ad solam profecto illam orthodoxe fidei theologiam pro capescenda felicitate suprema recurrendum est. Que supra omnes humanitas inuentas disciplinas et cabalarum peritiam nos in clarum deitatis intuitum deducit: pluraque exequens quam polliceatur. Nec est illa scientiarum omnium regina et supremi rerum opificis contemplatrix: qua sane duce sanamur ab omnibus languoribus corporis et anime: contraque omnia mundi pericula clypeus est munissimus. Cuius felicibus auspicijs in facialem illam dei cognitionem beatificam deducimur. Quam nobis prestare dignetur altissimus: cuius nomen ineffabile per secula sit exaltatum Amen.

Tractatus de occulta causa Fluxus et Reflexus Maris.

Expositio iamque que in opere huius exordio scrutari ac determinare permiximus: reliquum erat nobis expediendum. videlicet de causa illa pluribus occulta: imo cognitu difficillima fluxus et refluxus maris. Cuius effectus licet omnibus sit manifestus. Omnes tamen adeo ancipites adeoque non mediocri admiratione plenos reddit: ut plurimum ipsi causam potissimam cognoscere desiderent. Quandoquidem admiratio teste philosopho primo sue sapientie sit principium et occasio recte philosophantibus: inquit enim Aristoteles. propter admirari ceperunt philosophi philosophari. Maxime igitur erat rationi presentaneum in calce huius nostri operis hanc difficilem pertractare materiam presertim pro resolutioni supradictorum cognitione. Cum enim superius in de pronosticis egredimur. Quomodo Socrates vitam cum morte commutauit descendantibus sole et luna a cuspide medij celi et mare refluxente. Manifestum est enim quod sol et luna ab horoscopo vel parte orientali ad nos accedentes usque ad meri-

ad meridiem in sex horis equalibus ascen-
dunt: quo in tempore et mare ad nos fluen-
do accedere videtur: quibus descendenti-
bus et mare refluxu incipit. Cum autem Sol et
Luna sint maximi vite fautores: quando ab
hemispherio inferiori ad superius emicant: te-
nebras fugant et lumen nobis prebent: et ma-
re fluere ad nos incipit. Lumine ergo et motu
influent in nobis viventibus et presidium pre-
stant: quo (infirmi subleuati) non moriuntur:
Sed ipsis descendenti-^{bus} mare refluit et pre-
sidium egris subtrahitur et a morbo ulterius
grauati sepius in eodem descensu et maris
refluxu de proximo morituri moriuntur: quod
profecto apud hispanos etiam vulgares pas-
sim obseruatur: et de morte egrotanti-^{um} pro-
noscitur. Cognita ergo essentia egritudi-
num cum pronosticis dierum creticorum per
stellas in bonum vel in malum terminanti-
bus: et hoc habito tanquam per suas causas ce-
lestes a priori. Certe pulchrum erit et dignum
scitu per easdem causas etiam in particula-
ri: qua hora morituri vitam cum morte de-
beant commutare. Quod facile quisque con-
sequetur. Si Solis et Lune cursus ascende-
tes vel descendentes obseruauerit: per quos
mare semper et fluere et refluxu expertum
est: et res inferiores augmentum et decremen-
tum suscipiunt. Et quibus Scotus secundo
sententiarum: et Plinius etiam in secundo na-
turalis hystorie quedam de fluxu maris et
refluxu sicut mures super farinam saltantes
delibauerint: non tamen resolute aliquid po-
steris tradiderunt: subtrahentes rationem que
ipsum mare quandoque velocissime fluit et re-
fluit: et quandoque idem neque fluit neque refluxu:
qualis est etiam forma maris: ubi mare est
maxime fluxum: vel qualis ubi est idem re-
fluxum: bene etiam ipsos latuit: (sicut et reli-
quos omnes philosophos usque nunc) quod
est res tam sensata et manifesta: cuius quidem
cause sunt: luminaria scilicet vniuersimode
mota respectu primi mobilis: que perficiunt
in die naturali unam reuolutionem ab ortu
per meridiem in occasum: quare motus ipsis
ab ortu usque ad meridiem: mare fluit ad nos.
Sed quare motus ipsis eodem motu vniuersi-
mi: et eisdem properantibus ulterius a me-
ridie versus occasum mare non sequitur lu-
men vel motum: et influentiam ipsorum sice-
rum? Sed semper in illo situ cuspidis medi-
celi luminariis existentibus mare primo
quandam morulam facit: postea vero incipit
refluere: et incipit facere motum oppositum:
stante causa vniuersimode luminariis in suis mo-
tibus luminibus et influentiis? Si ergo
stelle lumine et motu tantum agerent in hec infe-
riora et non influentia (vt Aristotelici male

opinantur) quare effectus. scilicet maris est contra-
rius suis causis in fluxu et refluxu: scilicet cau-
sa. scilicet luminarium vniuersimode: quas quidem pas-
siones maris et quod plures alias (de quibus
modo est agendum) non solum non soluerunt:
sed neque in questionem posuerunt: certe quia
astrologiam non caluerunt. Sed contra quod
pias obiciet nonne Plinius secundo natura-
lis hystorie tot pulchra tamque late digessit?
Certe Plinius historicus magis extitit atque
delibator diuersorum auctorum: neque particu-
lariter digessit aliquam scientiarum: sed in mul-
tis etiam confudit nescius logice: quo instru-
mento tantum verum a falso separatur. Scotus
autem (quis logice parens fuerit) tamen ga-
calceos non habuit: nudis pedibus astrolo-
giam calcare voluit: in qua spinas sentiens:
pedes contraxit: et sicco pede super ipsius ma-
re secundo sententiarum deambulauit. Auer-
roes aut cum suo magistro Aristotele: senio
confecti (vt ipsi. xij. methaphisice confirmant)
desperarunt effectus omnes in sphaera acti-
uorum et passiuorum naturales ad celestia cor-
pora (vt ad causas proprias et adequatas)
posse reducere et illorum rationem veras as-
signare. Quorum onus modo nos subire ten-
tabimus: neque auderem nisi tota doctrina
Aristotelica viam mihi: vt famulans astro-
logie prebuisset: cui enixe ab incunabulis
natando inuigilare non cessavi. Primo
ergo ponemus conclusiones per quas non
solum facilius erit conexio vel copulatio astro-
nomie et iudiciorum eius ad medicinalia et
pronostica eius de diebus creticis non pus
applicata. Verum etiam ponemus methodum
quomodo quisque ratione regulari et vniuersa-
li omnia contingentia in sphaera actiuorum
et passiuorum explicare vel soluere poterit ad
celestia (vt ad causas proprias et adequatas)
cum exemplis accommodatis pro minus in
scientiis exercitatis facientes ex omni scibi-
li scientia vniuersa: quando quis reduxerit scien-
tias omnes ad istam astronomicam scientiam
(dico dominam et reginam aliarum omnium)
Dicat quicquid velint ipsius expertes: qui
sane si preclara eius monumenta degustas-
sent: eam ceteris prestare disciplinis huma-
nitas inuentis existimarent. Sed artis igno-
rantia causa est: ne anima reuertatur unde
discessit: verum enimvero vt materiam hanc
cognitu difficilem clarius elucidemus: posui-
tis quibusdam conclusionibus fluxum maris
et refluxum facillime perscrutabimur pro co-
muni studiosorum omnium fruge. Et primo
differemus de fluxu et refluxu maris: quan-
do luminaria coniuncta sunt vel opposita.
Secundo quando fuerint in alio situ preter
hec duo loca.

De Fluxu maris.

Prima conclusio. Sol & Luna sic maris tumorem ad se contrahunt: q̄ sub ipsis perpendiculariter est maximus tumor maris: q̄ quides tumor fluxus maris dicitur & aquarum crementum & similiter diametraliter in parte opposita (que nadir dicitur) est eadem vel consimilis eleuatio vel tumor maris maximus: ergo duo maximi tumores maris sunt semper & vniformiter: alter .s. sub luminarib⁹ & alter in parte opposita: que nadir luminarium est: vocata que oppositionem significat secundum astronomos.

Secunda conclusio. Sicut Luna est velut centrū illius tumoris: & eius nadir est aliud centrū: sub q̄bus est maxima eleuatio maris: que diuideret totum mare velut in duo hemispheria sic q̄ luna erit semper centrū vnus hemispherij: & alterius hemispherij erit centrū ipsum nadir lune: in orizonte autē medio istorum duorum centrorū oppositorū est semper maxima depressio & decrementus aquarum vel refluxus maris. Qui quidem orizon semper & vniformiter distat ab vtroq̄ centro circulariter per gradus .xc. Eodem modo est imaginandum atq̄ dicendum de figura eleuationis & depressionis maris sub centrō Solis & nadir eius: & in orizonte medio .s. inter vtrūq̄ centrū est depressio maris vel eius refluxus & aquarū decrementus.

Tertia conclusio. Sicut sphaera maris in plano depingi non potest: sic neq̄ eius profunditas videri potest. Sed si teta sphaera solida maris in duo diuideret per duo centra: statim certe apparebunt quatuor figure quasi lunares profunde in medio .s. quelibet illarū in centro propriū: & quia sunt quatuor centra: ideo erunt etiam quatuor profunditates maris semper vniformes: quarum due erunt a luna causate & eius nadir: alie vero due a sole .s. & eius nadir: & omnes predictę figure a dictis centris sunt equaliter terminantes in cuspidibus vel quādā pyramidem: cum quibus cuspidibus adinuicem se contangunt: quatuor .s. pyramides orbis lune in orizonte coeuntis: scz. e. et .f. & alie quatuor ipsius solis in orizonte .l. m. Que quidē due figure Solis & Lune ambe diuidentur in xxviij. partes equales: sic q̄ ab orizonte orientali .s. a puncto .e. vsq̄ ad centrū lune sint septē partes: & est prima quarta: Similiter & secunda quarta ab orizonte sinistro .s. a puncto .f. diuidatur in alias septem partes: & similiter due relique quarte ipsius nadir diuidantur in septem partes equales: & ad similes diuisionem diuidatur & Solis figura maris in alias .xxviij. partes equales: vt in figura descripta diuise sunt. Quas equidem partes totius figure signabimus cum literis more

mathematico: vt facilius demonstrare valeamus ea que intendimus docere. Sit ergo centrū hemispherij tumoris maris eleuati ab ipsa luna centrū & centrū nadir eius nadir Quizon cōmunis (in quo terminant quatuor cuspidēs vtriusq̄ hemispherij) e. f. Sit & centrū solis. Sol nadir eius. Quizon cōmunis .l. m. CSignentur etiam quatuor partes mundi immobiles: ad quas mensurabitur omnes fluxus & refluxus maris mobiles (motus enim per aliquod immobile cognoscitur.) Sit ortus. H. meridies. I. occasus. A. cuspis terre et septentrio. K.

Quarta conclusio. Iste autē eleuationes maris factę sub forma lunari sunt maxima profunditas in quatuor centris: in quib⁹ centrū tumor maris erit graduū septē: in partibus autē proximis dextris & sinistris erūt sex: in tertia vero parte similiter dextra & sinistra quinque: postea quatuor: postea tres: postea duo & vnum vltimo terminabitur ille tumor maris ad non gradum tumoris .s. O. quod .o. ponitur in vtroq̄ orizonte medio vel comuni: quod autem dicitur de orbe lune: idem dicatur etiam de orbe solis.

Quinta conclusio: q̄ iste attractiones maris sunt factę a sole sicut & a luna: & sic vtrūq̄ luminare diuisim pro dimidia parte tumoris: & pro alia dimidia parte tumoris ad se attraherunt nadir & ipsum sic attractus semper & vniformiter sibi seruant: quod manifestum & necessaria ratione sensata pbat. Quoniam ponatur linea sub ipso sole coniuncta in eadem linea: & ponatur in .p. meridie. Dico tunc q̄ mare apud illos (quorū sol est in meridie) erit in maximo fluxu. Ponant etiam eadem luminaria in .K. cuspidē terre .s. in media nocte mare iterum erit in simili maxima eleuatione: sicut quando erat in .p. meridie: Ergo maxima eleuatio & maris tumor est sub ipsis luminaribus & nadir eorū: sicut in figura patet. Prebatur etiā inductiue in totali revolutione diei naturalis: in qua variantur omnes differentie fluxus & refluxus maris. In nulla enim alia hora inuentus est apud meridiem maior tumor q̄ luminarib⁹ existentibus in meridie: vel eisdem existentibus in cuspidē terre: quando .s. nadir ipsorū luminarium est in meridie: & hoc est semper & vniformiter: ergo semper & vniformiter maris tumor est maximus sub centris luminarium & in nadir ipsorum.

Sexta conclusio. Ponantur etiam luminaria in H. parte orientali. Dico q̄ semper & vniformiter mare erit in .p. meridie in maxime refluxu & depressione sicut & ipsis existentibus in .q. parte occidentali: mare erit iterum in .p. meridie in maximo refluxu: sicut quando

quando erant in .111. parte .f. orientali: ergo a quattuor punctis vel quattuor centris: ubi sunt maximi fluxus ad .xc. graduum distantias dextras .f. et sinistras sunt maxime depressiones et refluxus maris: et a maximo refluxu ad maximum fluxum et crementum semper mare per equales proportiones augendo fluit. Quod probatur: supposito quod ab ortu ad meridiem sunt gradus .xc. et a meridie in .q. occasum gradus .xc. et sic oēs quartae constāt ex gradibus .xc. Tunc arguo Sole et Luna existētibz in .n. ortu maximus refluxus est in .p. meridie: et eisdē similiter existentibus in .q. occasu: iterum in meridie est mare in maximo refluxu. Probatur quoniam in tota reuolutione diei naturalis bis mare est in maximo refluxu: sed luminaribus existentibus in ortu et in occasu triū: mare in meridie est in maximo refluxu: qui meridies distat ab ortu per gradus .xc. et ab occasu per gradus .xc. ergo a maximo fluxu maris ad maximum refluxum .f. dextrum et sinistrum sunt gradus .xc. Ergo tota figura tumoris maris est vera: que lunarem formam sibi vendicauit. Quod quidem manifestum erit. Si mare sub equinoctio in duas partes diuidat et in pleno ponat: ut nos posuimus. Sed si quis speculatiuus speculatus fuerit quomodo mare in propria forma se habet: inueniet certe sicut duo hemisphaeria mobilia ad motum luminarium: diuisa in duos tumores contra se positos. Quia vnus tumor est sub luminaribus et alter sub nadir ipsorum: qui diametraliter eis opponitur: qui tumores cum sint semper sub ipsis luminaribus et sub nadir ipsorum: semper ergo mouebuntur dicti tumores insequentēs dicta luminaria tanquā proprias causas illorum tumorū. Cuius ratione erit etiam maxima depressio semper in horizonte qui distat a dictis duobus tumoribus oppositis circulariter per gradus .xc. Sed promissus speculatiuus: qui nesciunt abstrahere a sensatis presentibus necesse fuit ponere has figuras in plano. Quae formam maris (qualis est in se) aliquantulum representat: que duo hemisphaeria mouentur ad motum lune: alia duo mouentur ad motum solis semper et vni formiter: quousque haec quattuor hemisphaeria fiat duo quando Sol et Luna sunt coniuncti: vel oppositi: in alijs autem horis sunt diuisa et tunc videbuntur esse quattuor hemisphaeria: duo respectu lune et reliqua duo respectu solis: sicut in figura clare apparet: per quam bene intellectam omnia accidentia maris indubie verificabuntur.

Septima conclusio. Sicut mare ante solē et lunam per .xc. gradus semper fluit et post ipsos semper refluit et sub ipsis idem mare

semper est in maximo fluxu: in quo situ mare semper quiescit: quia neque fluit neque refluit: sic etiam sub vtroque nadir mare habet consimiles passionēs in omnibus. Cuius probatum enim fuit supra prima in secunda conclusio: neque maximus tumor maris est sub quattuor punctis vel centris. Probatur modo quod etiam quiescit sub eisdē centris semper: per dignitatem et propositionem maximam philosophie naturalis: videlicet quod inter duos motus oppositos necesse est dare quietem mediam: ne due species motus oppositae continentur et fiant vnum. Et quis haec passionēs maris quasi implicent contradictionem adinuicem et dicant impossibilitatem: tamen sunt vere ex parte rei et concordant sensatis: que non liceat negare. Qui enim negauerit sensata dignus est verberibus teste Zicēna: ut per vim illis assentiat: in quibus autem intellectus minime acquiescat: imo deducit in maximam admirationem .f. quod mare a termino loci luminarium in dextram partem semper et vni formiter fluat: et ab eodem termino in sinistram partem semper refluat: et tamen in eodem puncto et termino .f. centro luminarium sit semper maximus fluxus maris: et etiam ibi semper quiescat videtur esse insistendum. Propter quae implicata nullus priscorum neque recentiorum hunc vsque in diem ausus est has soluere questionēs propter earum difficultatem. Quia isti motus maris cum suis passionibus non videntur insequi motus naturales quattuor .f. elementorum: et minus motum ipsius quinte essentie diuinorum .f. corporum celestium. Est enim compositus a celesti et elementari natura et facta neque ista neque illa: sed tertia participans vtriusque. Sed ne tam admirabilis motus maris cum suis passionibus semper sub dubio relinquatur: et ea ex parte homo sit semper infelix. Qui enim admirantur infelices semper sunt: quoniam sunt ignari causarum teste poeta: Felix qui reus potuit cognoscere causas. Terabimus ergo nos e medio tollere ac terminare admirationes istas: eo magis: quia iam inde felicitate posuimus felices fore tales: qui scientia causarum completi et perfecti sunt: quod quidem palam erit: quando illud cum exemplis satis accommodatis configurabimus: et causas monstrauerimus. Exempla quidem magis mouent quam verba. Accipiamus ergo primo corpus solidum et sphericum cum axe et vtroque polo: in quo ponatur circulus meridianus tangens sphaeram in vtroque polo: a quo contactu idem meridianus semper subleuetur a superficie dicte sphaere: taliter quod supra equinoctium talis meridianus sit eminentis per duos digitos: et quod talis meridianus faciat supra sphaeram: quasi formam lunarem:

De Fluru Maris

supra equinoctium maxime profundā. Sint ergo due ille forme lunares diametraliter opposite causate ex tali meridiano sic artificiose posito. Sit et alter circulus equinoctialis ad similes formas lunarem positus supra equinoctium: secans iam dictum meridianum orthogonaliter ad angulos fere rectos et sphaerales: a qua comuni sectione circuloz ad distantiam graduum. xc. contangat sphaeram. Qui duo tumores vel elevationes supra sphaeram in duabus partibus oppositis cum illo contactu sphaere iam dicto causabunt duo hemisphaeria: quorum orizon erit cōio in illo tractu circuloz. Que sphaera sic fabricata erit certe cōsimilis in omnibus ipsis tumoribus et depressionibus maris causatis a duobus luminaribus et duobus nadir eorum. Tunc vestias dicta sphaera tella celesti dimisso aperto altero polo: ut possint moveri ad intra cum digito dicti duo circuli. Illi enim duo tumores oppositi erunt ad instar elevationis maris per ipsa luminaria causati et tumor oppositus per nadir oppositus. Ille etiam depressiones maris maxime distantes vndeque a centro maxime profunditatis maris per gradus. xc. representabunt orizontes mobile: qui semper insequuntur motus luminariū: a quibus distant per. xc. gradus semper et uniformiter. Obucuntur ergo illi circuli ad intra tellam: que sit immobilis. Certum enim erit primo quod ille tumor dexter pelli videbitur: et illa tella: que representat ipsum mare: semper per. xc. gradus ante solē subleuabitur: ad instar cuius subleuationis mare etiam crescere videbitur: alter autē tumor et sinister videbitur destitui et cadere ab illa elevatione propter fugam et vltimam motum luminariū: ex quo et refluxuere mare videbitur. Et de tumore diametraliter opposito causato ab eorum nadir eodem modo dicendum est. In qua figura docti et exercitati in ipsis abstractionibus a sensatis: quorum abstractionū non est mendacium: poterunt facile omnes canones nostros exercere et applicare. Vbi videbunt duos tumores semper esse uniformes luminaribus scilicet existentibus in coniunctione: inuenient certe ipsum mare semper fluere in duabus quartis dextris a luminaribus et ipsorum nadir: Et in eadem hora et in eodem instanti semper ipsum mare refluxuere et motu facere oppositum in duabus. scilicet. quartis sinistris: in una. scilicet. quarta sinistra a luminaribus: et in altera sinistra ab ipsis nadir et partibus oppositis. Apparebit etiam in orizonte communi tunc mare stare neque fluere neque refluxuere: ipsum etiam esse in maximo refluxu: et semper in distantia. xc. gradus. Per oppositum erit sub ipsis luminaribus: vbi erit semper maximus fluxus et in nadir eo-

rum: quous et ibi mare neque fluat neque refluxu: sed semper stat: sicut et in horizonte dictus fuit. Qui quidem motus et passionis maris non sunt similes motibus alicuius elementorum: neque ipsi corpori celesti sed dissimiles: quia sunt compositi et causati ex natura elementorum aque: et ex lumine: motu: et influentia celestium corporum sic operantium: que noster intellectus tamen insequitur. Compleant enim omnem actum secundum et proprias operationes in istis inferioribus: primaria causa sic disponente ut diximus. Hec autē sphaerica: quia in plano non possunt depingi sufficienter: sed indigent proprio lumine intellectus: vel viva voce doctis que maximas latentis enurgie vim habet: vel et actuali demonstratione nostre figure: quam studiosis omnibus cognoscere cupientibus libenter me polliceor ostensurum.

Octava conclusio. Ponantur duo centra Solis et Lune in. H. parte orientali: dico quod tunc mare in. p. meridie est maxime refluxum per conclusionem quintam. Ascendentibus etiam luminaribus et ad. p. properantibus mare quidem versus. p. incipiet crescere et fluendo tumescere successive: et tandem tumescet per sex horas quod diu luminaria perveniant ad. p. meridiem. Iterum autem eisdem curretibus in. q. mare incipiet refluxuere in. p. meridie: et tandem refluxuere per sex alias horas: quod diu luminaria perveniant ad. q. occasum (quartam secundum). Iterum et tertio eisdem motis in. R. mare fluere incipiet in. p. meridie per sex horas: quibus in ultima quarta discurrentibus versus. n. mare per sex horas refluxuere in. p. C Sequitur ergo quod luminaribus existentibus in prima quarta mare in. p. meridie fluere: et eisdem in secunda quarta existentibus in. p. refluxuere: in tertia quarta iterum fluere: et in quarta ultima refluxuere in. p. meridie. C Secundo sequitur quod luminaribus existentibus in. n. mare fluere incipiet versus. p. et illis existentibus in. p. mare incipiet refluxuere ab eodem. p. ergo. n. et. p. punctus in distantia graduum. xc. sunt motus maris oppositi: quia. n. facit fluere et. p. refluxuere. C Tertio sequitur quod in duabus quartis oppositis: in prima. scilicet. et tertia: mare in. p. fluere: et in secunda et quarta idem refluxuere in. p. quia sunt quartae oppositae. C Quarto sequitur quod in quocumque puncto signato totius circuli ferentis terre: ab ortu per meridiem in occasum: et ab occasu per meridiem in ortum bis mare fluere per sex horas: et bis refluxuere per alias sex horas: ergo in. xliij. horis in quolibet puncto significato mare fluxit bis et refluxit bis. C Quinto sequitur: quod in quolibet puncto signato: mare quater stare videbitur per aliquam morulam temporis sensibilem: inter enim duos motus contrarios

contrarios et oppositos (inquit philosophus) mobile stabit: ne due opposite species motus sint unum propter unum motum continuum: Duo enim differentia specie et numero non possunt esse continuas: sed bene contigua vel consequenter se habentia sexto physicorum. C Sexto sequitur: quod duo centra luminarii cum orizonte communi. l. m. dividunt quatuor quartas sub orbe solis: eodem etiam modo erunt quatuor quarte in respectu orbis lune: in quibus octo terminis. s. in duobus luminariis et duobus nadir eorum: et quatuor terminis orizontis terminantibus scilicet. l. m. e. f. mare semper stat: neque fluit neque refluit. Quavis continue mare fluat in quartis dextris et refluat in quartis sinistris: quando fit coniunctio vel oppositio luminarii: ut supra dictum est. C Septimo sequitur: quod est maius omni admiratione: quod mare in quarta dextra luminaris fluit semper: et in quarta sinistra idem refluit: et in nadir similiter in quarta dextra fluit et sinistra refluit: et tamen in quolibet centro mare semper stat in suo maximo fluxu: sicut semper idem mare in distantia. xc. graduum ab omni centro est in maximo refluxu. Dextram partem a sole voco illam partem ante solem illud autem est ante: quod solem precedit: puta sole existente in ortu: illud quod est versus meridiem est ante: quod autem est sub orizonte est post solem. Que quidem passiones maris ita probantur: quoniam sub centrīs luminarii: et sub ipsorum nadir est maximus tumor maris: sic etiam in eorum orizontibus medijs vel communibus: scilicet. l. m. et. e. f. mare est in maximo refluxu: hoc supra probatum est et per experientiam facti patet. Sed etiam ratione comprobatur: quoniam in centrīs hemispherij mare est in maximo fluxu: et in. e. f. et l. m. orizonte est in maximo refluxu: ergo ibi non fluit neque refluit. Da oppositum scilicet quod in centrīs vel in orizontibus fluit vel refluit: ergo non esset mare in centrīs semper et uniformiter in maximo fluxu: et in orizonte semper in maximo refluxu: cuius oppositum est supra probatum ex sensatis conclusionibus quinta in prima parte eius. C Probatum et secundo: quia luminariis existentibus in. p. meridiem sunt in termino ultimi fluxus maris quia in principio secunde quarte: et in fine prime quarte ubi vult mare refluxere: sed inter duos motus contrarios est necesse mobile stare: ergo mare non fluit neque refluit in principijs quartarum: et per consequens videbitur stare. C Tercia conclusio: quod ab ortu. n. in. p. est prima quarta orietalis: in qua luminariis discurrentibus mare semper in meridiem fluit. Secunda quarta est ab. p. in. q. in qua Sole et Luna discurrentibus: mare in meridiem re-

fluit. Tertia quarta est. q. r. in qua iterum fluit in meridiem: et quarta ultima est. r. n. in qua mare secundo refluit in meridiem. C Sequitur ergo primo quod in quocumque puncto signato Adare quater stat et bis fluit et bis refluit. Cuius ratio est: quia partes celi (respectu solis et lune) diverse faciunt stare ipsum mare: puta centra et orizon: et fluere faciet quarta dextra: et refluxere faciet quarta sinistra: cum quibus centrīs et partibus dextris et sinistris luminaria et ipsorum nadir (in die naturalis) circundant omnes partes terre. Ergo in omnibus partibus terre tanta maris diversitas apparebit (singulis diebus) luminariis existentibus in coniunctione vel oppositione. Quando autem erunt luminaria in alijs aspectibus ad invicem (sicut in quadraturis) alie erunt passiones maris (ut post dicetur) Ex quibus sequitur quod semper mare stat: semper mare fluit: et semper refluit respectu diversorum locorum et temporum.

C Decima conclusio. Adare velocissime fluit et refluit luminariis existentibus in coniunctione: quia due virtutes efficientes fluxum maris sunt simul: et duo etiam nadir ipsorum sunt simul: que equales potentiam habent in tali fluxu: et simili velocitate mare fluit: quia luminaria sunt in oppositione: quia nadir lune est in eadem linea cum sole: et nadir solis est in eadem linea cum luna: ergo in oppositione luminariis due virtutes similiter erunt simul: sicut et prius. C Est et secunda ratio: quia Sol in oppositione erit in principio prime quarte: et Luna in principio tertie quarte: que sunt quarte opposite: sed luminaria quando sunt in quartis oppositis se iuvant ad faciendum unum motum similem: ubi in quartis proximis et lateralibus faciunt motus oppositos. s. quoniam sunt in duabus quadraturis. Ideo mare tunc stat et non fluit neque refluit: ut paulo post patebit. C Undecima conclusio. Positis iam conclusionibus de passionibus maris quando luminaria fuerint simul: vel in eorum oppositione: ut superius diximus: expedit modo ponere eiusdem maris passiones luminariis variatis in situ celi et distantis diversis in toto cursu menstruo: ad quam diversitatem mare continue aliam et aliam passionem ab eisdem suscipit. In quadrato enim aspectu sinistro a sole: qui sit in die septima post coitum: et in distantia per gradus. xc. a sole in qua distantia omnes quarte laterales terminum suscipiunt: puta sole existente in. p. meridiem: luna erit in. n. ortu: et sic utrumque luminare erit in principijs duarum quartarum lateralem et non oppositarum. Que quidem duo puncta. n. et p. sunt principia contrariorum motuum: quia luna quando est in ortu intendit fluxum ma-

De Fluxu Maris

ris et Sol in .p. qui intendit refluxus maris. Sed causis efficientibus motum equalibus existentibus in posse et oppositum motu intendentibus: mobile non mouebitur: motus enim prouenit a victoria maioris inequalitatis motoris: ergo mare in illa hora non mouebitur quod diu luminaria fuerint in distantia graduum .xc. quia semper erunt in tota reuolutione diurna in principijs quartarum: in quibus intendunt motus oppositos: quare mare stabit: qui quidem situs maris apud peritos nautas dicitur in lingua materna maris esse: quod bis accidit in singulo mense in prima quadratura. scilicet septima die: et in secunda. scilicet vigesima prima die: quod mare neque fuit neque refluit: propter contraoperantiam luminarium: quam adiuvicem faciunt duo luminaria.

Ex quo sequitur quod centrum lune remouebitur a centro solis in septima die et perueniet ad orientem. Ergo maximus fluxus veniet ad maximum refluxum: quo fit: ut mare in toto oceano et tota sua circumscriptione erit equale in profunditate in fluxu et refluxu. C Sequitur et secundo quod nullibi mare tunc neque fluat neque refluit: in omnibus ergo partibus passiones oppositas: quales. scilicet patiebatur luminariis in conjunctione vel oppositione existentibus: ubi mare in duobus. scilicet centris hemispherij erat maxime eleuatum et in orientibus maxime depressum. Velocissime etiam mouebatur in coitu: ubi in quadraturis duabus neque fuit neque refluit: neque est magis eleuatum in una parte et in alia depressus sed equale vndique et sine motu. C Quid ergo diuinius et magis sensate experimur in sideribus quod istas passiones maris? Quis ergo sane mentis negare poterit in his inferioribus actiones celestium corporum tam claras et manifestas: atque tam pulchras? Quis etiam poterit soluere problemata hec ardua et occultata mortalibus: nisi ille qui in celestibus disciplinis educatus bene fuerit. Id etiam soluere poterit omnes effectus naturales in sphaera contingentes actiuorum et passiuorum.

C Duodecima conclusio. Viso fluxu maris velocissimo (luminariis existentibus in coitu vel oppositione eorum) visa etiam ratione: quare mare non fluat neque refluit (Luna. scilicet existente in primo quadrato cum sole vel in secundo) videamus modo: quomodo ista velocitas maxima maris incipit deperdi successiue: usque ad non motum: qui fit in septima die. scilicet in prima quadratura luminarium.

C Ponatur ergo Sol in .p. meridie: et Luna incipiat remoueri a Sole per unam diem versus ortum motu eius proprio in zodiaco: perueniet .n. ad primam septimam partem primae quartae. scilicet sinistre a sole. Dico tunc quod mo-

to sole a puncto .p. in .q. sol erit in una quarta et luna in alia per unam horam: in qua hora mare non mouebitur: quia quod diu luminaria fuerint in duabus quartis laterilibus: in quibus sunt motus oppositi: mare non mouebitur: neque fluat neque refluit: sed cum Luna (motu primi mobilis) perueniet ad eandem quartam: in qua est et Sol: mare incipiet moueri motu veloci: quia utrunque sidus conuenient in actione: quando. scilicet sunt in eadem quartae: ergo mare non fluat: nisi per horas .v. quia per unam horam iam fuit sine motu. Ponatur autem Luna in secunda die in secunda distantia a Sole in diuisione. scilicet numero .v. per eandem rationem. Luna erit in alia quarta a Sole per duas horas: et sic mare in illis duabus horis non fluat: ergo mare in singulis quartis: quartis stabit immobile per duas horas: et mouebitur in singulis quartis per horas quattuor. In tertia autem die ponatur in tertia diuisione: tunc mare stabit per tres horas mouetur et luna: in quarta autem et in quinta die successiue non mouebitur per quinque horas et per unam tamen mouebitur. Et tandem in septima die mare simpliciter non mouebitur: quia erit in prima quadratura. Patet ergo ratio: quomodo mare successiue incipit deperdere motum per singulas partes: per quas distat a sole: per unam horam de fluxu: quousque perdat totum fluxum: cum. scilicet ad ipsam quadraturam Luna peruenierit. Hic tamen notandum est quod in quadratura semper apparet aliquis modicus motus ex parte virtutis lune: quia habet aliqualem victoriam supra solem in mouendo mare.

C Decimatercia conclusio. Post quadraturam aspectum luna mouebitur per unam diem et erit in tertia quarta per unam horam: et sic mare incipiet acquirere fluxum et refluxum in singulis quartis per unam horam tantum et per quinque stabit: ulterius luna perueniet ad secundam sectionem: et sic adiuvabit motum solis per duas horas: quare continue crescet motus maris fere in singulis diebus per horam quousque perueniet ad oppositionem. Post vero oppositionem incipiet deperdi motus maris eo modo: quo deperdebatur: quando luna erat in coitu et inceperat a sole remoueri. C Similiter est dicendum de quarta ultima: sicut dictum fuit de secunda quarta: quia quartae oppositae habent eandem rationem motus maris et quietis. Quae quidem omnia clare apparebunt: si quis accommodareauerit remouere lunam a sole et ipsam firmauerit cum modico cere in figura: postea mouerit utrunque luminare circum terram: ubi videbuntur omnes eleuationes maris atque depressiones: secundum quod ille peruenient in tali motu

li motu ad omnes partes mundi: in qua figura semper et in omni loco clare apparebit: quomodo se habet mare: dummodo nouerit quantum luna mota est a sole in zodiaco: quoniam tantum mouet centrum lune a centro solis: secundum quod distantias variabunt et omnes passiones maris.

Decimaquarta conclusio. Ad mare non solummodo fluit et refluit in diurna reuolutione: ut supra diximus: sed etiam mare continue fluit ad meridiem per sex menses et a meridie in septentriones continue refluit per alios sex menses. Quod patet: quia centrum hemispherij maris: ubi est maximus fluxus: est perpendiculariter sub ipsis luminariibus: qui quidem tumor semper insequitur centrum solis: ut dictus est. Qui quidem sol a cancro signo. scilicet septentrionali in capricornu signu meridionale mouetur in sex mensibus. Ergo et ille maris tumor qui insequitur solem et lunam: mouebitur fluendo a septentrione in meridiem per sex menses: et a meridie in septentriones per alios sex menses. scilicet a capricornu in cancrum: quod clarissime patet ei qui nouerit spheram.

Decimaquinta conclusio. Si quis curiosus voluerit scire: quantum mare fluxum est vel refluxu et omnes alias passiones eius. Inueniat locum solis in tacuino in illa hora: quam scire cupit et firmet ipsum cum cera sub suo zodiaco: quem diuisum in trinos decanos ut sit factior collocatio solis in eodem gradu: in quo inuentus fuerit in tacuino: et idem faciet de luna: quam firmet in sphaera solis sub signo et gradu inuenito in tacuino in eadem hora.

Tertio inueniat horam post meridiem: et inueniat gradum ascendente per doctrinam iam habitam: quem ponat in ascendente: et sic statim apparebit verus situs et figura maris in omnibus partibus mundi cum omni fluxu et refluxu maris: per quam figuram (diuinitus adinuentam) apparebunt solones difficultu quoniam contingenti in materia fluxus et refluxus maris: et eius figure: quarum questionum solutiones usque nunc non fuerunt facte et minus solute. Quas quidem passiones maris est impossibile cognoscere quod sunt in mari nauigantes: nisi soli stantes in littore maris: ubi apparet fluxus et refluxus maris: et quis ibi in littore stantes possint cognoscere illas passiones particulariter: tamen minime in reliquis partibus mundi scire poterunt. Idcirco nostra autem figuram sciunt ubique locorum et semper vere et necessario: ergo nauigantibus erit maxime utilitatis scire velocitatem motus maris adiuuantem: et quantum mare retardat nauigationes et per quantum tempora variabuntur hec vicissitudines: que retardant et que conferunt ad nauigationem.

Profunditates autem maris: que continue variant per continuam remotionem lune a sole et eius accessionem ad ipsum diuise sunt in figuram et co-

prehendere numeris terminatio in utraque sphaera equaliter: incipiendo a centro: ubi est profunditas: ut. vii. descendendo per equas portiones ad orientem: ubi est non gradus eleuationis. scilicet nulla: quas profunditates facile quod coniectabitur in toto mense cursus lune: si incipiet computare utrosque numeros: quoniam lunam posuerit sub sole in eadem linea: in qua linea inueniet. 7. profunditatis maris sub sole et alios. 7. sub luna: quas coniungat et erunt. xiiij. tunc notabit sub utroque luminari in primo circulo. xiiij. quod si quis acceperit utraque profunditatem in una in tota circuleria inueniet profunditatem omnem in toto mari: quoniam se habet in hora coniunctionis. Et si ulterius quod voluerit scire quantitate moueat lunam in omni die et inspicat in tacuino et ponat lunam in gradu et distantia sequentis diei: et sic poterit facere in omni cursu lune mensuram: ut possit videre omnes species diuersitatum motus maris per omnem distantiam lune ab ipso sole: quod sane erit scitu dignum et pluribus occultum.

Hos vero explicauimus omnes mansiones lune usque ad primam quadraturam: in qua mare non mouet: ideo est et equale in omnibus partibus mundi: quia uniformiter mare inuentum est profundum per partes. 7. et. 7. **Si quod autem curiose voluerit facere omnes portiones et variationes maris:** quod facit merito cursus lune in. xxix. diebus: faciat sibi simile figuram sed maiorem: ut intra ipsas possint fieri. xxix. circuli. eo modo quo in hac mea figura sunt positi. viij. tantum: in quibus omnes variationes maris possint notari: in omni cursu mensuram lune: quia redeunte luna ad coniunctionem iterum mare incipiet renouare omnes eius passiones similes prioribus. Quae quidem uniformitas quoniam solet impediri propter vim ventorum: sed illud erit per accensum. Figura vero nostra monstrabit omnes illas passiones maris: que erunt per se.

Notandum est autem scire quod hic in nostro mari mediterraneo: mare fluit et tumescit usque ad duos cubitos: ubi in oceano tumescit usque ad quatuor cubitos. Cuius causa forte est: quia ibi est mare latum et profundum et non angustum: sicut apud nos: neque ibi impedit accessus maris et recessus: putat impediri in mari mediterraneo per gadium angustiam.

Tertio est notandum: quod apud Syllam et Carybdem in promontoria italica et sicilie: mare videtur non seruare cursus communis: sic etiam eodem modo et in sinu euboico: quod dicitur vulgo Hellespontem: ubi sunt quidam promontoria contra se posita in forma obliqua et curua: ubi impetus maris ab illis promontorijs inflectitur et reflectitur ab alio promontorio contra se posito: ideo non fit fluxus et refluxus: sed sunt quidam gurgites vel voragines circulares in fluxu et refluxu: sicut contingit post promontoria in fluminibus: ubi aqua circulariter mouetur: et per accensum doctrina autem nostra est de fluxu per se maris: necessario a deo et nam sic ordinato: cuius nomen sit benedictum per secula.

Index eorū que in hoc opere continentur.

De Artificio modo Collegiandi egritudinum.

- Capitulum primum. Quod facultas medicine in
theorico atq; practico negotio hactenus
est incompleta. fo. ij.
Cap. ij. De quatuor causarum generibus
medico pertinentium. Ibidem.
Cap. iij. De impugnatione cause efficientis
posite ab Auicenna non esse aeres. s. causas
maxime remotas. Ibidem.
Cap. iiij. Quomodo medicus ratione vniuer
sali cognoscere potest omnes egritudines. fo. iij.
Cap. v. De graduatione complexionum to
tius corporis ex complexione principalium
membrorum. Ibidem.
Cap. vi. De epatis complexione. Ibidem.
Cap. vii. De complexione cerebri naturali. Ibidem.
Cap. viij. De stomacho. Ibidem.
Cap. ix. De modo capitulandi egritudi
nes. Ibidem.
Cap. x. De egitudine male complexionis. fo. iiij.
Cap. xi. De diuisione febris putridarum. Ibidem.
Cap. xij. De accidentibus egritudinum co
gnoscendis. fo. v.
Cap. xij. De recapitulatioe premissorum. Ibidem.

De pronosticis egritudinum per dies ceticos.

- Cap. primum. De pronosticis egritudinum. Ibidem.
Cap. ij. De necessario requisitis ad pronos
tica faciendam. Ibidem.
Cap. iij. De propositionibus necessariis in
pronostico. fo. vi.
Cap. iiij. De probationibus propositionu
rum. Ibidem.
Cap. v. De rationibus contra Hippocra
tem Galenum et Auicennam de diebus
ceticis. fo. viij.
Cap. vi. Rationes ponuntur contra recen
tiores male sentientes de diebus ceti
cis. fo. viij.
Cap. viij. Rationes ponuntur contra alios

- modernos de eisdem. Ibidem.
Cap. viij. De modo equandi domos boza
principij egritudinis. fo. x.
Cap. ix. De aspectibus cursus lune in tota
revolutione mensis medicinalis. fo. xj.
Cap. x. De exemplo figure medicinalis et
verificatione eius. fo. xij.
Cap. xi. De regulis vniuersalibus cause
mortis. Ibidem.
Cap. xij. De modo inueniendi essentiam mor
bi per figuram astronomicam. fo. xij.
Cap. xij. De modo cognoscendi per stellas
qui humores peccant in alia febre. Ibidem.
Cap. xiiij. De cognoscendis mineris febrium
putridarum. Ibidem.
Cap. xv. Qualis quisque debet esse: qui me
dicine facultatem exercere debet. fo. xiiij.
Cap. xvj. De diuersitate medicorum colle
gantium. fo. xv.
Cap. xij. De potentia et magnitudine stella
rum fixarum. fo. xvi.

De Artificio modo curandi fe brium.

- Capitulum primum. De modo curandi fe
brium. fo. xvij.
Cap. ij. De cura febris ethice et de eius di
uisione. Ibidem.
Cap. iij. De cura febris ethice coniuncte
putride. fo. xvij.
Capitulum. iiij. De cura febris ethice acci
dens. Ibidem.
Cap. v. De cura ptyphice. Ibidem.

Tractatus de febre pestilentiali. fo. xix.

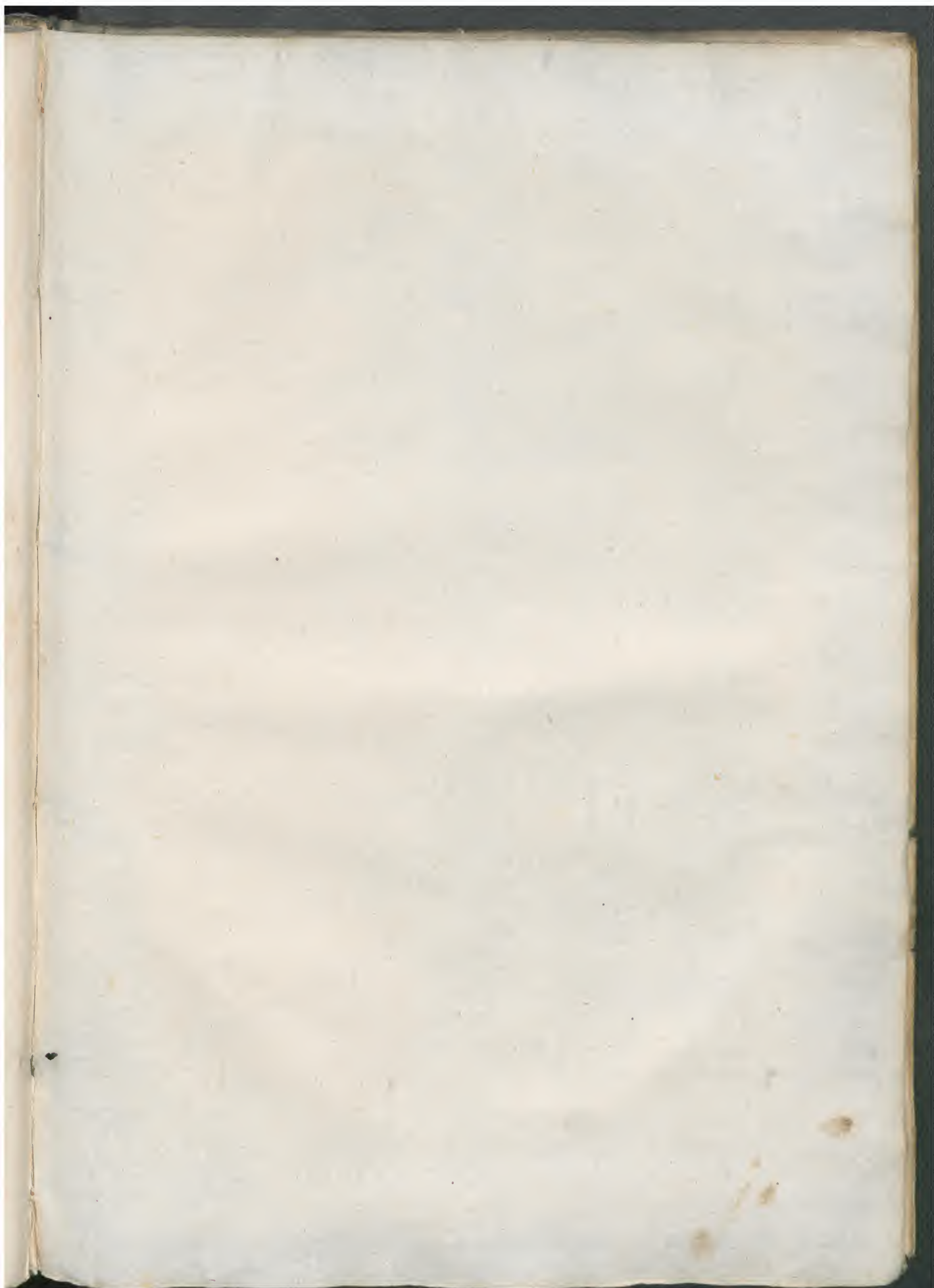
- Capitulum de causa mortis. fo. xxi.

Tractatus de felicitate humana. s. xxij.

Tractatus de occulta causa fluxus et refluxus maris. fo. xxij.

Explicit Aureum Opus de modo Collegiandi, pronosticandi, et curandi
Februm: atq; de humana Felicitate: neq; non de Fluxu maris et Re
fluxu. Editum ab Eximio Doctore Federico Chrysogono no
bili Iadertino. Et Venetijs impressum a Ioan. Anto.
de Sabbio et fratribus. Anno a partu Vir
gineo. MD. D. xxvij. kal. Aprilis.

(Apostrophe)
further
more